

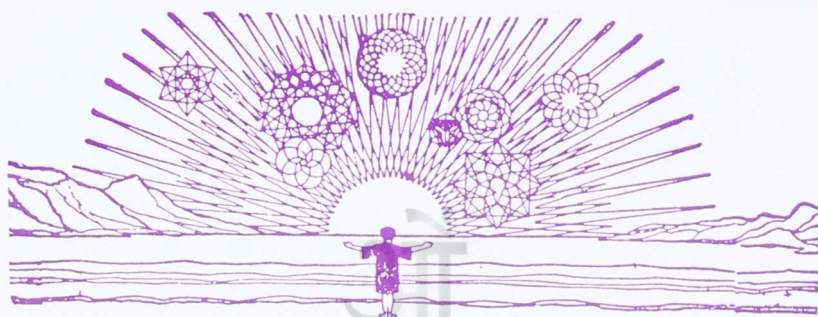
ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

*Όλο τὸ χρυσάφι, ποὺ βρῖσκεται ἐπάνω
καὶ κάτω ἀπ' τὴ γῆ, δὲν ἔχει τὴν ἀξία
ποὺ ἔχει ἡ ἀρετὴ.*

ΠΛΑΤΩΝΑ (Νόμοι, 728Α)

*(Πᾶς γὰρ ὁ τ' ἐπὶ γῆ, καὶ ὑπὸ γῆς
χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιός)*

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Ο «ΙΛΙΣΟΣ» προσπαθεί νά βελτιώνει τήν ύλη του, σέ τρόπο ώστε νά γίνεται γιά ὄλους μας ἕνα ἀληθινό πνευματικό βοήθημα.

Σᾶς γνωρίζουμε ὅτι ὁ «ΙΛΙΣΟΣ» δυσκολεύεται νά καλύψει τά ἔξοδα τῆς ἐκτυπώσεώς του. Ὑπάρχει πρόβλημα.

Δέν βλέπουμε ἄλλη λύση ἀπό ἐκείνη πού νά αὐξάνοντο οἱ συνδρομητές του. Πολλοί συνάνθρωποί μας, θά ζητοῦσαν ἕνα τέτοιο περιοδικό. Συστήσατέ το. Θά εἶναι γιά σᾶς ἕνα ἔργο ἀλληλεγγύης καί ἀγάπης πρὸς αὐτούς. Μία προσφορά πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας, εἶναι προσφορά πρὸς τόν ἴδιο τόν ἑαυτό μας.

Ἄς προσπαθήσουμε νά διατηρήσουμε τό πνευματικό αὐτό περιοδικό τῆς ἐλεύθερης σκέψης.

Ἐγγράψατε ἕνα συνδρομητή. Θά βοηθήσετε τόν «ΙΛΙΣΟ» νά διατηρηθεῖ. Νά εἶναι ἕνα φῶς στή σκοτεινή ἐποχή πού ζοῦμε.

Γραφεῖα τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»

Βουκουρεστίου 25, α' ὄροφος

Κάθε ἡμέρα ἀνοικτά 10.30-13.00

ἐκτός Σαββάτου καί Κυριακῆς

Τηλέφωνο: 3620.702

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
 Βουκουρστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήναι Τηλ. 362.0702

Ιδρυτής: ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτήτρια Θεοσοφική Έταιρία εν Ελλάδι

Εκδότρια-Διευθύντρια Πόλ. Ξανθάκης

Συντακτική Επιτροπή: Η Ανάγνωστος, Η Παπασιωτή

Έτος 38ον • Ιούλιος – Αύγουστος – Σεπτέμβριος 1993 • Τεύχος 212

Η ΠΝΕΥΜΑΤΟΔΟΞΙΑ*

ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΚΑΘΩΣ ΝΟΜΙΖΟΜΕ, δέν θά ἦτο ὑπερβολή νά λεχθῆ, ὅτι ἔκτος ἀπο τήν ἐλληνική καί ὄλες οἱ ἄλλες ἐσωτερικές παραδόσεις τῆς ἀρχαιότητος ὑπῆρξαν πνευματοδόξοι. Δηλαδή, πᾶσαι ἐπέσβευαν τήν ὑπαρξί καί λειτουργία μέσα στη φύσι πνεύματος. Ἀλλά καί οἱ θρησκείες δέν ὑστεροῦν στις ἀντιλήψεις αὐτές. Εἶναι καί οἱ θρησκείες πνευματοδόξοι.

Εἶναι γνωστό ὅτι στη λέξι «πνεῦμα» δίδονται πολλές καί διάφορες ἐννοιες. Ἐδῶ θά περιορισθοῦμε σέ ὁμό μόνον. Στή γενική καί σέ μια ἄλλη ἀπό τίς εἰδικές, πού μᾶς χρειάζεται γιά τό θέμα μας.

Κατά τή γενική, λοιπόν, ἐννοία, πνεῦμα σημαίνει κάθε τι πού δέν εἶναι ὕλικό, πού εἶναι λεπτότερο τῆς ὕλης, κάτι τό αἰθέριο. Με τήν ἐννοία αὐτή πολλές φορές χαρακτηρίζεται ὁ Δημιουργός.

(*) Ἄς μᾶς συγχωρηθῆ ὁ ὄρος. Ἄλλα εἶναι πολύ ἐκφραστικός. Καί ἄλλοι τον ἔχουν χρησιμοποιήσει, χωρίς νά το γράφω ν τί λέξειςκα.

Μέ την ἄλλη ἔννοια, τήν εἰδική, ἐκφράζεται ἡ ψυχή, πού διανοεῖται. Τέτοια ὁμως ψυχὴ εὐρίσκεται στόν πλανήτη μας, μόνο στόν ἄνθρωπο. σέ ὑψηλότερο δέ ἐπίπεδο καί στόν Πνευματικό Κόσμο, πού, κατά τίς Ἐσωτερικές Παραδόσεις, ὑπάρχει καί ἐνεργεῖ ὑπεράνω τοῦ κόσμου μας, τοῦ κόσμου τῶν ἀνθρώπων.

***

Ὁ ἄνθρωπος, σά μορφή ὕλική, εἶναι ἓνα εἶδος βιολογικό, πού εὐρίσκεται στήν πιά ὑψηλὴ βαθμίδα τῆς ζωϊκῆς κλίμακος τοῦ πλανήτη μας. Πολύ σωστά δέ θεωρεῖται πώς εἶναι ἡ κορωνίς τῆς δημιουργίας ἐπὶ τῆς Γῆς. Διαθέτει τόν πιά τέλειο ὄργανισμό ἀπό κάθε ἄλλη ζωϊκὴ μορφή. Τελειότερο ἐγκέφαλο, λεπτότερο νευρικό σύστημα. Μὲ τά ἐφόδια λοιπόν αὐτά ἡ ψυχὴ, πού ζωοποιεῖ τόν ἄνθρωπο, ἔμπορεῖ νά νοῆ, νά διανοῆται, νά ἔχη συνειδησι τῆς ὑπάρξεως τῆς καί νά σχηματίξη περιεχόμενο ἰδεολογικό, πού τό λέγουν περιεχόμενο τῆς συνειδήσεως. Δηλαδή μὲ δύο λόγια, ὁ ἄνθρωπος ἐκδηλώνει ἱκανότητες πνευματικές. Εἶναι λοιπόν ὁ ἄνθρωπος καί ἀπό τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ κορωνίς τῆς δημιουργίας ἐπάνω στόν πλανήτη μας!

***

Καθὼς καί προηγουμένως ἐλέχθη, πνεῦμα, ὑπὸ τήν εἰδικὴ ἔννοια, πού τό ἐξετάζομε, εὐρίσκεται καί λειτουργεῖ καί σέ ἄλλον κόσμο, ὑψηλότερο ὁμως τοῦ ἀνθρωπίνου, στόν Πνευματικό Κόσμο. Ὁ Κόσμος ἐκεῖνος ἔχει ἀποκληθῆ, ἀπό τίς Ἐσωτερικές Παραδόσεις, θεῖος. Πρέπει δέ ἀπό τώρα νά σημειωθῆ, ἀλλά καί νά τονισθῆ, ὅτι τό πνευματόδοξον τῶν Ἐσωτερικῶν Παραδόσεων ἐδῶ ἀκριβῶς ἐγκεῖται: Στῆ συνειδητῆ ἀναγνώρισι καί παραδοχῆ ἑνός θεοῦ νοητικοῦ ἀθανάτου Πνευματικοῦ Κόσμου, πού δρᾷ πέραν τοῦ κόσμου μας, τοῦ ἀνθρωπίνου κόσμου.

Πρέπει ἀκόμη νά λεχθῆ καί νά ὑπογραμμισθῆ ὅτι οἱ ἐσωτερικὲς Παραδόσεις τῶν ἀρχαίων λαῶν πραγματεῖονται περὶ τοῦ θεοῦ τοῦτου Πνευματικοῦ Κόσμου. Οἱ Μυθολογίες τῆς ἀρχαιότητος περὶ τοῦ Πνευματικοῦ αὐτοῦ Κόσμου ἀσχολοῦνται, ὁμιλοῦν ὁμως γι' αὐτόν ἀλληγορικά. Ἡ δὲ ἐλληνικὴ Μυθολογία μὲ τρόπο χαριτωμένο καί φωτεινό. Δέν πρόκειται ὁμως γιὰ τῆ Μυθολογία, πού τώρα μᾶς προσφέρεται. Αὐτὴ ἔχει ἀλλοιωθῆ κατὰ τρόπο ἐγκληματικό. Πρόκειται γιὰ τοὺς ὀνομαζομένους «ἀρχικούς» μύθους τῶν προϊστορικῶν χρόνων, πού τοὺς εἶχαν συνθέσει ἄνδρες ἐμπνευσμένοι τῶν

Μυστηρίων, οι οποίοι ήταν Μυσταί τῶν πνευματικῶν νόμων. Μεσα δὲ στοὺς μύθους ἐκείνους εἶχαν διατυπωθῆ ἀλληγορικά οἱ μεγάλες ἀλήθειες γιὰ τὴν ὕπαρξι, τὴ λειτουργία καὶ γενικά, γιὰ τὴν οἰκονομία τοῦ Κόσμου τῶν Θεῶν. Οἱ ἀρχικοὶ ἐκεῖνοι μῦθοι ἐβεβηλωθήσαν ἀπὸ ἀμύητους, ἢ δὲ ἀρχὴ ἔγινε ἀπὸ τοὺς ποιητὰς Ὀμηροὺ καὶ Ἡσίοδο. Ὑστερα συνεχίστηκε τὸ κακὸ ἐκεῖνο ἔργο ἀπὸ τοὺς τραγικοὺς καὶ ἄλλοις ἀμύητους συγγραφεῖς, ποὺ θέλησαν νὰ φέρουν τοὺς Θεοὺς τῆς ἀρχαίας παραδόσεως στ' ἀνθρώπινα μέτρα.

Κανεὶς βέβαια, δὲν ἀρνεῖται πὼς ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Ἡσίοδος ἦσαν σπουδαῖοι στὴν τέχνη τῆς ποιήσεως. Ἀλλὰ, εἴτε ἀπὸ ἀγνοία ἢ ἴσως καὶ ἐπιτηδίες, ἐκακοποιήσαν ἀνεπιτρεπτά τὴ Μυθολογία μας. Ἐφεραν στὴ δημοσιότητα τοὺς ἀρχικοὺς μύθους ἀλλοιωμένους, ἀκόμη δὲ κατεσκευάσαν καὶ μύθοις ποὺ ἐπενόησαν οἱ ἴδιοι. Καὶ ἔτσι οἱ ἀρχικοὶ μῦθοι, ποὺ καθὼς εἶπαμε, ἦσαν ἀλληγορικὲς διατυπώσεις ἀληθειῶν τῶν Μυστηρίων ἔγιναν ἀγνωριστοί.

Γιὰ τὸ ἀνοσιῶδες ἔργο τῶν Ὀμηροῦ καὶ Ἡσιόδο, καθὼς εἶναι γνωστὸ, διεμαρτυρήθησαν ὁ Ξενοφάνης τῆς Εἰλέας καὶ ὁ Πλάτων. Ἐπάνω σ' αὐτὰ ὁ Ξενοφάνης ἔγραψε: «Ἄπαντα θεοὶς ἀνέθηκαν Ὀμηρὸς θ' Ἡσίοδος τε ὅσα παρ' ἀνθρώποισιν ὄνειδεα καὶ φόβος ἔστιν καὶ πλεῖστα ἐφθεγγζαντο θεῶν ἀθέμιστα ἔργα, κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλοισι ἀπατεῦσιν». Ὁ δὲ Πλάτων γράφει στὴν «Πολιτεία» του:

«Ὁ Ἡσίοδος καὶ ὁ Ὀμηρὸς καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταὶ ψευδεῖς μύθους συνεθεσαν διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς διηγοῦντο καὶ τώρα τοὺς διηγοῦνται». Καὶ: «Οὔτε οἱ θεοὶ πολεμοῦν τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἐπιβουλεύονται καὶ μαχονται μεταξὺ τῶν, διόλου δὲν πρέπει νὰ λέγονται, ἐπειδὴ καὶ ἀληθινὰ δὲν εἶναι».

Ἡ σύγχρονη ἀνθρωπότης, ἐκτὸς ἀπὸ μερικὲς ἐξαιρέσεις, σκεπτεται καὶ ἐκφράζεται μὲ εἰρωνεία ἢ καὶ χλευάζει ἀκόμη τίς «πρωτογονεζ» καθὼς τίς θεωρεῖ ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων γιὰ τὴν ὕπαρξι Κόσμου πνευματικοῦ ἢ δέχεται μὲ μειδίαμα συμπάθειας τίς πνευματοδόξεζ ἀντιλήψεις τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ὅλα ὅμως αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀντίφρασι κτηπητὴ στὸν ἐκφραζόμενὸ θαυμασμὸ γιὰ τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα!...

Ἡ θυραθεν διανοησι δὲν ἠμπόρεσε οὔτε ἄλλοτε, οὔτε τώρα νὰ συλλαβῆ τὴ μεγάλη διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς ἐννοίας τοῦ Δημιουργοῦ καὶ τῆς Πνευματικῆς θενότητος, ποὺ εἶναι διαφορὰ μεταξὺ αἰτίου καὶ ἀποτελέσματος!

Ἐν πάσῃ ὁμῶς περιπτώσει εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι, καθὼς καὶ στὴν ἀρχὴ γράφομε, ὅλες οἱ Ἑσωτερικὲς Παραδόσεις ἐδέχοντο τὴν ὕπαρξι Κόσμου πνευματικοῦ θείου, πού δρᾷ, πέραν τοῦ κόσμου τῶν ἀνθρώπων. Κόσμου ἀγνοῦ καὶ σοφοῦ, πού ἐνδιαφέρεται καὶ βοηθεῖ μὲ πολλοὺς τρόπους τὸν ἄνθρωπο. Ἀξιοσημείωτο ἐπίσης εἶναι ὅτι οἱ θρησκείες – καὶ οἱ μονοθεϊστικὲς ἀκόμη – δέχονται τὴν ὕπαρξι τέτοιου Πνευματικοῦ Κόσμου καὶ τὸν τιμοῦν. Ξεχωρίζουν κι' αὐτές τὸν Δημιουργό ἀπὸ τὸν Πνευματικὸ Κόσμο.

Ἐπάνω ὁμῶς σ' αὐτὰ πού εἶπαμε πρέπει νά προστεθῇ καὶ τοῦτο, πού εἶναι ἀξιοπρόσεκτο. Καὶ οἱ ἀρχαῖες Παραδόσεις καὶ οἱ θρησκείες τὸν Πνευματικὸ Κόσμο γιὰ τὸν ὁποῖον ὠμιλήσαμε, τὸν δέχονται ἀθάνατο, ἀντίθετα μὲ τὸν κόσμο τῶν ἀνθρώπων, πού εἶναι θνητός...

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΡΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΛΙΣΟ

Εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ἀγαπητόν μου «ΙΛΙΣΟ» γιὰ τό ζωντανό νερό τῆς ζωῆς πού προσφέρετε σ' ὅλους ἐμᾶς, πού ὡς δένδρα πεφυτευμένα παρὰ τοὺς ρύακας τῶν ὑδάτων του προσμένομεν τὴν εὐεργετικὴν του ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ψυχῶν μας.

Σ' εὐχαριστοῦμε

ΕΝΑΣ ΦΩΤΙΣΜΕΝΟΣ ΦΑΡΑΩ

Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΑΜΕΝΩΦΙ - ΑΚΕΝΑΤΩΝ

ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ Αἴγυπτος, μὴ μυστηριώδης ἀρχαία χώρα, πλούσια καὶ ἰσχυρή, ἀνάπτυσσόμενη στὶς ὄχθες τοῦ Νείλου, κατὰ ἀπὸ τὴν αὐταρχικὴ κυβέρνησις ἑνὸς ἀπολυτοῦ μονάρχη, τοῦ ἐκαστοῦ Φαραῶ, καὶ ἑνὸς παντοδύναμου κλειστοῦ ἱερατείου, τοῦ ἄσκούσε τὴν πνευματικὴ καθοδήγησις τοῦ μονάρχη. Καὶ ἕνα πλῆθος θεῶν, μὲ περιεργεζόμενους μορφές καὶ παραστάσεις, προσωποποιήσεις κοσμολογικῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ δημιουργήματα τῆς λαϊκῆς φαντασίας, μὲ ἀνθρώπινα πάθη καὶ ἐλαττώματα, ὅπως κατανοῦν ὅλα τὰ συμβόλια, ὅταν ξεπέσουν στὴν πνευματικὴ παρακμῆ.

Θὰ ἀναφερωμὲ τοὺς γνωστότερους ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῆς ἀρχαίας Αἴγυπτου: Ὁ ἀρχαιότατος Φθᾶ (τῆς Μέμφιδος), ὁ θεὸς-ἥλιος Ρᾶ (τῆς Ἡλιουπόλεως), ὁ υἱὸς τοῦ Σοῦ (θεὸς τῆς ἀτμοσφαιρας), ὁ ἐργονοὸς τοῦ Γκεμπ (θεὸς τῆς Γῆς), ἡ Νουίτ (θεὰ τοῦ οὐρανοῦ), ὁ υἱὸς τοῦ Γκεμπ καὶ τῆς Νουίτ Ὁσιρις, θεὸς μυστηριακὸς καθὼς καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ καὶ συζυγὸς τοῦ Ἴσις, ὁ υἱὸς τῶν ὄρων, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ὁσιριδος Σεθ (πνεῦμα τοῦ κακοῦ), ὁ Ἄνουβις, ὁ Γῶθ, ὁ Ἄμμων (τῶν Θηβῶν), ὁ Ἄπις, ὁ Σαραπις ἢ Σεραιπις, καὶ ἄλλοι δευτερευούσης φύσεως.

Ὁ Ρᾶ τῆς Ἡλιουπόλεως συγχωνεῖται μὲ τὸν Ἄμμωνα τῶν Θηβῶν καὶ μὲ τὸ ὄνομα Ἄμμων-Ρᾶ θεωρεῖται βασιλεὺς τῶν θεῶν καὶ κυριαρχεῖ μετὰ τὸ 2000 π.Χ.

Κατὰ τὴν 18ῃ Δυναστείᾳ (1550-1350 π.Χ.) ἡ Αἴγυπτος εἶναι πολὺ ἰσχυρὴ καὶ τὸ ἱερατεῖο τῆς ἀμπλῦτου καὶ παντοδύναμο. Ἰδρυτὴς τῆς 18ῆς Δυναστείας ὁ Ἄμωσις Α', διάδοχοί του ὁ Ἀμένωφις Β', Τοῦθμωσις Α', Τοῦθμωσις Β', ἡ Χατσεπсут, Τοῦθμωσις Γ', Ἀμένωφις Γ'. Ἐδρα τῶν Φαραῶ αἱ Θῆβαι. Ἐκεῖ γεν-

νιέται από τόν Ἀμένωφι Γ΄ καί τή σύζυγό του Τιϊ ἢ Τίγια ὁ Ἀμένωφισ Δ΄, ὁ μεταρρυθμιστής.

Ἦταν ἓνας πρίγκιπας μέ πνευματικά ἐνδιαφέροντα, ποιητής, ὠραιοπαθής, μέ ιδέες ἀνθρωπιστικές. Ἠθέλησε νά μεταρρυθμίση τή θρησκεία καί νά καθιερώση τή λατρεία ἑνός καί μοναδικοῦ ἀπροσώπου Θεοῦ, κτυπώντας συγχρόνως τήν πολιτική δύναμη τοῦ Ἱερατείου, πού καταδυνάστευε τόν λαό, κρατώντας τον δέσμιον τῆς δεισιδαιμονίας καί τῶν καθιερωμένων.

Ὁ νεαρός πρίγκιπας ἐνυμφεύθη τήν ὠραιοτάτη καί πασίγνωστη σήμερα Νεφερτίτη, πιθανώτατα ἀδελφή του, ἀπό ἄλλη σύζυγο τοῦ πατέρα του Ἀμένωφι (Ἀμενώφωφς Γ΄). Νεφερτίτη σημαίνει «ὠραία τῶν ὠραίων». Καί ἦταν πράγματι ὠραία, ὅπως τή βλέπομε στό γνωστότατο γλυπτό, πού βρέθηκε στήν TELL-EL-AMARNA καί βρίσκεται στό μουσεῖο τοῦ Βερολίνου.

Ὁ Ἀμένωφισ Δ΄ ἔγινε συμβασιλεύς μέ τόν πατέρα του καί μετά 4 ἔτη, ἀφοῦ πέθανε ὁ πατέρας του ἔμεινε μόνος Φαραώ· τότε ἠθέλησε νά ἐπιβάλη τή μεταρρύθμισή του.

Ἀπηγόρευσε τή λατρεία τοῦ Φθᾶ, τοῦ Ὁσίριδος, τῆς Ἰσιδος καί κυρίως τοῦ Ἄμμωνος. Κατήργησε τά προνόμια τοῦ Ἱερατείου. Ἐσφράγισε τοὺς Ναοὺς τοῦ Ἄμμωνος-Ρᾶ, ἔσβησε τό ὄνομά του ἀπό τίς ἐπιγραφές καί τοὺς παπύρους. Ἀντί τοῦ Ἄμμωνος, ἐπρόβαλε τόν Ἄτωνα, μέ σύμβολο τόν ἀχιτωτόν ἡλιακό δίσκο, τόν ἓνα καί μοναδικό ἀπρόσωπο θεό, πού ἐδημιούργησε τόν κόσμο καί πού γνώρισμά του εἶναι ἡ Ἀγάπη.

Ἐγκαταλείπει τίς Θῆβες, πού ἦταν τό κέντρο τῆς λατρείας τοῦ Ἄμμωνος, καί κτίζει νέα πρωτεύουσα, μεταξύ Μέμφιδος καί Θηβῶν, ἀφιερωμένη στόν Ἄτωνα, πού τήν ὀνομάζει Ἀκετατών, πού σημαίνει «πόλις τῶν οὐρανῶν» ἢ ὀρίζων τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου». Εἶναι ἡ σημερινή TELL-EL-AMARNA. Ἀλλάζει καί τό δικό του ὄνομα. Ἀπό Ἀμενχοτέπ ἢ Ἀμενχοτπού (ἐλληνικά Ἀμένωφισ ἢ Ἀμεώνθις) μετονομάζεται Ἀκενατών, πού σημαίνει «ἡλιακή λαμπηδῶνα». Στή νέα πρωτεύουσα κτίζει νέους Ναοὺς. Ἀντί τῶν καταθλιπτικῶν ἀγαλμάτων τοῦ Ἄμμωνος τοποθετεῖ, σάν μοναδικό σύμβολο τοῦ μοναδικοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης καί τῆς χαρᾶς, τόν ἀχιτωτό ἡλιακό δίσκο. Προστατεύει τήν Τέχνη, ἡ ὁποία κάτω ἀπό τήν πνοή τῆς μεταρρυθμίσεως ἐγκαταλείπει τήν ἱερατική ἀκαμψία καί στατικότητα καί προσλαμβάνει κομψότητα, κίνηση, χάρη.

Ὁ μεταρρυθμιστής Φαραώ, πού εἶναι ὁ ἴδιος ποιητής, γράφει ἓναν ὑπέροχο ὕμνο πρὸς τόν μοναδικό ἀπρόσωπο θεό Ἄτωνα – τή δημιουργική δύναμη. Ὁ ὕμνος χαράσσεται στοὺς Ναοὺς καί τὰ μνημεῖα τῆς Ἀκετατών, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ζοῦν εὐτυχισμένοι

κάτω από τή δίκαιη και ανθρωπιστική κυβερνήση του Αμένωφι-Ακενατών.

Αλλά στίς Θήβες ογκούται η αντίδραση στη μεταρρυθμισή. Εκεί έδρεύει τό Ίερατείο τοῦ ὁποίου περιωρίστηκε τώρα ἡ δύναμη, οἱ παλαιοὶ αὐλικοὶ ἢ βασιζομήτωρ Τίϋ ἢ Τίγια, ὁ προστατειομένος τῆς ἱερεῦς Ἄι, ὅλη ἡ αντίδραση τῆς παλαιᾶς τάξεως τῶν πραγμάτων. Ὁ Φαραῶ ἀδιαφορεῖ γιά τήν ἀντίδραση καί ζῆ εὐτυχησμένος μέ τήν οἰκογένεια του, τήν ὠραιότατη σύζυγόν του Νεφερτίτη καί τίς πέντε θυγατέρες του, στη νεα του πρωτεύουσα τήν ἀφιερωμένη στον θεόν Ἄτωνα.

Αλλά ὁ Φαραῶ δέν εἶναι ἀθάνατος. Σέ ἡλικία 40 ἐτῶν πεθαίνει. Καί τότε τό ἔργο του καταρρεεῖ. Ἡ ἀντίδραση καταστρέφει μέ λίσσα κάθε τι που εἶχε πραγματοποιήσει ὁ προοδευτικός Φαραῶ. Μά τήν ἡ Νεφερτίτη προσπαθῆσε νά διατηρήσῃ τό ἔργο τοῦ συζύγου τῆς. Τό Ίερατείο καί ἡ ἀντίδραση ἐνίκησαν. Ξαναγύρισε ἡ παλαιά λατρεία. Οἱ ἱερεῖς ἐξαναπῆραν τὰ προνόμιά των. Οἱ Θήβες ξαναγιναν πρωτεύουσα. Ἡ Ἀκενατών ἀνασκάρφηκε. Τό ὄνομα τοῦ μεταρρυθμιστῆ Φαραῶ ἐσβίστηκε ἀπό παντοῦ, γιά νά ἐξαλειφθῆ ἀπό τή μνήμη τῶν ἀνθρώπων, καί ἕνα σωρό κατηγορίες ἐβάριναν τήν προσωπικότητα τοῦ μεταρρυθμιστῆ.

Ὁ γαμπρός τοῦ Ἀκενατών, ὁ πασίγνωστος ἀπό τήν σχετικῶς πρόσφατη ἀνακάλυψη τοῦ πολυτελοῦς τάφου τοῦ Γουταγχαμών, δέν ἐπρόφτασε καλά-καλά νά βασιλεύσῃ, διότι ἀπέθανε μόλις 18 ἐτῶν. Τό ὄνομά του ἦταν Γουταγχατών, ἀλλά μετά τήν μεταπολίτευση μετέβαλε τό ἄτων εἰς ἁμών. Ἀντί Γουταγχατών ὀνομάστηκε Γουταγχαμών. Μετά τόν θάνατό του ἐβασίλευσε γιά λίγο ὁ ἱερεῦς τοῦ Ἄμωνος Ἄι, ἀφοῦ ἐνυμφεῖθη τῇ χήρᾳ τοῦ Γουταγχαμών. Ἐπειτά τήν ἐξουσία κατέλαβε ὁ ταπεινῆς καταγωγῆς στρατηγός Χορεεμπέμ, σύζυγος τῆς ἀδελφῆς τοῦ μεταρρυθμιστῆ Φαραῶ. Ἡ οἰκογένεια παρέμεινε στήν ἐξουσία. Αἰλλά ἡ μεταρρυθμισή εἶχε πιά καταργηθῆ. Ἡ ἀντίδραση ἐνίκησε πέρα γιά πέρα. Ἐν τούτοις ἡ φωτεινή προσπάθεια τοῦ Αμένωφι-Ακενατών διατηρεῖται στή μνήμη τῶν ἀνθρώπων.

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΟΝΤΟΤΗΣ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ

Ν. ΠΑΡΑΣΧΗ*

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΘΕΩΡΗΘΗ Η ΜΕΛΕΤΗ ΜΑΣ ΑΥΤΗ ως μία υπόθεση στηριζομένη όχι εις τήν εμπράγματον άτομικήν γνώσιν ἢ τήν κατ' ἔμπνευσιν τοιαύτην, ἀλλά εις τήν μελέτην θρησκευτικῶν, φιλοσοφικῶν, γνωστῶν συστημάτων καί μυστηριακῶν ὀργανώσεων. Ἐάν ἡ ἐπιστήμη ἀποδείξῃ ποτέ εμπράκτως τήν ὑπαρξιν τῆς ψυχῆς ὡς οὐσιαστικῆς οὐσιώδους ὀντότητος καί παρακολουθήσῃ τās λειτουργίας αὐτῆς ἐν τῷ ὑλικῷ καί πνευματικῷ κόσμῳ θά ἐπήρχετο κοσμοσωτήριος μεταβολή εις τās σκέψεις καί συμπεριφορὰν τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὰ βελτίῳ.

Τά νεώτερα ἐπιστημονικά ἐπιτεύγματα, ἡ παρατηρουμένη τάσις τῶν σοβαρῶν ἐπιστημόνων καί φιλοσόφων νά διερευνοῦν τὰ πνευματικά καί μεταφυσικά θέματα ἀπό οὐσιαστικῆς θέσεως δικαιολογοῦν αἰσιοδοξίαν.

Σκοπός, οὕτω, τῆς παρούσης μελέτης εἶναι νά καταστήσωμεν γνωστά τὰ πορίσματα ἐπισταμένης ἐρεῦνης μας ἀρχαίων καί νεωτέρων πηγῶν γνώσεως ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Ἄλλ' ὁ τρόπος τῆς μελέτης καί τῶν συμπερασμάτων μας εἶναι διάφορος τοῦ κλασικοῦ καί συνήθους καί ὡς ἐκ τούτου ἀπαιτεῖ ἀπό τόν ἀναγνώστην ἐλευθερία σκέψεως εις τήν παρακολούθησιν καί εις τήν κρίσιν τοῦ ὑπό μελέτην θέματος.

Η ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ ΓΝΩΣΙΣ ΕΞ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ἴνα ὁμως εἰσέλθωμεν εις τό θέμα μας, εἶναι ἀπαραίτητον νά ἀρχίσωμεν μέ τόν καθορισμόν τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως. Τό θέμα τοῦτο ἀπασχόλησε τόν ἀνθρώπινον νοῦν ἀπό τῆς ἐμφανίσεώς του ὡς λογικοῦ ὄντος εις τήν Γῆν. Ἠρευνήθη ἀπό πάσης πλευρᾶς καί μέ πᾶσαν λεπτομέρειαν, ὡς μορφή, ὡς σῶμα, ὡς ψυχή-πνεῦμα καί ὡς συνειδήσις.

* Ἀπό τό βιβλίον του δημιουργία καί πνευματική ἀναγέννησις

Αί μεγαλύτεραι διανοίαι ησχοζήθησαν ανεκαθεν δια να προσ-
 διορίσωσι τί είναι αυτός ὁ ἄνθρωπος και δὲν θα ἤμεθα συνελεῖς
 πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐὰν σημερον συμπειρναμεν ὅτι οἱ ασχοζήθε-
 ντες και ασχοζοῦμενοι με τὸ θέμα τοῦτο επιστημονες και φιλοσο-
 φοι, κατέληξαν εἰς ὀριστικά και αναμφισβήτητα συμπερασματα.

Ἡ γνώσις τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ δὲν ἔχει ἀκομη ὀλοκλή-
 ρωθῆ. Παρα τὰς προόδους τῆς βιολογίας αγνοοῦμεν τὴν αιτιαν τῆς
 ζωῆς και τὴν φυσιν τῆς. Παρα τὰς προόδους τῆς χημείας και τῆς
 βιοχημείας, αγνοοῦμεν τι εἶναι ὕλη. Παρα τὰς προόδους τῆς φυσι-
 κῆς αγνοοῦμεν τι εἶναι ἐνεργεια.

Αἱ θεωρια τοῦ Αἰνσταϊν και τῶν ἄλλων σοφῶν επιστημονων
 ἐξηγοῦν κατὰ ἕναν τροπον τὰ φαινομενα, τὰ προκυλτοντα εκ τῆς συ-
 νεργασίας τῆς ὕλης και τῆς ἐνεργείας, ἀλλὰ αγνοῖται ἡ οὐσία αὐ-
 τῶν. Ἡ μαθηματικη επιστημη, ἄριστον μέσον ἐρεῦνης και καθορι-
 σμοῦ τῶν νόμων τῆς Φύσεως, δὲν ἔχει ὀνηθῆ να καθορίσῃ τι εἶναι
 ἀριθμος και ἐὰν οὗτος ἔχει οὐσιαστικὸν φυσικὸν περιεχομενον.

Αἱ ἀξια τῶν αἰσθητηριων τοῦ ὀργανισμοῦ εἶναι περιορισμένης
 ὀρασεως και τὰ ὀτ' αὐτῶν μεταφερομενα εἰς τὴν συνειδήσιν φαινό-
 μενα δὲν ἀνταποκρινονται εἰς τὴν πραγματικότητα παντοτε.

Ἡ ψυχὴ ἢ τὸ πνεῦμα εἶναι ἀπροσπελαστα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην
 ἐρεῦναν. Ἀπο τινες ἠγνοήθη και αγνοεῖται ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ. Οἱ
 πνευματισταὶ ἀδυνατοῦσι να ἀποδείξωσι τὴν ὕπαρξιν τῆς ψυχῆς ἢ
 τοῦ πνευματος καθ' ὄν τροπον ἀξιῶνει ἡ Ἐπιστήμη.

Ἡ ἀνθρωπινη συνειδήσις εἶναι ἀνεξερεῦνητος γενικῶς εἰς τὰς
 ἐνεργείας τῆς και ἀπροσὀδιοριστος ὡς πρὸς τὴν συστασιν τῆς. Δι-
 καίως λοιπον λεγεται ἀπο τοῦς σοφοῦς ἡ φράσις: «ὁ ἄνθρωπος, αἰ-
 τὸς ὁ ἀγνωστος».

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω ἐλεχθησαν δια να τονισθῆ, ὅτι ἡ σημερινὴ ἀν-
 θρωπινη γνώσις και διανόησις δὲν ἔχουσιν ἐξελιχθῆ τόσον ὥστε να
 δύνανται να δώσουν λύσιν εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα θέματα.
 Χωρίς ὀμως τοῦτο να ἀποκλείη τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ Ἐπιστήμη θὰ
 δώσῃ μίαν ἡμέραν τὴν λύσιν. Διότι μονον ὀ,τι καθορίζει ἡ Ἐπιστή-
 μη διὰ τῆς παρατηρήσεως και τῆς ἐμπράκτου γνώσεως, ἔχει γενι-
 κῶς διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀξια, διότι δύναιται να ἐλεγχθῆ ἀπο τὴν δια-
 νόησιν και τὰ φυσικά αἰσθητήρια οἰουδηποτε ἀνθρώπου ὀστις ἔχει
 τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἐλεγχον προσόντα ἢ μέσα.

ΓΝΩΣΙΣ ΕΞ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ

Οἱ κατέχοντες ὀμως τὰ σκῆπτρα τῆς Ἐπιστήμης και τῆς σοφίας
 ἐκ παρατηρήσεως, ὡς και τὸ πλείστον σχεδὸν μέρος τῆς ἀνθρωπο-

τητος ἐξ ἐνστίκτου ἢ ἐσωτερικῆς πίστεως, δὲν ἀποκλείουν καὶ ἄλλην πηγὴν γνώσεως, τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἢ ἐμπνεύσεως.

Ἡ πηγὴ αὕτη, ὡς πιστεύεται, ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν Γῆν. Ἀπὸ αὐτὴν καθωδηγήθη εἰς τὴν ἐνσυνείδητον πορείαν τῆς ὑπάρξεώς του. Εἰς αὐτὴν ἐπίστευσαν καὶ πιστεύουσι πάντες σχεδόν οἱ ἄνθρωποι, χαρακτηρίζοντες ἢ καὶ πιστεύοντες ταύτην ὡς θεόν, θεοὺς ἢ πνευματικὰς ὀντότητας ἀνωτέρας δυνάμεως καὶ τάξεως τῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅλοι αἱ θρησκεῖαι στηρίζονται εἰς τὴν ἀποκάλυψιν. Ὅλα τῶν τὰ βασικά κείμενα πηγὴν ἔχουν τὴν ἀποκάλυψιν καὶ εἰς αὐτὴν ἐπίστευον ὄχι μόνον οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι ἐκ τῶν μεγαλύτερων ἐπιστημόνων καὶ σοφῶν, ὅπως ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Πλωτῖνος, καθὼς καὶ ὄλοι οἱ μυστικισταί, ὡς ἐπίσης ὁ Ἐμερσον καὶ Μπέρξον καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων φυσικῶν καὶ βιολόγων¹.

Ἄλλ' ἢ ἐξ ἀποκαλύψεως γνώσις δὲν ἐλέγχεται ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων καὶ τῶν γνωστῶν μέσων πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ἀληθείας καὶ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ προκύψωσι παρανοήσεις καὶ σφαλεραὶ ἰδέαι αἱ ὁποῖαι συχνὰ γίνονται καταστρεπτικαὶ διὰ τὰ ἄτομα καὶ τὰς κοινωνίας. Διὰ τὸν λόγον ἐπομένως αὐτὸν πρέπει νὰ ἐλέγχωνται ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην ἐμπειρίαν καὶ ἀπὸ τὸν ὀρθολογισμόν.

Ἄλλὰ ἢ κατ' ἐμπνευσιν ὀρθὴ γνώσις δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ μόνον ἐάν ὑπάρξῃ σύνδεσις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας μετὰ τὴν πηγὴν τῆς ἐμπνεύσεως καὶ διὰ νὰ ἐπιτευχθῆ αὐτό ἀπαιτεῖται πίστις εἰς τὴν ὑπαρξίν ὑποστάσεως ἀνωτέρας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀνωτέρας λόγῳ ἐξελίξεως. Ἀπαιτεῖται ζωὴ κατὰ φύσιν καὶ ἀρετὴν καὶ γενικά ἐναρμόνισιν τῶν πάσης φύσεως ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, προσαπαιτεῖται πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀγνότης καὶ ἐκδήλωσις καθολικῆς ἀγάπης. Προϋποθέτει δὲ ἀπαραιτήτως καλὴν ὑγίαν καὶ ἰσορροπημένον νευρικόν σύστημα ὡς καὶ ἀνδρείαν.

1. Τὸ μέρος ποῦ παίζει ἡ ἐμπνευσις καὶ ἡ διαίσθησις διὰ τὴν παραγωγὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιστημονικῶν ὑποθέσεων πολλὰκις ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν ἰδίων τῶν ἐπιστημόνων. Ὁ Man Plank εἶπεν: «Ὅταν ἓνας πρωτοπόρος εἰς τὰς ἐπιστήμας, ἐκπέμπει τοὺς ψιλαφητοὺς τρυγοὺς τῆς σκέψεώς του, πρέπει νὰ ἔχη μίαν ζωηρὰν ἐμπνευσιν, τὴν φαντασίαν. Διὰ τοῦτο ἰδίως δὲν παράγονται διὰ συμπερασμάτων ἀλλὰ διὰ μιᾶς ἀριστοτεχνικῆς παραγωγικῆς φαντασίας. Ὁ Dr. G. Plouzes: Σχεδόν κάθε πρόοδος εἰς τὴν ἐπιστήμην εἶναι τὸ ὑπόδειγμα ἐνὸς νοητικοῦ ἄλματος.

ΨΥΧΗ ΩΣ ΟΝΤΟΤΗΣ

Είναι δύσκολον να πεισθῆ τις ὅτι αἰ νοητικαί, αἰ συναισθηματικά καὶ αἰσθηματικά ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀποτελεσμά των ὀργανικῶν καὶ χημικοφυσικῶν ἐξεργασίων των ὀργανῶν των διαφόρων συστημάτων τοῦ ἀνθρώπινου σώματος καὶ των πασης φύσεως ἐνεργειῶν, γνωστῶν καὶ ἀγνωστῶν τῆς βιολογίας. Εἰς τον ὀργανισμόν πρέπει νὰ ὀρᾷ καὶ μιὰ ἄλλη δύναμις, ἥτις νὰ καθορίζεται καὶ ἀπο διαφορετικὰς ιδιοτήτας των φυσικῶν τῆς ὑλῆς ιδιοτήτων. Ἡ δύναμις αὕτη φαίνεται νὰ πηγάζει ἀπο οἰσίαν, σχεσιν ἔχουσαν με τὰς ἐσωτερικὰς πηγὰς τῆς Φύσεως. Ἐκείνας τὰς πηγὰς αἰτινὲς εἶναι ταυτόσημοι με τὴν θεότητα καὶ τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ἔχει τον νομόν τῆς ἀφθαρσίας καὶ τῆς ἀιώνιότητος ἐκδηλῶν. Αὕτη εἶναι ἡ ψυχὴ, ἥτοι ὁ νοῦς-ἐνεργεία, ζῶη καὶ κίνησις των ὄντων εἰς ἓν ὅλον. Ἄνευ αὐτῆς τὸ σῶμα εἶναι νεκρόν. Εἶναι ἡ ὄντοτης ἐκείνη τὴν ὁποῖαν οἱ ἄνθρωποι ἐξ ἐνστικτοῦ πιστεύουσι πῶς ἵ παρχει, ζεῖ καὶ εἶναι ἀθάνατος.

Εἶναι μέσα εἰς τὴν Φύσιν, ἓν μέρος ἀπο τὴν οἰσίαν τῆς. Καὶ ὡς πλέον τελεία ἐκδηλώσις τῆς ὁποῖ εἶναι, δὲν δύναιται παρὰ νὰ ἔχη καὶ αὕτη μέσα τῆς ζῶντανον καὶ ἐνεργόν τον νομόν τῆς ἀθανασίας, ὅστις χαρακτηρίζει τὴν οἰσίαν τῆς Φύσεως.

Ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ βιολογία δὲν ἀσχολοῦνται με τὴν σῆστασιν τῆς ψυχῆς διότι δὲν ἐμπιπτει εἰς τὸ σύστημα τῆς ἐπιστημονικῆς σκεψεως.

Με τὴν σῆστασιν ὁμοῦ τῆς ψυχῆς ἠσχολήθη ἡ φιλοσοφία ὀλων των λαῶν καὶ ὀλων των ἐποχῶν. Ἰδιαιτέρως δὲ οἱ Ὀρφικοί, οἱ Πιθαγόρειοι, Πλάτων, Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι Ἀρχαῖοι Ἑλληνας, ὡς καὶ ἄλλοι νεωτερων χρονων καὶ συγχρονοι φιλόσοφοι οἵτινες εἶναι καὶ αἱ πηγὰι των πληροφοριῶν μας.

Σύνθεσις τῆς ψυχῆς

Κατ' αὐτοὺς ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλῆ τὴν σῆνθεσιν ἀποτελομένη ἀπὸ δύο αἰδιότους οἰσίας τῆς Φύσεως, τὴν ἀτομικὴν ὑλὴν καὶ τὸν αἰθέρα ἢ τὴν συνεχὴ οἰσίαν χώροι. Ἐχει δύο κέντρα, τὸ ἐσωτερικόν καὶ τὸ ἐξωτερικόν. Καὶ τὸ μὲν ἐσωτερικόν εἶναι ἡ δύναμις ἡ ἐκδηλουμένη ὡς κίνησις τῆς οἰσίας, ὡς ἐσωτερικὸς νόμος αἰτῆς καὶ αἰτία τῆς ὑπάρξεως τῆς. Εἶναι τὸ δυνάμει εἶναι. Τὸ δὲ ἐξωτερικόν κέντρον εἶναι ἡ ζῶη. Αὕτη ἐκδηλοῦται ὡς ἐξωτερικὸς νόμος τῆς οἰσίας, ὠθομένη ἀπὸ τὴν κίνησιν εἰς αἰ τοσίνθετον ὑπάρξιν.

Τὰ δύο ταῦτα κέντρα τῆς ἀτομικῆς οὐσίας, ὡς ιδιότητες τῆς κινήσεως καί τῆς ζωῆς ἐνούμενα μέ τήν οὐσίαν τοῦ αἰθέρος, ἔχουσαν ἔκδηλον τόν νόμον τῆς ἐνεργείας, ἐνεργοποιοῦνται ἀπό αὐτήν καί συνθέτουν τό εἰς τήν φύσιν ψυχικόν ὄν, ἤτοι τό κινούμενον καί ἐνεργοῦν Εἶναι.

Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται ὅταν τό ἄτομον τῆς ὕλης ἀφ' ἑνός, ἐξελισσόμενον διά μέσου τῶν τεσσάρων γνωστῶν καταστάσεων τῆς στερεᾶς, ὑγρᾶς, ἀερίου καί ἀκτινοβόλου, ἢ τῶν τεσσάρων ριζωμάτων τοῦ Ἐμπεδοκλέους, φθάνει νά γίνη ἄτομον ἡλιακῆς σχετικῶς καταστάσεως. Καί ἀφ' ἑτέρου ὅταν ἡ δόνησις τῆς οὐσίας τοῦ αἰθέρος τοῦ ἔχοντος ἀνάλογον ἐνεργειακῆν στάθμην φθάσῃ τήν εἰδικήν ἐκείνην δόνησιν ἣτις θά πλησιάσῃ τήν τοῦ ἡλιακοῦ φωτός καί ἣτις ὡς «δίνη» ἐχαρακτηρίσθῃ ὑπό τοῦ Ὀρφέως καί τῶν λοιπῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος. Τότε αὕτη ἐνοῦται ἀρρήκτως μετά τοῦ ὑλικοῦ ἀτόμου καί δημιουργεῖται ἡ ὡς ἀνωτέρω τριπλῆ (ὡς ἐκ τῶν τριῶν ιδιοτήτων τῆς) σύνθεσις τοῦ ψυχικοῦ ὄντος.

Τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τό πρῶτον στάδιον τῆς δημιουργίας τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς, τό ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὡς ἐκπνευμάτωσις τῆς ὕλης.

Ἀναλυτικώτερον δυνάμεθα νά εἴπωμεν, ὅτι ἡ ἀτομική οὐσία κατὰ τήν ἐξέλιξιν τῶν δυνάμεων τῆς διά τῆς συνεργασίας τῆς μετά τῆς αἰθερικῆς συνεχοῦς οὐσίας φθάνει εἰς τό σημεῖον ἐκεῖνο ὅπου ἡ τελευταία αὕτη ἀφομοιοῦται μετά τοῦ ὑλικοῦ ἀτόμου, συνδέει τὰς ἐσωτερικάς δυνάμεις του, μεταδίδει τήν ἐνεργητικὴν ιδιότητά τῆς εἰς αὐτό καί τό καθιστᾷ κινούμενον καί ἐνεργοῦν Εἶναι. Ἀπό τό σημεῖον δέ αὐτό τό νεοσχηματισθέν ψυχικόν ὄν καθίσταται αὐτοτελῆς δημιουργικός παράγων, τοῦ ὁποῖου αἱ ἐσωτερικαὶ δυνάμεις συνδέονται καί συνεργάζονται μέ τὰς δυνάμεις καί ἐνεργείας τῆς καθ' ὅλου Φύσεως.

Ἀλλά τήν αὐτοτελῆ δημιουργικὴν ὑπόστασιν του τό ψυχικόν ὄν τήν ἀπέκτησεν ἐκ τῆς ἐνώσεως καί συνεργασίας τῆς ἐνεργείας τῆς αἰθερικῆς οὐσίας μετά τῆς ζωῆς τοῦ ὑλικοῦ ἀτόμου. Διότι ἡ αἰθερική οὐσία ἔχει τόν δημιουργικόν νοῦν ὡς κυρίαρχον δυνάμιν τῆς καί ἐνδότερον νόμον τῆς, ὅστις ἐκφράζεται ὡς νόησις κατὰ τήν συνεργασίαν τῆς, ὡς ἀνωτέρω ἐκτίθεται, μετά τῆς ζωῆς.

Ἡ δημιουργία εἰς τήν φύσιν μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τῆς ἀτομικῆς ψυχῆς, ἐτελεῖτο διά τῆς συνεργασίας τῶν δύο οὐσιῶν δι' ἐξωτερικῆς ἐπενεργείας τῆς μιᾶς ἐπὶ τῆς ἄλλης. Ἦτο δέ τοῦτο τό κινούμενον μόνον εἶναι. Ἀλλά ὅταν αὗται συνηθώθησαν ἀδιασπᾶστως καί ἐσημάτισαν τό ὡς ἀνωτέρω ψυχικόν ὄν καί τοῦτο κατέστη τό κινούμενον καί ἐνεργοῦν Εἶναι καί οἱ δύο παράγοντες τῆς ψυχῆς ἔλα-

θέτουν τήν συνείδησιν τοῦ ὄντος. Ἄλλά ἡ συνείδησις αὕτη εἶναι μόνον δυνάμει. Καθίσταται δέ ἐκδηλον οὐσιαστικόν εἶναι ὅταν ἡ ψυχὴ ἀποκτήσῃ ἀνάλογον μορφήν ἢ ὀργανικόν σύστημα διὰ τοῦ ὁποίου αἱ δύο αὗται δυνάμεις τοῦ κέντρου καί τῆς περιφερείας λειτουργοῦν.

Ἀπό τοῦ σημείου τούτου ἡ ψυχὴ ἐξελίσσεται σταδιακῶς ὡς ὄντοτης διὰ τῶν διαφόρων ζωϊκῶν μορφῶν εἰς τήν ἀνθρωπίνην ὄντοτητα περί ἧς ἡ παροῦσα μελέτη πραγματεῦεται.

ΜΟΡΦΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΥΣΙΝ

Ἡ ὑπαρξις τῶν ὀργανισμῶν εἰς τήν Φύσιν ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ψυχὴ ὡς οὐσιαστικὴ ὑπόστασις στερεῖται μορφῆς ὑπὸ τήν συνήθη ἔννοιάν της. Ταύτην δημιουργεῖ διὰ τῆς συνεργασίας της μετὰ τῶν ὑλικῶν στοιχείων, τῆς ἐνεργείας τῆς οὐσίας τοῦ αἰθέρος καί τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς Γῆς καί ἐκείνων αἵτινες ἔρχονται ἐκ τοῦ ἔξω αὐτῆς κόσμου καί ἰδίως τῶν οὐρανίων σωμάτων, ὑπὸ μορφήν ἀκτινοβολίας.

Ἡ μορφή εἶναι ὀργανικόν σύνολον συντιθέμενον ἀπὸ κατά μέρη συστήματα διατεταγμένα κατὰ τρόπον ὥστε νά κατεργάζωνται καί ἀφομοιώνουν τήν σύνθετον ὑλικήν οὐσίαν καί ἐνέργειαν τοῦ αἰθέρος. Διὰ τῆς συνεργασίας ταύτης ἀπελευθεροῦται ἀπὸ τήν ὑλικήν οὐσίαν ἢ ἐνέργειαν τῆς οὐσίας τοῦ αἰθέρος καί χρησιμοποιοῦνται ἀμφοτέραι, ὑλικὴ οὐσία καί ἐνέργεια, διὰ τήν λειτουργίαν τοῦ ὀργανισμοῦ ἀφ' ἑνός καί ἀφ' ἑτέρου τήν ἐκδήλωσιν τῶν δυνάμεων τῆς εἰς τήν μορφήν εὐρίσκομένης ψυχῆς.

Ἡ μορφή χρησιμεύει ἐπίσης εἰς τήν ψυχὴν, διὰ νά ἐπικοινωνῇ αὕτη μέ τόν περιβάλλοντα ἐξωτερικόν της κόσμον, καί νά μεταβιβάσῃ εἰς αὐτόν τὰς ἀτομικὰς της δυνάμεις (τῆς κινήσεως, τῆς ζωῆς καί τῆς νοήσεως), καθισταμένη οὕτω κατὰ τήν ἐξέλιξιν της εἰς τήν ἀνθρωπίνην μορφήν συνείδησης, δηλ. ὄντοτης ἔχουσα ἐπίγνωσιν τῆς ὑπάρξεώς της ὡς ἀτομικότητος εἰς τήν φύσιν.

Δύναται ἐπομένως νά λεχθῇ ὅτι ἡ ψυχὴ, ἄνευ μορφῆς ἢ ὀργανισμοῦ ἀφομοιώνοντος καί τήν ἐνέργειαν τῆς οὐσίας τοῦ χώρου, δέν δύναται νά ζῆσῃ. Εὐρίσκεται εἰς παθητικότητα ἢ ἀδράνειαν ἔχουσα ἴσως μόνον παθητικὴν ἐνστικτώδη αἴσθησιν τῆς ὑπάρξεώς της.

Ἡ ΨΥΧΗ ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ

Γεννᾶται ὁμως ἐκ τούτου τό ἐρώτημα, τί γίνεται ἡ ψυχὴ ὅταν

στερηθή του ανθρώπινου οργανισμού της: Γεσάρια γεγονότα θα ήθελαν να εἶπῃ ὅτι δυνατόν να συμβοῦν:

Πρῶτη περίπτωση: Διαλύσις τῆς ψυχῆς

Να διαλυθῇ ἡ ψυχὴ ὡς ὑπόστασις καὶ να ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν φυσικὴν ὡς οὐσία καὶ ὡς ἐνέργεια εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς καταστασίαν.

Ἄν ὅμως τοῦ το συμβῆ, ὁπλ. να διαλυετο ἡ ψυχὴ ὡς οὐτότης, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σώματος, τότε ὅλα τὰ νοητικὰ ἐνεργητικὰ ἐπιτεύγματα, αἰσθημάτων, συναίσθημάτων καὶ πᾶσα ἄλλη ἀνθρώπινη ἐκδήλωσις ζῶντος αὐτοῦ, θα ἔκρεπε να ἦσαν ἀποτέλεσμα τῶν ὀργανικῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ. Ἄλλα ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθές, θα ἔκρεπε ἐκτὸς τῶν ἄλλων οὐσιαστικῶν λόγων, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι να ἔχουσι τὰς ἰδίας νοητικὰς, συναίσθηματικὰς καὶ αἰσθηματικὰς ἰκανότητας, ἀφοῦ οἱ ὀργανισμοὶ τῶν ἀνθρώπων δὲν διαφέρουσι οὔτε ὡς σύνολα, οὔτε ὡς πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα ὄργανα αὐτῶν καὶ τὰς φυσικὰς τῶν ἐκδηλώσεις, ἐφ' ὅσον εἶναι ἰσχυροὶ καὶ ἄρτιοι.

Ὁ ἐγκεφαλὸς ἐνὸς ἡθελῶρα, ἐνὸς Ἀνστάιν καὶ ἡ καρδία ἐνὸς Χριστοῦ, ὡς ὀργανικῶν ὄντων, κατὰ τὴν μεχρὶ σήμερον ἐπιστημονικὴν γνώσιν, δὲν διαφέρουσι ἀπὸ τῶν ἐγκεφαλῶν καὶ τῶν καρδιῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ὥστε να δικαιολογηθῇ τὴν νοητικὴν καὶ αἰσθηματικὴν διαφορὰν τῶν ἀνθρώπων γενικῶς. Θα ἦτο δὲ ἀκατανόητον καὶ ἀσυνεπὲς πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους τῆς συνέχειας, τῆς ἐξελίξεως καὶ τῶν ἄλλων γνωστῶν περὶ ἐνεργείας νόμων, ἀκομὴ δὲ πρὸς τὸν κατὰ πάντα ἐκδήμιον νόμον τῆς μορφῆς ὡς καὶ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης.

Δευτέρα περίπτωση: Δημιουργία ὀργανισμοῦ μετὰ θάνατον εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον

Να δημιουργηθῇ διὰ τὴν ψυχὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ σώματος τῆς εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον νεὸς ὀργανισμὸς, ἀναλόγος τοῦ ἐκεῖ περιβαλλόντος μετὰ τὸν ὁποῖον συνδεομένη αἴτη να συνεχίσῃ τὴν ζωὴν καὶ ἐξελίξῃ τῆς ὡς πνευματικῆς οὐτότης, μετὰ σίστημα ἀφομοιωτικῶν αἰθερικῆς ἐνεργείας τοῦ πνευματικοῦ ἐκεῖνοι περιβαλλόντος.

Τοῦτο ὅμως θα εἶχεν ὡς προϋποθέσιν τὴν δυνατότητα τῆς ψυχῆς να δημιουργηθῇ νεὸς ὀργανισμὸς μετὰ θάνατον ἐκ στοιχείων τοῦ νεοῦ περιβαλλόντος καὶ διὰ νόμων ἀγνωστων.

Δὲν δυναμεθα βεβαίως να ἀποκλείσωμεν ὡς ἀδύνατον τὴν δημιουργίαν διὰ τὴν ψυχὴν ὀργανικῶν μεσῶν ζωῆς εἰς τὸν πνευμα-

τικόν κόσμον, διότι ἔχομεν ἄγνοιαν τῶν συνθηκῶν τοῦ κόσμου τούτου καί τῶν μέσων ἅτινα χρησιμοποιοῦνται εἰς ἐκεῖνον τόν χώρον διά τήν ἐνσυνείδητον ζωὴν αὐτῆς.

Τό ὄργανον ἐνεργείας ἢ ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός εἰς τόν ὑλικόν γηῖνον κόσμον εἶναι σύνθετος ἀπό ὑλικήν καί αἰθερικήν οὐσίαν. Ἐδημιουργήθη δέ εἰς χρόνον ἀπροσδιορίστων αἰώνων.

Ἐάν ὁμως οἱ αὐτοὶ νόμοι καί ὄροι ἐφηρμόζοντο εἰς τόν πνευματικόν κόσμον καί διά τήν δημιουργίαν νέου ὀργανικοῦ μέσου τῆς αὐτῆς φύσεως, ἡ ψυχὴ θά ὑπελείπετο χρονικῶς εἰς τήν ἐξέλιξιν τῆς ζωῆς καί τῶν δυναμικῶν εὐεργετημάτων τῆς ἀπό ἐκεῖνην τῆς τάξεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ὑστεροῦσα οὕτω ὡς πρὸς τήν ἐξελικτικὴν φυσικὴν πορείαν τῆς.

Εἶναι ἐπίσης γεγονός ὅτι δέν ὑπάρχει καθολικὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπινου καί τοῦτο μαρτυρεῖ κατά τινα τρόπον τήν ἀνυπαρξίαν εἰς τόν πνευματικόν κόσμον ὀργανικῶν μορφῶν, ὁμοίας περίπου συστάσεως μέ τὰς γηῖνους.

Ἐξαίρεσιν παρουσιάξουν ἐπικοινωνία μεμονωμένα ὠρισμένων ἐξαιρετικῆς ψυχολογικῆς φύσεως ἀτόμων, μέ πνευματικὰς ὑπάρξεις ἀνωτέρου ἐπιπέδου ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος γενικῶς, κατά τρόπον ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολιῶν.

Ἄλλά τότε τί εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐμποδίζει τήν ἐνσυνείδητον ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν νά ἐπικοινωνῆ καί νά συνεργάζηται ὡς συνείδησις μέ τήν πνευματικὴν:

Μήπως τοῦτο ὀφείλεται εἰς τήν ἔλλειψιν σχετικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς πνευματικῆς ὑποστάσεως; Πιθανώτερον αὐτό νά εἶναι ἡ αἰτία τῆς μὴ καθολικῆς ἐπικοινωνίας τῶν γηῖνων ψυχῶν μετά τῶν μὴ ἐχόντων ἐνεργητικόν μέσον τοιοῦτων, ὅπερ ὡς γνωστόν εἶναι ὁ μεσάζων τῆς ἐπαφῆς καί τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ὄντων. Ὅπως δηλ. ὁ ἔχων πομπόν καί δέκτην ἄνθρωπος δέν δύναται νά συνεννοηθῆ ἐξ ἀποστάσεως μέ τόν μὴ ἔχοντα πομπόν καί δέκτην, οὕτω καί ὁ ἔχων μεσάζοντα τῆς ἐπικοινωνίας ὀργανισμόν, δέν δύναται νά ἔρχεται εἰς ἐπικοινωνίαν μέ τόν μὴ ἔχοντα ἀνάλογον ἢ ὁπωσδήποτε κατάλληλον τοιοῦτον.

Τρίτη περίπτωση: Μετενσάρκωσις

Νά ἐνσαρκοῦται ἡ ψυχὴ μετά τόν θάνατον τοῦ ὑλικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς εἰς ἄλλον ὅπως εἶναι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός, δηλ. νά γίνεται μετενσάρκωσις τῆς ὡς ἐπρεσβεύετο ἀπό τόν Πυθαγόρα, Πυθαγορείους καί ἄλλα ἀρχαῖα συστήματα καί θρησκείας.

Ἡ περίπτωση μετενσάρκωσεως τῶν ψυχῶν εἰς ἀνθρώπινους ἐμ-

βρυτικούς οργανισμούς είναι ή περισσότερο αληθοφανής τῶν προηγουμένων, πρώτης και δευτέρας περιπτώσεως διά παντα σκεπτομενον και ερευνόντα τα ζητήματα τῆς ανθρωπίνης μορφῆς ὡς ψυχῆς και οργανισμοῦ.

Εἶναι ή πλέον συνεπής πρὸς τὸν νόμον τοῦ αιτιου και τοῦ αιτιατοῦ, πρὸς τὸν νόμον τῆς ἐφαρμηνῆς και τοῦ ἀντιπελοποθοτος τῶν Πυθαγορείων, ή τὸ Καρμα τῶν Ἰνδῶν. Συνεπῆς ἐπίσης πρὸς τὴν συνεχισιν τῆς ανθρωπίνης ὕπαρξεως και ὄντοτητος εἰς τὴν Φυσιν, διά τὴν δυναμικὴν ἐξελισίν της εἰς τὸν ὕλικον και πνευματικόν κοσμον ὡς ὑποκειμενης καθὼς και αἰ ουσιαί της, εἰς τὸν παντοδυναμον νόμον τῆς ἐξελίξεως.

ΦΥΣΙΣ – ΑΛΗΘΕΙΑ – ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

Η ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΦΙΛΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΕΚΔΡΟΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΣΙΛΗ

Φύσις είναι τό σύνολο τῶν ἐν ἐνεργείᾳ καί δράσει οὐσιῶν καί νόμων, τῶν ἐκδηλουμένων σέ μορφές καί σέ συνειδήσεις ἀνά τόν ἄπειρον χῶρον.

Ἡ φύσις εἶναι ἡ κοινή μας μητέρα. Αὐτή εἶναι ἡ στοργική τροφός μας, πού μέ τούς νόμους της καί τίς δυνάμεις της ἐξελισσόμεθα καί τελειοποιούμεθα.

Τί λοιπόν ὀφείλουμε στή μεγάλη μας αὐτή Μητέρα καί στίς θεῖες της δυνάμεις; Ἀφοσίωση καί λατρεία, ἡ ὁποία πρέπει νά προσφέρεται, ὄχι μέ ἄοριστίες, ἀλλά συγκεκριμένα, μέ τήν προσαρμογή ὄλων τῶν ἐκδηλώσεῶν μας στούς σκοπούς καί στούς νόμους της. Αὐτό δέ εἶναι τό πραγματικό νόημα τῆς καθαρῆς φυσιολατρείας καί αὐτό καί μόνο ὁδηγεῖ στούς κόλπους τῆς παγκόσμιας ἀρμονίας καί τῆς καθαρῆς Γνώσεως.

Ἀλήθεια εἶναι ἡ γνώση τῶν λειτουργιῶν τῶν οὐσιῶν καί τῶν νόμων τῆς φύσεως καί τοῦ πνεύματος αὐτῆς. Βέβαια ὁ ἄνθρωπος μέ τά ἀτελῆ γνωστικά μέσα πού διαθέτει, ἐπιδητῆ τίς αἰσθήσεις καί τό νοητικό, ἀδυνατεῖ νά γνωρίσει τήν ὄλη ἀλήθεια. Μπορεῖ, ὅμως, ὅταν ἀκολουθεῖ τόν ἠθικό Νόμο καί ἀναπτύξει τίς λανθάνουσες ψυχικές δυνάμεις του, νά βοηθηθεῖ καί νά πλησιάσει τήν ἀλήθεια. Θά κατανοήσει τότε μέρος της, διότι ὀλοκληρωμένη τήν ἀλήθεια τήν κατέχει μόνο ἡ συνείδηση-Θεός.

Ἀνθρωπισμός εἶναι τό σύνολο τῶν κανόνων καί νόμων, οἱ ὁποῖοι ἔλαβαν ἀπό τούς Ἑλληνας φιλοσόφους τήν ὀνομασία τῆς Βιοτικῆς καί οἱ ὁποῖοι ἐφαρμοζόμενοι βοηθοῦν τήν ἐξημέρωση, τήν βελτίωση, τήν ἐξέλιξη, τήν τελειοποίηση καί τήν εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου.

Στοιχεῖα ἀνθρωπισμοῦ εἶναι ἡ ἐπιείκεια καί ἡ ἀνοχή, ἡ καλοσύνη καί ἡ πραότης, ἡ ἀλληλοβοήθεια καί ἡ ἀδελφική ἀλληλεγγύη, ὁ

σεβασμός της ελευθερίας της σκέψευς και της συνειδήσεως κάθε ανθρώπου, ο σεβασμός των δικαιωμάτων που έχει κάθε άνθρωπος επί της ζωής και της πνευματικής προόδου, ο σεβασμός της ανθρωπίνης αξιοπρεπείας και η παροχή των μέσων, υλικών και πνευματικών δια να γίνουν όλοι οι συνάνθρωποι μας ελεύθεροι και ευδαιμόνες. Αυτό μας δίνει και την έννοια της δικαιοσύνης.

Ίδου λοιπόν μία σύντομη έρμηνεία της τριζογίας μας, ή οποία δεν είναι τίποτε άλλο, παρα συμπύκνωση αρχών και ιδεών μιας ολοκληρωμένης Κοσμοθεωρίας και ή οποία εάν μελετηθή και εφαρμοσθή, μπορεί να καταστήσει τον σύγχρονο Έλληνα ικανό να κατανοήσει την αρχαία σοφία και να βασιδίσει στά ίχνη των προγόνων μας εκείνων, που δόξισαν με την αρετή και τή σοφία τους τήν χώρα μας.

(Αποσπασμα ομιλίας του ΙΒ που έγινε στον Υμηττό στις 8 12 1957)

Η ΦΩΤΕΙΝΗ ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΟΥΓΚΩ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ

Ὁ διάσημος Γάλλος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς Βίκτωρ Οὐγκώ, κατὰ τὶς τελευταῖες ἡμέρες τῆς ζωῆς του, εἶπε τὰ ἀκόλουθα λόγια:

Αἰσθάνομαι μέσα μου τὴν μέλλουσα ζωὴ. Ὁμοιάζω μὲ κατεστραμμένο δάσος, τὰ νέα δενδρύλλια ὅμως ἀναπτύσσονται ζωηρότερα καὶ ἰσχυρότερα ἀπὸ πρὶν. Γνωρίζω ὅτι ἀνέρχομαι πρὸς τὸν οὐρανό. Ὁ ἥλιος κτυπάει τὸ κεφάλι μου. Ἡ γῆ μου δίδει τὴ ζωὴ, ἀλλ' ὁ οὐρανός με φωτίζει διὰ τῆς ἀντανεκλάσεως ἄγνωστου κόσμου. Ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἄλλο τι, ἀλλὰ ἀποτέλεσμα τῆς δυνάμεως τοῦ σώματος. Τότε διατὶ ἡ ψυχὴ μου εἶναι πλέον φωτεινὴ, ὅταν ἀρχίζουν νὰ ἐλαττώνονται οἱ σωματικὲς μου δυνάμεις:

Ἄναπνέω τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἄρωμα πασχαλιῶς, βιολέττας καὶ ρόδων, ὅπως ἀνέπνεα ὅταν ἤμουνα εἰκοσαετῆς. Ὅσο πλησιάζω πρὸς τὸ τέρμα, τόσο ἀκούω γύρω μου τὶς ἀθάνατες συμφωνίες τοῦ κόσμου πού με προσκαλοῦν. Εἶναι κάτι τι θεσπέσιο, ἀλλ' ἄπλοῦν. Εἶναι σὰν παραμύθι νεραΐδας, ἀλλ' ἀληθινό. Ἐπὶ μισὸ αἰῶνα γράφω πεζὰ ἔργα καὶ ποιήματα, ἱστορία, φιλοσοφία, δρᾶμα, μυθιστόρημα, παράδοση, σάτυρα, ὠδὴ καὶ ἔσμα. Ἐδοκίμασα τὰ πάντα, ἀλλὰ αἰσθάνομαι ὅτι δὲν ἐξέφρασα οὔτε τὸ χιλιοστό ἐκείνου τὸ ὅποιο εἶναι μέσα μου. Ὅταν φθάσω πρὸς τὸν τάφο, θά εἶπω ὅπως ὅλοι: «Ἐτελείωσα τὸ ἔργο τῆς ἡμέρας μου», ἀλλὰ δέ θά μπορέσω νὰ εἶπω ὅτι «ἐτελείωσα τὴ ζωὴ μου». Τὸ ἔργο τῆς ἡμέρας θά ἀρχίσει τὴν ἐπομένη. Ὁ τάφος δὲν εἶναι τὸ ἀδιέξοδο μονοπάτι, εἶναι ἡ λεωφόρος. Κλείει μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ ἀνοίγει μὲ τὸ γλυκοχάραμα.

(Ἀπὸ τὸ τεκτονικὸ περιοδικὸ «Πυθαγόρας», Ἰανουάριος 1924)

Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η Έλλη Παππά σε επιστολή της στα «ΝΕΑ» γράφει:

Σε πρόσφατες ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές «λογοιών» άκουσα –με μεγάλη απορία– να προβάλλεται ή άποψη ότι η «διπλή ονομασία» των Ελλήνων Έλλάς και Έλληνες ή ονομασία μας «έσωτερικοί» –όφειλεται στην κακοήθεια των Ειρρωπαίων οι οποίοι έπιμένουν στη λατινογενή ονομασία της χώρας μας και του λαού μας επειδή ύποκροπει ύποτιμητική, άν όχι και έβριστική σημασία – κάποια στιγμή μαζιστά τρωτίσαν το έρώς με το γραικίζο graeculus και άν καλώς έννοησα το δικό μας «γραικος» θεώρησαν μεταγενεστερή εφροπαϊκής προεξεύσεως ονομασία των Έλλήνων.

Άκοιφόντας αί τα τα όμοζοζοφόμενος παριδοζα άπο τά χείλη άνθροπων που θεοροούνται και είναι άπο τους πιο μορφομενοι Έλληνες, θηρηθηκα τον ταζαίπορο άφώνιστη που έλεγε με περιφραεια στον έχθρο το περιφρηιο «έξω γραικος γεννηθηκα γραικος θε να πεθανω» κι άδοφασισα να συριβαζω – ου γίνων, άν σιμφρονείτε – στην άποκατάσταση της παρξήρημενης Γραικίας και των Γραικων της.

Άς άρχισοι με άπο τους Είρρωπαίους, για να δοθίε πως είναι τελειος ασχετοι με τις κικκοβοζες προθέσεις που τους άπεδούσαν. Διαβζοιμε στη Βριταννικα, στο λήμμα Graece, «Το όνομα Graece (λατιν Γραιεσια προερχεται άπο το Graeci, που ήταν άρχικά τó όνομα Βοιωτικής πολής Γραίοι που έγκαταστάθηκε στην Ιταλία τον 8ο αιώνα π.Α., αλλά άρξοτερα έπεκταθηκε στο σύνολο του έλληνικού λαού».

Οί Είρρωπαίοι, επομενως, γυφρίζουν ποζι καζά ότι άρχαιότατες ριζες έχει ή λατινογενής ονομασία των Έλλήνων. Άλλωστε ή πρώτη μαρτυρία για την ύπαρξη βοιωτικής πολής με την ονομασία Γραία βρισκεται στον Όμηρο. Στον Καταζογο των Νεών, άπαριθμούντας τίς δυναμεις των Βοιωτων στον ποζειο της Τροίας και τους άρξηγούς τους, ό Όμηρος περιζαιβανει και την Γραία. Άλ. Β 498. Ο Πανσανίας μνημονοει την άποψη των ταναγραιων πως Γραία ήταν ή άρχαιότερη ονομασία της Ταναγρας σημερινής Ταναγρας. Καί ό μεταφραστής και σχολιαστής του Πανσανια Ν. Παπαζατζής στις σημειώσεις του γράφει: «Επειδή με κριμαίους και χαλκιδείς είχαν άποικισει την παρά τή Ρώμη Κίμη και γραιεις, είναι πιθανό οι γραιεις αί τοί σ.σ. που λέγονταν και γραιοι να συνετέλεσαν στο να ονομαστούν άπό τους Ρωμαίους οι Έλ-

ληνες graji (τό πολύ κοινό επίθετο grajus σήμαινε τόν "Έλληνα ή τόν έλληνικό)" (Πανσανία, Βοιωτικά και Φωκικά, Έκδοτική 'Αθηνών 1981, τ. 5, σ. 136).

Οί άρχαιότατοι γραεῖς ή γραῖοι εϋθύνονται λοιπόν γιά τή λατινική όνομασία graji πού έδωσε τά μεταγενέστερα Graecia και τά πολλά επίθετα (graecus, graecanicus, graeciensis, graecor, και τό επίμαχο graeculus πού ήταν άπλό ύποκοριστικό πριν νά άποκτήσει τήν όντως ύποτιμητική σημασία του γραικύλου, του εκφυλισμένου "Έλληνα, πού ουδέποτε ταυτίστηκε μέ τό graecus). Αϋτά γιά ό,τι άφορᾶ τή λατινογενή όνομασία τής χώρας μας και του λαού μας.

"Ας επανέλθουμε στην Έλλάδα γιά νά δούμε ποιές μαρτυρίες έχου-
με γιά τήν προέλευση και τής έτέρας σημασίας μας, των γραικών, πού συνδέεται μέ τούς γραεῖς αλλά και μέ τήν περιοχή τους πού εκτεινόταν ώς τόν 'Ωρωπό (γι' αϋτό και άρχαῖες πηγές ταυτίζουν τή Γραία μέ τόν 'Ωρωπό) και όνομαζόταν Γραική (Θουκυδίδης) Β 23, 3: «παριόντες δέ (σ.σ. οί Πελοποννήσιοι) 'Ωρωπόν τήν γήν τήν Γραικήν καλουμένην, ήν νέμονται 'Ωρώπιοι 'Αθηναίων, ύπήκοοι, έδήωσαν»). "Έχουμε λοιπόν και τό επίθετο γραικός πού μᾶς φέρνει πλησιέστερα στό γραικός, και τό δεδομένο ότι αϋτά τά τοπωνύμια και ή όνομασία των κατοίκων τους εἶ-
ναι πρωτοελληνικά (βλ. και 'Ιστορία του 'Ελληνικού 'Εθνους, Έκδοτ. 'Αθηνών, τ. Α', σ. 366, όπου οί Γραῖοι περιλαμβάνονται στά πρωτοελλ-
ληνικά φύλα πού εξέλίχθηκαν «στά γνώριμά μας φύλα τής Μυκηναϊ-
κής 'Εποχῆς», δηλαδή στά φύλα πού αναφέρονται στον όμηρικό Κατά-
λογο των Νεών).

Ο 'Αριστοτέλης μᾶς δίνει μιάν άλλη, και σημαντικότερη πληροφο-
ρία: ότι Γραικοί όνομάζονταν παλιότερα αϋτοί πού άργότερα όνομάστη-
καν Έλληνες. Μᾶς λέει στά μετεωρολογικά (352 d) ότι ό κατακλυσμός
του Δευκαλίωνα έγινε στην περιοχή ανάμεσα στή Λαωδώνη και στον
'Αχελώο, όπου ήταν ή άρχαιότατη Έλλάδα, κι εκεί κατοικοῦσαν οί
Σελλοί κι αϋτοί πού όνομάζονταν «πρώτα Γραικοί και τώρα "Έλλη-
νες». Τήν ίδια πληροφορία δίνει και τό Πάριο Χρονικό, του 3ου π.Χ.
αἰώνα. Κατά τόν Εϋστάθιο, τόν γραμματικό του 12ου αἰώνα, ή όνομα-
σία Γραικοί χρησιμοποιήθηκε από τόν Σοφοκλή στό έργο του «Ποιμέ-
νες», και ό Στέφανος Βυζάντιος, στό λήμμα Γραικοί, προσθέτει ότι ό
'Αλκμάν όνόμαζε Γραικες τίς μητέρες των 'Ελλήνων («Γραικες δέ
παρά 'Αλκμάνι αί των 'Ελλήνων μητέρες, και παρά Σοφοκλεῖ έν Ποι-
μέσιν»).

Γιά τό πώς ή όνομασία Έλλάς και Έλληνες επεκτάθηκε από τήν
έπικράτεια του 'Αχιλλέα στό σύνολο δέν έχουμε παρά νά παραπέμψου-
με στον Θουκυδίδη (Α 3, 3-4). Σημασία γιά τό θέμα μας έχει ότι ή όνο-
μασία (Γραικοί) αναβίωσε όταν τό "Έλλην έγινε συνώνυμο του «έθνι-

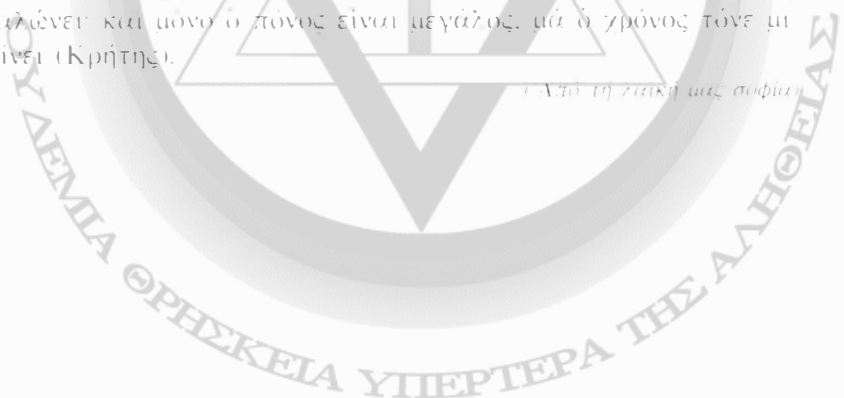

κοῦ», τοῦ εἰδοσσοζοατρη. Τότε οἱ Ἕλληνες ἔβριαν «Ρωμαιοὶ» - Ρωμιοὶ ἢ ξαναβριαν Γραικοί, κι ἔτσι ἔβριαν ὡς τὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνα, ὅταν οἱ ἐπαναστατημένοι ὑποδοῦν ἀναζήτησαν στὸ ἐνδοξὸ παρελθόν τῆς ἀρχαιότητος τοῦς τίτλους ἐξουκίας ποῦ γενικά ἀναζητοῦν οἱ ἐπαναστάσεις. Ἀπὸ τὴν Ἐπαναστάση κι ἐδοῦ το γραικοὺς ἀρχισε νὰ σβῆνει ἐκτὸ το ρωμιοῦ κι ἡ ρωμιοσύνη ἐπέζησαν. Ἄς εἶναι λοιπὸν ἐλογοημένους κι οἱ τρεῖς ὀνομασίες μας, κι ἄς ἐχρησιμοποιε τοῦς ξένους ποῦ διατηροῦν - κι μαζὶ θημίζον - τὴν ἀρχαιότερη ἀντι νὰ τοῦς ζητάμε, εὐθύνες.

ΕΦΗΜ «ΝΕΑ» 31.12.1992

Σ' αὐτὸ τὸν κόσμιο ὅλα τὰ πράγματα εἶναι μικρά, κι ὁ χρόνος τὰ μεγαλώνει, κι μόνο ὁ πόνος εἶναι μεγάλος, μα ὁ χρόνος τόνε μι κραίνει (Κρήτης).

Ἐκτὸ τῆ ζωτικῆς μας σοφίας

1. - ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τά Παναθήναια, ή πρώτη τῶν ἑλληνικῶν θρησκευτικῶν ἑορτῶν κατά τήν ἀκμήν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ

τοῦ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΠΕΛΑΣΓΟΥ ΓΟΥΣΙΟΥ, νομικοῦ

Εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς ἱστορικοὺς χρόνους, τῆς ἀκμῆς τοῦ μεγαλείου τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἔχομεν μίαν θρησκευτικὴν ἀνάπτυξιν καὶ διαμόρφωσιν ἐθνικοῦ βίου ἀνταξίου τῆς μεγάλης παραδόσεως τῆς ἀρχαιοτέρας πόλεως τῆς Μεσογείου, τῶν Ἀθηνῶν.

Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν θρησκευτικῶν ἑορτῶν ἐτέθησαν τὰ Παναθήναια. Τὰ ὁποῖα διακρίνοντο εἰς μικρά καὶ μεγάλα. Ἡ ἀρχὴ γενέσεως αὐτῆς τῆς ἑορτῆς ἴνάγεται στὸ ἀπώτατο παρελθόν τῆς Αἰωνίας Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἰδρυτὴς τοῦ θεσμοῦ φέρεται ὁ ἄρχων Ἐριχθόνιος. Ἦτο, οὐσιαστικῶς, ἡ ἀφετηρία τῆς ἀναβαθμίσεως τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν Ἀθηνῶν. Ἀρχικῶς ἐτελοῦντο εἰς τὴν περί τὸν ἱερόν βράχον περιοχὴν, ὡς ἐπιχώριος θρησκευτικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἐκεῖσε ἀττικοῦ δήμου. Ἀργότερον ὁ Θησεύς, ἐνώσας ὅλους τοὺς δήμους τῆς Ἀττικῆς εἰς ἓν κοινόν πόλισμα, τὰς Ἀθήνας, κατέστησε τὴν ἑορτὴν Παναττικὴν ἢ Παναθηναϊκὴν. Ἀκολουθῶς ὁ Πεισίστρατος διεύρυνε τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἀπὸ κυρίας θρησκευτικῆς καὶ εἰς εὐρυτέραν πολιτιστικὴν καὶ κοινωνικὴν δραστηριότητα. Ἦτοι καθιερώθησαν καὶ μουσικοί, ἀθλητικοί καὶ ἰππικοὶ ἀγῶνες. Ἐτελοῦντο κατὰ μῆνα Ἑκατομβαιῶνα.

Ἀλλὰ τὰ Παναθήναια χαρακτηρίζονται κυρίως διὰ τὴν θρησκευτικὴν τῶν διάστασι. Ὑπῆρξαν μίᾳ ἀπὸ τὰς κορυφαίας θρησκευτικὰς μᾶς ἐκδηλώσεις καὶ ὡς τοιαύτη δέον ὅπως ἀπασχολῆ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῆς προοπτικῆς τῆς ἐπαναφορᾶς καὶ ἐπανεπενταξέως τῆς εἰς τὸν Ἐθνικὸν ἡμῶν θρησκευτικὸν βίον. Διακρίνονται εἰς μικρά καὶ μεγάλα.

Εἰς τὴν ζωοφόρον τοῦ Παρθενῶνος ἀπεικονίζετο ἓνα μέρος τῆς πομπῆς τῶν Παναθηναίων, δεῖγμα ἐκφαντικόν τοῦ μεγαλείου τῆς

τῶν Μάντεων, τῶν Ἱερέων, τῶν Νυμφῶν καί τῶν Γεωργούντων Χορός, ἐκφαντορικαῖς θεουργίαις ὑμνολογῶν τό Θεῖον καί Ἐξάϊσιον, τῆς Θεοῦ οἰκονομίας τό Μυστήριον. Καί τό Ζωαρχικόν καί Θεοφόρον Σου Σῶμα ἐν τῇ Κιβωτῷ τῆς Γῆς τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἐλευσίως, κηδεύσαντες ἔχαιρον. Παμμῆτορ Θεά τῶν Δημητριακῶν Γεννημάτων, τῶν Ἀγρῶν Εὐλογητρία. Ὑπερθεν δέ αἱ πάναγναι τῶν Ἀγγέλων τῆς Ἡοῦς καί τοῦ Οὐρανοῦ Δυνάμεις, τό θαῦμα τῆς Σῆς Ὑπάρξεως ἐκπληττόμεναι, κεκυφυῖαι ἀλλήλαις ἔλεγον: «Ἄρατε τάς πύλας ὑμῶν καί ὑποδέξασθε τήν τεκοῦσαν τόν Διόφαντον Νέον. Δοξολογίαις τε ἀνυμνήσωμεν τό Σεπτόν καί Ἅγιον Σῶμα, τό χωρήσαν τόν ἡμῖν ἀθεώρητον καί φιλόκοσμον». Διόπερ καί ἡμεῖς τήν μνήμην Σου ἐορτάζοντες, ἐν τῷ ἀπλῶ ναῶ τῆς Γῆς τοῦ Ἱεροῦ (Ἀξιοῦ) Ποταμοῦ, ἐκβοῶμεν Σοι Πανύμνητε: «Ἐχε Παμμακάριστε τήν Ἱεράν Σου Σκέπην ἐφ' ἡμᾶς καί δίδε ἡμῖν δύναμιν πρός τό ἀντιπαλαῖσαι κατά τοῦ ἀποφωλίου τέρατος τῆς Ἀνοίας καί τῆς Ἀλλοτριώσεως, ὅπερ κατατρώγει τήν ἐλληνικήν ψυχήν».

Ἡ γλῶσσα λέει τ' ἄδικο, ἡ ψυχή τ' ἀπολαμβάνει
 ἡ γλῶσσα λέει τό καλό, ἡ ψυχή τ' ἀπολαμβάνει
 τό σῶμα κάνει τό καλό, ἡ ψυχή τ' ἀπολαμβάνει
 τό σῶμα κάνει τό κακό, ἡ ψυχή τ' ἀπολαμβάνει

(Ἀπό τή λαϊκή μας σοφία)

ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΡΟΔΟΣΤΑΥΡΩΝ

FR. HARTMANN

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΔΕΚΑΞΕ ΣΗΜΕΙΑ ΓΙΑ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ
ΔΥΝΑΤΑΙ ΤΙΣ ΝΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΗΝ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΑΓΜΑ-
ΤΟΣ ΤΩΝ ΡΟΔΟΣΤΑΥΡΩΝ. Ο κάτοχος τινών μόνον ἐξ αὐτῶν
δὲν εἶναι κάτοχος ἀνωτέρας βαθμίδας μῆσεως, ὅτι ὁ πραγματι-
κὸς Ροδόσταυρος κατέχει ὄλα τὰ γνωρίσματα ταῦτα:

1) *Ὁ Ροδόσταυρος εἶναι ὑπομονητικὸς.* Ἡ πρώτη καὶ κυριωτέ-
ρα νίκη του εἶναι ἡ δαμάσις τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ. Εἶναι ἡ νίκη τοῦ
ΛΙΟΝΤΟΣ, ὅστις τόσας καταστροφὰς ἐπροξένησε κατὰ τὸ παρελ-
θὸν ἐπὶ ὁπαδῶν τοῦ Ροδόσταυρισμοῦ ἐκ τῶν πλεον ἐνθουσιωδῶν.
Δὲν δαμάζεται δια παρετώδους καὶ ἀπερίσκεπτος ἀγῶνος. Πρέπει
νὰ τὸν κάμωμεν νὰ ὑποταχθῇ διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς μεγαλοου-
χίας. Ὁ πραγματικὸς P+Σ ἐπιζητεῖ νὰ νικήσῃ τοῦ ἐχθροῦς του διὰ
τῆς ἀγαθότητος καὶ τοῦς μισούντας αὐτὸν διὰ τῆς γεναιοφροσύνης.
Δὲν ριπτεῖ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἀρᾶς καὶ ὕβρεις, ἀλλὰ τοῦς πω-
δεῖς δαίλους τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως. Δὲν τιμωρεῖ τοῦς
ἐχθροῦς του διὰ τοῦ ξίφους, ἀλλὰ ἀφίνει νὰ αἰξάνουν τὰ ξιζάνια
μετὰ τοῦ σίτου μέχρις ὀριμάνσεως, ὅποτε μετὰ ἡ ἴδια Φύσις θὰ τὰ
διαχωρίσῃ.

2) *Ὁ Ροδόσταυρος εἶναι ἀγαθὸς.* Δὲν τὸν βλέπει κανεὶς ποτὲ
σκυθρωπὸν καὶ μελαγχολικόν· τὸ δὲ πρόσωπον του δὲν ἐκφράζει
οὐδέποτε περιφρονησιν ἢ ἀπογοήτεισιν. Ενεργεῖ πάντοτε μετὰ
γλυκύτητος καὶ μετριοφροσύνης ἀπέναντι ὄλων· εἶναι πάντοτε ἔτοι-
μος νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν πλεισιον. Ἄν καὶ ὀμφέρῃ τοῦ πλειστοῦ μέρους
τῶν ἀνθρώπων, προσπαθεῖ νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς συνη-
θείας τῶν καὶ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τῶν, πάντως ἐν τῷ μέτρῳ τῆς
ἀξιοπρεπείας. Κατὰ συνέπειαν εἶναι εἰς εὐχάριστος συντροφὸς καὶ
γνωρίζει νὰ προσαρμώσῃ τὴν ὁμιλίαν του τόσον μετὰ τοῦ πλουσίου
ὅσον καὶ μετὰ τοῦ πτωχοῦ, κινεῖται δὲ εἰς ὄλα τὰ στρώματα τῆς κοι-
νωνίας κατὰ τρόπον ἐπιβάλλοντα τὸν σεβασμὸν διότι ἔχει ἤδη κα-
τανικήσῃ τὴν ὕδραν τῆς κοινοπρεπείας.

3) *Ὁ Ροδόσταυρος δέν γνωρίζει τήν πλεονεξίαν.* Πρίν γίνη δεκτός ὡς μέλος τοῦ Τάγματος δέον νά διέλθῃ διά τῆς τρομερᾶς δοκιμασίας τῆς ἀποκοπῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ δράκοντος τῆς πλεονεξίας. Εἶναι μία σκληρά ἐργασία διότι ὁ δράκων εἶναι πονηρός καί ὑποκρύπτεται εὐκόλως εἰς τήν πρώτην τυχοῦσαν γωνίαν. Ὁ πραγματικός Ρ+Σ εἶναι πάντοτε ἱκανοποιημένος ἐκ τῆς τύχης του, διότι γνωρίζει ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ὅστις τήν δημιουργεῖ. Δέν χωλαίνει παρατηρῶν τά πλεονεκτήματα ἢ τήν περιουσίαν τῶν ἄλλων, ἀλλ' εὐχεται διά πάντας τό καλλίτερον. Γινώσκει ὅτι θά ἀποκτήσῃ τά πάντα ἀναλόγως τῆς ἀξίας του καί δέν δυσανασχετεῖ ἐάν ὁ πλησίον του κατέχει πλεονεκτικώτεραν θέσιν αὐτοῦ. Δέν ἀναμένει οὐδεμίαν εὐνοίαν ἀπό κανένα, ἀλλά διανέμει ἐλευθέρως καί ἄνευ ὑπολογισμῶν τήν ἰδικήν του.

4) *Ὁ Ροδόσταυρος δέν εἶναι ὑπερόπτης.* Γνωρίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐν ἀπλοῦν ἐργαλεῖον εἰς τήν θέλησιν τοῦ Θεοῦ καί ὅτι δέν τοῦ εἶναι εὐκόλον νά ἐκτελέσῃ κάτι ἐξ ἰδίας θελήσεως, δεδομένου ὅτι αὐτῆ εἶναι ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ διεστραμμένη ὑπό τῶν ἀνθρώπων. Ὑμνεῖ πᾶν τό προερχόμενον ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ καί καταπολεμᾷ πᾶν τό θνητόν. Δέν βιάζεται νά ἀποπερατώσῃ ἐν ἔργον, ἀλλ' ἀναμένει τήν διαταγήν τοῦ Διδασκάλου, ὅστις ἴσταται ὑπέρᾶνω αὐτοῦ καί διαμένει ἐν αὐτῷ. Προσέχει εἰς τὰς φράσεις του καί δέν χρησιμοποιεῖ γλῶσσαν ἀσεβῆ.

5) *Ὁ Ροδόσταυρος δέν εἶναι ματαιόδοξος.* Ἀποδεικνύει δι' αὐτοῦ ὅτι ἔχει ἐν αὐτῷ δόσιν ἀληθείας καί δέν ὁμοιάζει πρὸς «ἄσκόν πεφυσημένον». Τόσον οἱ ἔπαινοι, ὅσον καί ὁ ψόγος τόν ἀφίνουν ἀδιάφορον καί δέν θίγεται ὅταν τοῦ ἀντιλέγουν ἢ τόν περιφρονοῦν. Ζῆ ἐν ἑαυτῷ καί ἀπολαμβάνει τὰς καλλονὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου, δέν αἰσθάνεται ὅμως τήν ἐπιθυμίαν νά ἐπιδείξῃ τὰς δυνάμεις του ἢ νά ἐκθέσῃ τὰ πνευματικά του ἀγαθά. Ὅσον τά δῶρα ταῦτα εἶναι μεγαλύτερα, τόσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ μετριοφροσύνη του καί τόσον μεγαλύτερα ἡ ἐπιθυμία του νά ὑπακούσῃ εἰς τόν νόμον.

6) *Ὁ Ροδόσταυρος ἀκολουθεῖ πάντοτε ἕνα κανόνα.* Προσπαθεῖ διηνεκῶς νά ἐκτελῇ τό καθήκον του καί νά ἐνεργῇ συμφώνως πρὸς τοὺς Φυσικοὺς νόμους. Δέν ἐπηρεάζεται ἀπό τὰς ἐξωτερικότητας καί φαινομενικότητας. Ὁ νόμος εἶναι γραμμένος ἐντὸς τῆς καρδίας του· ὅλαι αἱ σκέψεις του καί αἱ πράξεις του διέπονται ὑπ' αὐτῆς. Ἡ ἐντιμότης του δέν βασιζέται ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν πρὸς τό θεαθῆναι πράξεων, ἀλλ' ἐν τῷ πραγματικῷ του ἐγῶ, τό ὅποιον δύναται νά συγκριθῇ πρὸς τήν ρίζαν ἣτις δίδει γένεσιν εἰς ὅλας τὰς πράξεις του. Ἡ ἐσωτέρα ἀγαθότης τῆς ψυχῆς του ἀντανακλᾷται ἐπὶ

του φυσικού του σώματος και επισημαίνει διά της σφραγίδος του όλας τας πράξεις αυτού.

7) **Ο Ροδόσταυρος δέν είναι οξύθυμος.** Είναι προφανές ότι εκείνος ὅστις εργαζεται ἐπ' αγαθῷ τῆς ὀλότητος, θα καταδιωχθῆ ὑπ' ἐκείνων τῶν ὁποίων τα προσωπικά πλεονεκτήματα δέν προκειται νά εἰσνηθῶν ὑπο τῆς εργασίας ταύτης διότι ὁ ἐγώισμος εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν μεγαλοφροσύνην, καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς μειονότητος δέν προσαρμολογούνται πρὸς τα συμφέροντα τῆς ὀλότητος. Τα στενῶν ἀντιληψεῶν καὶ γαιωδῆ πνεύματα θέλουσιν ἀντιδράσει πρὸς τὰς ἐνεργείας τῶν Ρ+Σ· οἱ τελευταῖοι οὗτοι θέλουσι γίνεαι τὸ ἀντικείμενον διαβολῶν, οἱ σκοποὶ τῶν θα παραγνωρισθῶν καὶ θα ἐρμηνευθῶν κακῶς· θα προτηλακισθῶν ὑπο τῶν ἀνιδεῶν, θα γελοιοποιηθῶν ὑπο τῶν αυτοκαζουμένων «σοφῶν», θα παραγκωνισθῶν ὑπο τῶν ἀνοήτων. Πάντα ταῦτα ἐν τούτοις εἶναι ἀνίκανα νά διεγείρουν ἢ νά ὀργίσουν τὸν πραγματικὸν Ρ+Σ, ἢ νά συσκοτίσουν τὴν θεῖαν ἀρμονίαν τῆς ψυχῆς του, διότι ἡ πίστις αὐτοῦ στηρίζεται ἐπὶ τῆς διαισθησεως καὶ τῆς κατανώσεως τῆς ἀληθείας ἣτις εὐρίσκεται ἐν αὐτῷ. Ἡ ἀντίδρασις χιλιῶδων ἀμαθῶν δέν θά τὸν ἀποτρέψη νά πράξῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θεωρεῖ εὐγενές καὶ καλόν, καὶ θά τὸ ἐπιτελέσῃ ἔστω καὶ ἂν γνῶρίζῃ ὅτι τοῦτο ἠθέλε εἶχε ὡς συνέλειαν τῶν ἀγαθῶν του καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς του. Σινηθισμένος νά στρέφῃ τὸ βλέμμα τοῦ πνευματος τοῦ πρὸς τὸ θεῖον, δέν ἀφίνει ἑαυτὸν νά παρασυρεται ὑπο τῆς ὀπτικῆς ἀπάτης τῆς ὕλης καὶ προσάπτει τὰς πράξεις του πρὸς τὴν αἰώνιαν ἀληθειαν. Περιβαλλόμενος ὑπο ἀγγελικῶν ἐπιδράσεων, ἀκροαόμενος τῆς φωνῆς τῶν, δέν ἀντιδρᾷ πρὸς τὰς κρᾶνγας τοῦ πληθους. Ζῆ ἐν συντροφίᾳ μετὰ τῶν ἀγενῶν ἐκείνων πλυσμάτων τα ὁποῖα κάποτε ἦσαν καὶ αὐτὰ ἄνθρωποι ὡς οἱ ἄλλοι, ἅτινα ὁμῶς μετεστησαν εἰς πεδία προφυλαγμένα ἀπο κάθε κοινῆν καὶ χαμηλὴν ἐπίρρῃαν.

8) **Ο Ροδόσταυρος δέν σκέπτεται κακὸν περὶ οὐδενός.** Ὁ σκεπτόμενος κακῶς περὶ τῶν ἄλλων βλέπει τὴν ἰδίαν του μοχθηρίαν ἀντανაკλωμένην ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ὁ Ρ+Σ εἶναι πάντοτε πρόθυμος νά ἀναγνώρισῃ εἰς καθὲ τι τὴν καλὴν του πλευράν. Ἡ ἀποχὴ εἶναι μία ἀρετὴ ἣτις διακρίνει τὸν Ρ+Σ ἀπο τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ δια τῆς ὁποίας ἀναγνώριζεται ὡς τοιοῦτος. Ἐάν ἓνα πράγμα τοῦ φανῆ ἀμφιβολῶν ἢ διφοροῦμενον ἀναβάλλει τὴν κρίσιν του μέχρις ὅτου σχηματίσῃ σαφὴ ἰδέαν τῆς φύσεως του· ἀλλ' ἐφ' ὅσον δέν εἶναι ἐντελῶς κατατοπισμένος, κλίνει μᾶλλον νά σχηματίσῃ ἐν προκειμένῳ καλὴν γνώμην, παρά κακὴν.

9) **Ο Ροδόσταυρος δέν εἶναι φιλόδοξος.** Οὐδέν ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ὅσον παρακωλυτικὸν εἰς τὴν πραγματικὴν ἐξέλιξιν καὶ εἰς

τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ψυχῆς, ὅσον μία περιωρισμένη φύσις καὶ εἰς ἐγωιστικὸς χαρακτήρ. Ὁ πραγματικὸς Ρ+Σ ἐνδιαφέρεται περισσότερο διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἄλλου, παρά διὰ τὸ ἰδικόν του. Δέν ἔχει προσωπικά συμφέροντα νὰ ὑποστηρίξη καὶ νὰ προτιμήσῃ. Ἐπιζητεῖ πάντοτε κάθε τρόπον νὰ πράξῃ τὸ καλὸν καὶ δέν ἀφίνει καμμίαν εὐκαιρίαν ἐν προκειμένῳ νὰ τοῦ διαφυγῇ.

10) **Ὁ Ροδόσταυρος ἀγαπᾷ τὴν δικαιοσύνην.** Παρ' ὅλα ταῦτα δέν ἐγείρεται ὡς κριτῆς τῶν σφαλμάτων τῶν ἄλλων· δέν ἐπιζητεῖ νὰ φαίνεται σοφὸς κατακρίνων ἢ προτείνων τιμωρίαν διὰ τοὺς ἄλλους. Δέν εὐρίσκει οὐδεμίαν εὐχαρίστησιν εἰς τὰς διασκεδάσεις τοῦ ὄχλου, μὴ ἐνδιαφερόμενος διὰ τὰ ἀνοητεύματα τῶν ἄλλων, ὅσον καὶ διὰ τὴν παντομίαν ἐνός πιθήκου, ἢ τὸ φτερούγισμα μιᾶς μυίας. Δέν ἀρέσκεται νὰ ἀκούῃ πολιτικολογίας, νὰ ἀναμιγνύεται εἰς προσωπικὰς διαμάχας καὶ πειράγματα χάριν ἀστεϊσμοῦ. Ἄγνοεὶ τὴν πονηρίαν τῆς ἀλώπεκος, τὰ δάκρυα τοῦ κροκοδείλου καὶ τὴν ἀρπακτικότητα τοῦ λύκου, καὶ ἀποστρέφεται νὰ ἀνακινή τὸν βόρβορον. Ἡ εὐγένεια τοῦ χαρακτήρος του, τὸν θέτει εἰς σφαῖραν πολὺ ὑψηλοτέραν τῶν μικροψυχῶν καὶ μικροσυγκινήσεων τῶν κοινῶν θνητῶν οἱ ὅποιοι εὐρίσκουν εἰς αὐτὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς των καὶ τὴν εὐδαιμονίαν των. Ζῆ εὐδαίμων μετ' ἐκείνων οἱ ὅποιοι δέν σκέπτονται κακόν διὰ τὸν πλησίον των, οἱ ὅποιοι δέν ἀρέσκονται εἰς τὴν ἀδικίαν πρὸς ἀλλήλους καὶ δέν διασκεδάζουν μέ τὴν ἄγνοιαν των ἢ εὐφραίνονται μέ τὰς ἀτυχίας των. Ἀποτελεῖ μέλος τῆς κοινωρίας τῶν ἐραστῶν τῆς ἀληθείας καὶ ἐκείνων οἱ ὅποιοι περιβάλλονται μέ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ πνεύματος.

11) **Ὁ Ροδόσταυρος λατρεύει τὴν ἀλήθειαν.** Οὐδέν δαιμόνιον εἶναι μοχθηρότερον ἀπὸ τὸ ψεῦδος καὶ τὴν συκοφαντίαν. Ἡ ἄγνοια δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ παραβλεφθῇ, ἀλλὰ τὸ ψεῦδος εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἢ οὐσία τοῦ κακοῦ. Ὁ συκοφάντης ἀγάλλεται ὅταν εὐρίσκη κάτι ἐπὶ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ βασίση τὸ ψεῦδος του καὶ νὰ τὰ κάμῃ μεγάλην σάν βουνά. Ἡ ἀλήθεια ἀντίκειται πρὸς τὸ ψεῦδος διότι εἶναι ἡ ἀκτίς φωτὸς τῆς αἰωνίου πηγῆς τοῦ ΑΓΑΘΟΥ, ἢ ὁποία μεταμορφώνει τὸν ἄνθρωπον εἰς θεῖαν ὄντοτητα. Συνεπῶς ὁ Ρ+Σ δέν ζητεῖ ἄλλο Φῶς ἀπὸ τὸ τῆς ἀληθείας. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην δέν ἀντλεῖ μόνος, ἀλλ' ἐν συνοδείᾳ μέ ὅλους ἐκείνους οἱ ὅποιοι εἶναι ἀγαθοὶ καὶ ἔμπλεοι τῆς θείας του μεγαλοπρεπείας, εἴτε εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, εἴτε ἐν πνευματικῇ καταστάσει ἔχει συνάφειαν κυρίως μέ τοὺς δοκιμασθέντας, μέ τοὺς ταλαιπωρηθέντας καὶ τοὺς ἀθῶους, οἵτινες θά σωθοῦν διὰ τῆς ἀληθείας.

12) **Ὁ Ροδόσταυρος γνωρίζει νὰ σιγᾷ.** Οἱ διεστραμμένοι χαρακτήρος ἄνθρωποι δέν ἀγαποῦν τὴν ἀλήθειαν. Οἱ ἄνοες ἀπεχθάνο-

νται τὴν σοφίαν. Ὁ πραγματικὸς Ρ+Σ προτιμᾷ τὴν συντροφίαν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐκτιμῶν τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὴν ποδοπατοῦν. Συγκρατεῖ πάν ὅ,τι γινώσκει εἰς τὰ καταβῆθα τῆς ψυχῆς του, ὅσοι ἐν τῇ σιγῇ κρυπτεται ἡ ἰσχύς. Ὅπως εἰς ὑπομνηστικῶν Ἐσωτερικῶν δὲν διασταλῆ εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὰ μυστικά του κράτους, οὕτω καὶ ὁ Ρ+Σ δὲν ἀποκαλιπτει προ τοῦ κοινού τὰς ἀληθείας τὰς ὁποίας ἐδέχθη ἀπὸ τὸν Βασιλεὺς τὸν ἐν αὐτῷ εἰδραίνοντα. Ὁ Βασιλεὺς οὗτος εἶναι ἐπιγενεστερος καὶ σοφώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Βασιλεῖς καὶ Πριγκίπας τῆς γῆς. Το μυστικὸ του ὁ Ρ+Σ τότε μόνον ἀποκαλιπτει ὅταν ὁ Διοισκασκός του, τὸν διαταξῆ νὰ ομιλήσῃ, ἢ δὲ ἀλήθεια που ἀποκαλιπτει προέρχεται ἐξ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

13) **Ὁ Ροδόσταυρος πιστεύει εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γνωρίζει.** Πιστεύει εἰς τὸ ἀμετάβλητον τοῦ ἀφώνιου νόμου, καὶ ὅτι καθὲς αἰτία ἔχει ἐν ἀσφιλῆς ἀποτέλεσμα. Γνωρίζει ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν φαιδεται καὶ ὅτι αἱ ὑποσχέσεις αἰτινες τῷ ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, θὰ ἐπιτελεσθοῦν, ἐὰν δὲν παρεμβάλῃ ὁ τοῖος προσκωμιατα. Συνεπῶς εἶναι ἀπροσπλάστος ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀμφιβολίας καὶ ἐμπιστεύεται τελειῶς ἐαυτὸν εἰς τὴν θεῖαν ἀρχὴν τῆς ἀληθείας, ἥτις λαμβάνει ζῶν καὶ συνειδήσιμ ἐν τῷ τῆς καρδίας του.

14) **Ἡ ἐλπίς τοῦ Ροδόσταύρου εἶναι σταθερά.** Ἡ πνευματικὴ ἐλπίς εἶναι ἡ πελοίθησις, στηριζομένη ἐπὶ τῆς γνώσεως τοῦ νόμου ὅτι αἱ ὑπὸ τῆς πιστεως ἀναγνωρίζομενα ἀλήθεια, θὰ ἀξήθοῦν καὶ θὰ πραγματοποιηθοῦν. Εἶναι ἡ ἐπιστημὴ τῆς καρδίας, πολὺ διαφορετικὴ τῶν διστακτικῶν ταχὶ δακτυλορχιῶν καὶ τῶν λογικῶν θεωριῶν τοῦ ἐγκεφάλου. Ἡ πίστις του βασίζεται ἐπὶ τοῦ γρανιτινοῦ βράχου τῆς ἀμέσου ἀντίληψεως καὶ κατὰ συνέπεια δὲν δύναται νὰ ἐκρίζωθῇ. Γνωρίζει ὅτι ἐπὶ παντός πρῆγματος, ὁποιοῦνδήποτε κακόν καὶ ἂν εἶναι ὑπάρχει πάντοτε μία ρίζα ἀγαθῶν καὶ ἐλπίζει ὅτι διὰ τῆς ἐξελίξεως ἡ ρίζα αὐτῆ θελεῖ βλαστησῆ καὶ τὸ κακὸν θελεῖ μεταμορφωθῆ εἰς ἀγαθόν.

15) **Ὁ Ροδόσταυρος δὲν νικάται ὑπὸ τοῦ πόνου.** Γνωρίζει ὅτι δὲν ὑπάρχει φῶς ἄνεσκιᾶς, οἱ δὲν κακὸν ἀμιγῆς καλῶν καὶ ὅτι ἡ δύναμις ἀξίανται διὰ τῆς ἀντιδρασεως. Ἀφοῦ ἀναγνωρίσει τὴν ὑπαρξίν τῆς θεῖας ἀρχῆς ἐπὶ παντός πρῆγματος, αἱ ἐξωτερικαὶ μεταβολαὶ δὲν ἔχουν, δι' αὐτὸν οἱ δεινὰν σημασίαν καὶ δὲν ἀξίζουσιν μεγάλης προσοχῆς. Τὸ κυριώτερον ἀντικείμενον τοῦ βίου του εἶναι νὰ διατηρησῇ τὰ πνευματικὰ του κτήματα καὶ νὰ μὴ χάσῃ τὸ στέμμα ὅπερ ἀπεκτησεν ἐν τῇ μαχη τῆς ζωῆς.

16) **Ὁ Ροδόσταυρος θὰ εἶναι πάντοτε μέλος τῆς Ἑταιρείας του.** Τὰ ὀνόματα δὲν ἔχουν σημασίαν. Ἡ ἀρχή, ἡ προεδρείουσι τῆς Ἑταιρείας τῶν Ρ+Σ εἶναι ἡ Ἀλήθεια ἐκεῖνος ὅστις γνωρίζει

τὴν Ἀλήθειαν, καὶ ὁ ὅποιος τὴν θέτει εἰς ἐφαρμογὴν εἶναι ἓν μέλος τῆς Ἐταιρείας ταύτης. Ἐάν ἥλλαζον ὅλα τὰ ὀνόματα καὶ αἱ γλῶσσαι μετεστρέφοντο, ἡ Ἀλήθεια θὰ ἔμενεν ἡ αὐτή. Ἐκεῖνος ὅστις ζῆ ἐν Ἀληθείᾳ, θὰ ἐξηκολούθει νὰ ζῆ ὁμοίως ἀκόμη καὶ ὅταν ὅλα τὰ ἔθνη ἐξηφανίζοντο.

Ταῦτα εἶναι τὰ σημεῖα δι' ὧν ἀναγνωρίζονται οἱ πραγματικοὶ Ροδόσταυροι· ἀπεκαλύφθησαν εἰς ἓνα προσκυνητὴν ἀπὸ ἓνα ἄγγελον ὅστις τοῦ ἀφήρησε τὴν καρδίαν του, ἐγκαταλείπων εἰς τὴν πρώτην θέσιν ἓνα πυρώδη ἄνθρακα, ὅστις ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ καίη καὶ νὰ λάμπη μετὰ τοῦ Ἔρωτος τῆς Παγκοσμίου Ἀδελφότητος τῆς Ἀνθρωπότητος.

Μὴν ἀναβάλλεις!

ΜΕΡΙΚΟΙ ΦΙΛΟΙ τοῦ ΙΙΙΣΟΥ ἀργοῦν τὴν συνδρομὴν τους.
Οἱ πολλοὶ εἶναι τακτικοί. Ἐ ν ὄ σ ο υ μαζὶ τους!

οὐδέποτε σέ αισθάνεται, διότι ἡ συσκοτισμένη διάνοιά του δέν κατανοεῖ τὴν πολῦτιμον ἀρχὴν σου καὶ μόνον κτηνωδῶς ἔρπη καὶ παραποιᾷ αὐτὴν εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ κτηνώδους τῶν αἰσθημάτων του. Ἡ ψυχὴ αὐτὴ στερεῖται φωτός καὶ οὐδέν λαμβάνει ἐκ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ.

ΕΡΩΣ

Οἱ ποιηταὶ τῆς Γῆς διέπραξαν σφάλμα ὑμνήσαντες τὸν σωματικόν Ἔρωτα, μὴ ἰδόντες ὅτι ὁ σωματικὸς ἔρως, εἶναι μὲν διαιώνισις καὶ πρόοδος, ἀλλὰ οὗτος εἶναι ὑπηρετικόν ὄργανον τοῦ ψυχικοῦ ἔρωτος πού εἶναι ἡ παραγωγὸς δυνάμις τοῦ ὑπέρτου τοῦ σύμπαντος ἀετοῦ.

Πᾶσα ἐρωτικὴ πράξις γενομένη ἐκ καθήκοντος ἢ ἀνωμάλως ἐλλείψεις ψυχικῆς αἰθεριότητος, καὶ πρὸς σκοπὸν μεταμορφώσεως εἶναι κατὰ τοῦ νόμου τῆς προόδου, γίνεται χάριν τῆς κτηνώδους ἡδονῆς καὶ δέν ἔχει τὴν προστασίαν τῆς Θεότητος. Προέρχεται ἀπὸ τὴν ἄρνησιν, εἶναι πράξις πρὸς τὴν πάνδημον Ἀφροδίτην καὶ οὐχὶ τὴν οὐρανίαν καὶ ἐνέχει ποινὰς πνευματικὰς. Ἡ ἄχραντος οὐσία σπαταλᾶται καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι φοβερόν διὰ τὸ ἔργον τῆς μεταμορφώσεως. Ὑδωρ ζῶν δέν παρέχεται πρὸς ἐξέλιξιν καὶ μεταμόρφωσιν τῶν ψυχῶν.

Αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἐρωτικῆς ἀγάπης πρέπει νὰ προέρχονται ἀπὸ πραγματικὰς ψυχικὰς ἐπιθυμίας πρὸς πληρῶσιν τῆς προαγωγῆς τῶν ψυχῶν καὶ ὄχι πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ κτηνώδους καὶ νὰ μὴν καθοδηγοῦνται θπὸ παθῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τοῦ ἀνθρωπίνου κτήνους καὶ ἐνισχύουν τὴν ἐπέκτασιν τῆς παθολογικῆς των καταστάσεως.

Τὸν ἐνάρετο καὶ τὸν σοφὸ ἐνισχύουν αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως διὰ νὰ δύναται νὰ ἐναρμονίζεται πρὸς τοὺς νόμους τῆς. Ὅσοι ποθοῦν καὶ θηρεύουν τὴν Ἀλήθειαν, ἡ Ἀλήθεια τοὺς ποδηγετεῖ καὶ τοὺς φωτίζει. Ὁ οὐρανὸς τοὺς ἐμπνέει καὶ τοὺς ὀδηγεῖ πρὸς τὴν ὁδὸν πού ἄγει εἰς τὴν ἀληθῆ πραγματικότητα.

ΠΑΥΛΟΣ ΑΜΑΔΕΟΣ ΝΤΙΝΑΧ

ΜΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ

Του Καθηγητού
κ. Γ. Μ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΗ

ΣΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΣΑΡΑΝΤΑΔΥΟ ΧΡΟΝΩΝ απ' τον καιρόν τῆς πρώτης μου συνάντησης με τον Παῦλο Αμαδέο Ντίναχ (1886-1924), κατέχει ἐπιμονα τῆ σκευῆ μου ἢ ὀλοζώντανη θύμησι τῆς μορφῆς τοῦ παλιοῦ μου κείνου δασκάλου στὰ γερμανικά, πού ἡ γνώριμά μου μ' ἀπ' τόν κι ἡ φίλια καί το ἐνδιαφέρον πού εἶχε δείξει γιά μένα, σταθηκαν τόσο ἀποφασιστικά στήν πορεία τῆς ὄλης μου ζωῆς. Ἀποφασιστικά μέ τό ὠραιότερο κι ὀψηλότερο νόημα τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως. Χάρη στις κατεύθυνσεις πού μοῦ εἶχε χαράξει καί χάρη στις ἀρχές καί τίς πεποιθήσεις – τίς σχετικές μέ «δρόμους προσανατολισμοῦ» σέ σταδιοδρομία καί σέ πνευματικές ἐπιδόσεις – μέ τίς ὁποῖες εἶχε κατορθώσει νά μ' ἐμποτίσει στή διάρκεια πολλῶν μηνῶν, μπόρεσε ὁ φτωχός ἀπό οἰκονομικά μέσα κι' ἀπό ὑποστηρίξη φοιτητῆς τῆς νομικῆς κείνου τοῦ καιροῦ, ὁ ὀρφανέμενος τό Γενάρη τοῦ 1923 ἀπό πατέρα, τό δίχως κοινωνικές σχέσεις ἐπαρχιωτόπουλο, τό «στερημένο ἀπό προϋποθέσεις ἐπιτυχίας», μπόρεσε νά φτάσει κάμποσο ψηλότερα ἀπ' ὅ,τι θά πιστεύε κανένας πῶς θά ἐπιτρεπανε οἱ ἐμφυτεῖς προδιαθέσεις τοῦ κι' οἱ ὅροι τῆς ἀρχικῆς τοῦ τοποθέτησης ἀπ' τή μοῖρα τῆς ζωῆς.

Κατά ἓνα τρόπο «αἰ τοεξόριστος» κείνο τόν καιρό ὁ Παῦλος Ντίναχ ἀπ' τήν πατρίδα του τήν Ἑλβετία, κατατρεγμένος στήν ἀγάπη του, «τελευταῖος ἀπ' τήν πατρική του οἰκογενεα», ἔχοντας τή μόνωση γιά μοναδική του συντροφιά σέ μιά ἡλικία ἀκμῆς πού μ' ἄλλες συνθήκες θά τοῦ δινε δικαίωμα σέ κάποια εὐτυχία στή ζωή, ἀποζητώντας στήν κλασσική μας γῆ τό ἡλιόφως πού τόσο εἶχε λείπει ἀπ' τόν ψυχικό του βίω, ὁ ἄξιος κείνος μά παραγνωρισμένος «ἐκπαιδευτικός» μέ τήν ἀνεπανόρθωτα κλονισμένη υἰεαία, τῶνοιωθε σά μιά μικρή εὐτυχία νά βρῖσκει σέ μένα ἓναν σύντροφο τῆς μοναξιάς του καί νά κάνει καλό σέ κείνον πού τόν αἰσθανόταν σάν τόν μικρότερο ἀδερφό του καί τόν ἐκτιμοῦσε – μόνο καί μόνο γιά τή θεληματικότητά του τοῦ ἀγωνιστῆ στή ζωή καί γιά τήν «κοινή μοῖρα τῆς ὀρφάνιας» καί γιά τό περιστατικό πῶς δέ βαρυόμουνα τή σι-

ντροφιά του καθώς οι άλλοι συνομήλικοί μου κείνης της εποχής κι ούτε μέ κούραζε ή άγνοιά του νά μιλεῖ τή γλῶσσα μας.

Μάταιη εἶχε σταθεῖ ἄλλως τε ἡ προσπάθειά μου «νά τοῦ βρῶ μαθήματα». Τούς ἀθηναίους συμφοιτητές δέν ἤμουνα σέ θέση νά τούς ἐπηρεάσω. Κι' ἀπό τούς ἄλλους, τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας μου – πού ἔμεναν ἐδῶ νοικιάζοντας φοιτητικά δωμάτια τό χειμῶνα καί περνούσανε τά καλοκαίρια στήν Εὐβοία – ἐλάχιστοι εἶχανε ἐνδιαφέρο γιά γερμανικά. Ὁ Ντίναχ ἦτανε ἓνα ὄνομα χωρίς ἀπήχηση γιά κείνους. Τελικά πέρασε ἀφανῆς ἀπ' τήν πόλη μας σ' ὄλη τή χρονική διάρκεια τῆς ἐδῶ διαμονῆς του. Κεῖνο τόν καιρό ὁ Κιζεριτσκυ ἦτανε ὁ «ἰδεώδης δάσκαλος» γιά ἰδιαίτερα μαθήματα στή γλῶσσα τοῦ Γκαῖτε καί τοῦ Σίλλερ. Παράλληλα μέ τήν γερμανική Σχολή – τότε, θαρρῶ, γειτονικά στόν Ἅγιο Νικόλαο, στά Πευκάκια – καί μέ τίς σχολές τῆς Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος Νέων καί τῆς φοιτητικῆς μας λέσχης, κείνος ἦτανε πού συγκέντρωνε τήν προτίμηση τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου καί γενικώτερα τῆς νεολαίας κείνης τῆς εποχῆς, χάριη στήν ἔξοχη, καθώς λέγανε, μέθοδό του καί στή σωστή προφορά του.

Μάταια εἶχα προσπαθήσει. Στούς στενοῦς μου φίλους –στόν Τάκη Ἀγγελῆ τόν κατοπινό ἄξιο κρατικό λειτουργό καί φανατικό πεζοπόρο κι ὀρειβάτη, στό Θανάση Μαντέκο, τόν ὑστερότερα ὑγιεινολόγο –κατάλαβα πῶς δέν ἔπρεπε νά μιλήσω γιά δευτερή φορά γιά τόν Ντίναχ, στό Γιάννη Παπαζαχαρίου, στόν Κυριάκο Σηηλιόπουλο, στόν Φίλιππο Ἀγγελῆ, θᾶτανε μάταιο καί νά δοκιμάσω – κείνοι εἶχανε κιόλα τούς δασκάλους τους. Ὅσο γιά τούς συμπολίτες μου, ὁ Γιάννης Παπαδημητρίου, ὁ κατοπινός ἐξαιρετος ἀρχαιολόγος, ἦρθε σέ ἐξῆ ἢ ἐφτά μαθήματα, ἄν θυμοῦμαι καλά, κι' ὑστερα μᾶς ἄφησε μονάχους πάλι. Δέ μπορούσε λέει, ν' ἀκούει τό δάσκαλό του νά προφέρει Σέμμεριν ἀντί γιά Ζέμμεριν κι ἄλλα παρόμοια. Κι' ὁ Ἀντρέας Κούκουζας, ὁ πρόωρα φευγάτος μας «προικισμένος» νέος ἐπιστήμονας τῆς φαρμακευτικῆς χημείας, πού ὑστερα ἀπό λίγα χρόνια τόν ἐχάσαμε ἀπό αὐτοκινητιστικό δυστύχημα στά περίγυρα τῆς Λυών – ὅπου ἦτανε μαθητής τῆς ἐκεῖ στρατιωτικῆς φαρμακευτικῆς Σχολῆς – κείνος σ' ἓνα μονάχα μάθημα τοῦ Ντίναχ παραστάθηκε. Τό μεγάλο του πάθος ἦταν ἡ ἐπιστήμη του, ἡ προτίμησή του σέ ξένες γλῶσσες ἦτανε τά γαλλικά κι ὁ μέγας του φόβος στή ζωή ἦτανε, μήπως ἀντί γιά ἐρευνητής, ἀναγκαστεῖ νά γενεῖ κάποτε ἐπαγγελματίας φαρμακοποιός.

Τήν πιότερο ἀπροσδόκητη ἐπεξήγηση ἀρνητικῆς ἀπάντησης γιά τά μαθήματα τοῦ Ντίναχ μοῦ τήν εἶχε δώσει, θυμοῦμαι, ἓνας μακεδόνας σπουδαστής καί γνώριμός μου κείνου τοῦ καιροῦ, γόνος

φανατικού φιλελευθέρου γαιοκτήμονα. Πώς «δεν παιει να διδάχτει απ' τὸ γινὸ τῆς ἀστυριακῆς». Δύο χρόνια ὕστερ' απ' τον ἐθνικὸ διζασμὸ τοῦ 1916 ὁ τρόπος τῆς σκευῆς ἦτανε πάντα ἐντονα ἐμποτισμένος ἀπὸ χροιά πολιτικῆ ἀναμεσα στοὺς φοιτητικοὺς κίκλους τῆς ἐποχῆς τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922. Καὶ στὴν κρίση τοῦ σαναδέλφου μου ἡ στάση ποὺ ἡ χώρα τῆς μητρικῆς οἰκογένειας τοῦ Ντίναχ εἶχε κρατήσῃ ἀπέναντι στὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ λαοῦ μας, στὴ διάρκεια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου, ἔπρεπε νὰ βαραίνῃ περισσότερο απ' τ' ἀδιαιφισβήτητα προσωπικὰ φιλελληνικὰ αίσθηματὰ τοῦ δασκάλου μου.

Γιατὶ πραγματικὰ ὁ Ντίναχ ἦτανε ποτισμένος ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Θάθελε λέει, νὰ γε γεννηθεῖ Ἀθηναῖος καὶ θεωροῦσε τὴν κλασσικὴ μας γῆ γιὰ δική του πατρίδα. Κι οὔτε ἔκανε ἄλλως τε τὴν παραμικρὴ διακρίση μέσα στὴν καρδιά του ἀνάμεσα πρὸς γερμανοφῶνων κι ἐλλήνων καὶ λατινογενῶν. Γι' αὐτόν οἱ εὐρωπαῖοι λογιζόνταν σὰ μιὰ μεγάλη οἰκογένεια, ἔτσι καθὼς εἶνε, λέει, σὺ γκληρονόμοι τοῦ ἐλληνορωμαϊκοῦ πνεύματος, «παιδιά κοινῆς πατρίδας», κοινῶν τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας μετὰς καταβαθεῖς ἐλληνικῆς καὶ χριστιανικῆς καὶ λατινικῆς ρίζες, μέτοχοι κοῖνοι τοῦ τρισένδοξου μεσογειακοῦ μας πολιτισμοῦ.

Κεῖνο τὸν καιρὸ κανένας δὲν ἤξερε γιὰ τίς ἀπίστευτες ἐνορατικῆς ἰκανότητες τοῦ Ντίναχ – οὔτε ἐγὼ ὁ ἴδιος. Μόνον θυμοῦμαι πού κάποιε φορὰ ὁ Γιαννῆς Παπαδημητρίου ἔκανε τὴν παρατήρηση «γιὰ τὴν καταπληκτικὴ του μνήμη». Μοῖ ἦτανε γνωστὴ αὐτὴ ἡ ἐξαιρετικὴ δύναμη μνήμης τοῦ δασκάλου μου ἀπὸ κάμποσα προηγούμενα περιστατικὰ. Νέοι κι ἄπειροι καθὼς ἤμασταν, δὲν ξέραμε τίποτε ἄλλο νὰ ποῖμε – μοναχὰ τὸ θυμητικὸ του, ποὺ ἦτανε «μοναδικό» μὰς εἶχε κάνει βαθύτατη ἐντύπωση. Ὁ Ντίναχ ἀπόφεινε ἄλλως τε νὰ μιλεῖ γιὰ τὸν εἶα τὸ του καὶ γιὰ τὴν ζωὴ του καὶ γιὰ τὰ ὅσα εἶχε περάσει πρὶν απ' τὸν ἐρχομὸ του στὴν Ἑλλάδα. Ἐδίδε ὁμοῦ τὴν εἰκόνα πὼς μέσα σὲ κεῖνο τὸ ἀσθενικὸ κορμί, τὸ δοκιμασμένον απ' τὴν ἀρρώστεια, φύλλιαζε μιὰ ψυχὴ – φύλλα. Ἦτανε μέρες ποὺ ἔμοιαζε ὅλος πνεῦμα. Θάλεγε πὼς ἡ γλωσσά του κι ἡ ἀσκητικὴ κίμποςες φορές ὄνη του δὲν ἦτανε ἄλλο παρά ἡ ὑποχώρηση τοῦ ἀδύναμου κείνου σωματικοῦ ὀργανισμοῦ μπροστὰ στὴν ἰσχὺ τῆς νοητικῆς καὶ ψυχικῆς ἰδιοσυγκρασίας, ποὺ λές κι εἶχε τὴν τάση νὰ κάμπτει ὄλοένα πιὸ πολὺ τὸ λιγότερο ἀνθεκτικὸ κείνο περιβλημα. Ἦτανε ἡ ζωντανὴ διαμείωση τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ «γερός νοῦς μέσα σὲ γερὸ σῶμα».

Οἱ γενικώτερες πνευματικῆς του δυνατότητες εἶχανε σταθεῖ ἄλλως τε γιὰ μὰς ἀπρόσιτες κι ἀστάθμητες κι ἄγνωστες ὡς τὸ τέλος.

Ήτανε ένα μυαλό σχετικά μέτριο με έντοπισμένες διαισθητικές και προφητικές ικανότητες ή ήτανε πνεύμα εξαιρετικό; Ποιός ήτανε στην πραγματικότητα ο βαθμός της μόρφωσής του; Δέ θά μπορούσαμε τίποτα νά πούμε. Γιά τή μνήμη του μονάχα ξέραμε πώς ήτανε ένα «φαινόμενο», με άπιθανη ικανότητα άποθησαύρισης. Καθώς ένας άριθμομνήμονας στίς μαθηματικές πράξεις, έτσι και κείνος μέ είχε. Θυμούνται, κάμποσες φορές καταπλήξει, σέ άλλες σφαίρες άπομνημόνευσης –όχι σέ άριθμούς – άπαγγέλοντάς μου Σίλλερ και Δάντε στό πρωτότυπο και Ίγνεν σέ γερμανική μετάφραση, μέ ακρίβεια στην έντέλεια και σ' έκταση τέτοια, πού έδειχνε κάθε φορά πώς ή φωνή του κουραζότανε πολύ πρωτήτερα άπ' τήν μνήμη του. Τής τελευταίας αυτής ή ευχέρεια ήτανε σχεδόν άπεριόριστη.

Μόνο μιά φορά μου είχε μιλήσει γιά τίς δύο του άρρώστειες του 1917 και του 1921 στή Ζυρίχη –συμπτώματα ληθαργικού ύπνου ή κάτι παρόμοιο κι ανάμεσά τους ένα μεγάλο διάλειμμα, μιά χρονική άπόσταση τεσσάρων χρόνων – ποτέ όμως δέν είχε κάνει σέ κανέναν λόγο γιά τό σπανιώτατο και θαυμαστό φαινόμενο παραψυχολογίας πού ήρθε και δέθηκε στην πορεία της ζωής του σέ συνάρτηση μέ τή δεύτερη έκδήλωση, κείνη πού είχε κρατήσει πολλούς μήνες, άπ' τόν Μάιο του 1921 ως τόν Μάιο του 1922. Έπιφυλαχτικός, κλειστός στον έαυτό του, προσεχτικός στίς έκφράσεις του και πάντα του συγκρατημένος, δέν είχε ποτέ έξωτερικευτεί, δέν είχε ποτέ μιλήσει γι' αυτό τό τελευταίο. Κι οί έλβετοί γιατροί του 1921 κι ως τό 1922 ήτανε τό ίδιο άνυποψίαστοι γι' αυτό, όπως κι οί άνθρωποι του στενότερου περιβάλλοντός του στην πατρίδα του – αν υποθέσει κανένας πώς είχανε τότε βρεθεί φιλικά του πρόσωπα νά τόν περιστοιχίζουνε, γιατί καθαυτό δική του οικογένεια δέν είχε πιά κείνη τήν εποχή.

Έτσι άφανής διάβηκε ή ζωή του Ντίναχ κι έτσι άγνωστος πέρασε άπ' τήν σφαίρα μας ο άνθρωπος «μέ τή μοναδική κι ίσως άδευτέρωτη προσωπική μοίρα», ο άνθρωπος «μέ τή διπλή ύπαρξη», διπλή χάρη στον πλούτο και στό περιεχόμενο των ζωντανών έντυπώσεων, μέ τίς όποιες βρέθηκε ξάφνου κατεχόμενο τό πνεύμα του ξυπνώντας στά μέσα του Μάη του 1922 στό κρεβάτι μιάς κλινικής. Θά του τά διάβαζε, φαίνεται, κάποιος όλα κείνα, όσον καιρό ήτανε κοιμισμένος – έτσι θάλεγε ή «θετική» έπιστήμη – κι ασύνειδα τό θυμητικό του μόρεσε και τ' άπορρόφησε και τάκανε χτήμα του όλα κείνα τά εξάίσια πράγματα. Δέν ξέρω, ίσως έτσι νάνε. Ένας πνευματιστής ή γενικώτερα ξένος πρός τήν πραγματιστική νοοτροπία θάλεγε πώς «βρισκότανε σ' έπικοινωνία μέ τό Ύπερνοητό» όλον κείνον τόν καιρό. Όπως κι αν είνε, έμφανίζει στά χειρόγραφα του ο Ντί-

ναχ σαν «εμπειρία» και σαν «βίωματα» ολοκληρη τη σειρά των απιστευτών κινήων περιστατικών. Όχι πως του τα είπανε ούτε πως του τα είχανε διαβάσει, μα πως «τα έζησε». Μ' άλλα λόγια ο Ντιναχ σα συγγραφέας είναι ένας άλλος άνθρωπος, με εκδηλωσείς θάλαρες αντίθετες απο κείνες του Ντιναχ – συνομιλητή. Όσο επιφυλαχτικός και κλεισμένος ήτανε σε κάθε του προφορική εξωτερικότητα, άλλο τόσο αυθόρμητα βλέπει κανένα ν ανοίγει την καρδιά του μέσα σε κείνα του τα χειρογράφα, σ' όλη την έκταση αυτών των τελευταίων.

Τις γνώμες του και τις οδήγιες του σε θεματα σπουδών και σε πορεία σταδιοδρομίας και γενικότερα ζωής – τις παραίνεσεις ωριμοτερου φυλοει και «μεγαλυτερου αδερφου» – τις δεχομουν α ισως πολλή συζητηση όσο καιρο τον είχα κοντά μου. Θυμώμαι που μου σταθηκανε κριποσες φορες πολυτιμες, στην έλλειψη καθοδήγισης απο πατερα κι απο πρεσβυτερουσ στενουσ συγγενείσ. Όταν εκείνοσ έφυγε απ' τη ζωή, περνούσα τα όσα μου είχε πει απ' τη δικη μου κριση, όλοένα και περισσοτερο. Δε μ' επηρεαζε πια. Κι άλλωσ τε δεν τηρησα ποτε κατα γραμμα τα όσα μου είχε πει. Δεν τοί τα συζητούσα μα δεν τα τηρησα ποτε κατα γραμμα. Σε κείνον όμως χρωστώ το ότι απαλλαχτηκα πολυ νωρισ απο κριποσουσ περισπασμουσ κι εκδηλωσείσ πολυπραγμοσυνησ, που θα μπορούσανε να μου είχανε καθοστηρησει τις σπουδές μου. Αισως να χρισω την ικανοτητα να ξεχωριζω την καλήσ ποιητητοσ μου σικη, έκανα όμως με θεληματικοτητα άριωτερεσ τις ακροασείσ μου συμφωνικήσ ορχηστράσ απ' το υπερώο – θαρρώ στο «Ολμπια» κείνο τον καιρο – και παρήτησα όριστικα τα άρχνισμενα μαθηματα θεωρίας στο Ωδείο Αθηνών και το σολφέζ με τον Γιαννη Σκαζβο. Χωρισ να χρισω όλοτετα την επαφη μου με τα καλα φυσιολογικα κειμενα, έρριξα όμως περισσοτερο το «βαροσ μελετησ» στα νομικα μου, μα κι είχα χαράζει προς εκείνη την κατευθυνση τη γραμμαη μου επαγγελματικου προσανατολισμου. Και χωρισ ν' άφησω εντελώσ την πέλοπορια και τη σωματικη άσκηση, άριωσα όμως πολυ τις όλοημερεσ εκδρομεσ κι άφιερωνα κριποσα κριακατικα πρωίνα σε μελετη για φροντιστηριακεσ ασκήσεισ και για τηματικεσ εξετασεισ.

Τις παριατερα σι στασεισ τοί δεν τις προσδεχομουν α τοφιες. Μου είχανε άρεσει οι ιδεεσ τοί για πιστη σε προσωπικα ιδανικα στη ζωή και στη σταδιοδρομια, γι' αυτοπεποιθήση, για εμμονη στον τελικο σκοπο, στην επιτιχια, για κατευθυντηριεσ κεντρικεσ γραμμαεσ στην «ήρωική πορεία ζωής ενόσ νέου άνθρωπου που να διαθετει πολυ λιγα μέσα» για τό νοημα τού ήθικου χρεουσ άπεναντι στην πατρικη οικογενεια και στο κοινωνικο σινολο, κι άκομα μου

είχανε άρέσει οι γενικώτερες άξιολογικές του πεποιθήσεις κι ή πίστη του σέ πνευματικές κι ήθικες άξίες. Δέ μπορούσα όμως νά επιδοκιμάσω πέρα γιά πέρα και τήν κάπως άπόλυτη διάκριση πού συνήθιζε νά κάνει – «άξία» κι «άπαξία» τά πλαίσια τής φιλοσοφίας του γιά τή ζωή – άναμεσαξύ στήν καθαρή πνευματική δημιουργία άπ' τή μιá μεριά κι άπ' τήν άλλη στήν άσκηση λειτουργημάτων και γενικώτερα βιοποριστικού έργου. Άν και δέ μάφησαν όλότελα δίχως επίδραση κι αυτές οι τελευταίες του ιδέες, έβρισκα όμως πώς είνε εφαρμόσιμες στις ώριμότερες μονάχα ηλικίες και πώς δέν πρέπει νά λέγονται σέ νέους ανθρώπους. Δέν ξεχνούσα πώς ό ίδιος ό Ντίναχ είχε μείνει άνεργος στή ζωή του και πώς ή κυριώτερη αίτία γι' αυτό ήτανε αυτές του οι πεποιθήσεις.

Άνάμεσα στ' άλλα καταφρονούσε κάθε προσδοκία άμοιβής γιά έργο πνευματικό και πίστευε πώς «οί μεγάλοι άνεργοι τής ιστορίας, κείνοι είναι πού είχανε χτίσει λίθο πρós λίθο στό διάβα των χιλιόχρονων τό πνευματικό οικόδόμημα τού πολιτισμού». Κι έφερνε και χίλια—δυό παραδείγματα, κάνοντας άρχή άπ' τήν κλασική εποχή στήν άττική γή – τό Σωκράτη, τόν Πλάτωνα – κι ύστερα μιλώντας γιά τούς ρωμαίους και γιά τήν Άναγέννηση και γιά τό δυτικό πνεύμα – ανάμεσα σ' άλλους άνάφερε, θυμούμαι τόν Ρουσσώ και τόν Τολστόη – και μιá μέρα έφριξε μέ τήν ιδέα πώς ό Σούμπερτ λόγου χάρη θά μπορούσε νάχε καταφέρει νά πάρει μιá πολύ ίκανοποιητικά άμειβόμενη θέση άρχιμουσικού στήν αυτοκρατορική αυλή τής Βιέννης, ανταλλάσσοντας ένα μέρος τού εξαισίσιου δημιουργικού τού έργου μ' επαγγελματική όργανωτική ένασχόληση και θυσιάζοντας έτσι τήν προίκισή του μέ τό θεϊκό δώρο τής άρμονίας.

Ίδιως τόν τρόμαζε ή άγχώδης μορφή τής επιθετικής βιοπάλης τής εποχής του – μήπως και τώρα, ύστερ' άπό μισό σχεδόν αιώνα, είνε καλύτερη ή κατάσταση – ό «πυρετός ζωής» των «μπίζνεσμεν» οι «όροι τής νεώτερης ζωής» γενικώτερα, πού δέν αφήνουνε, λέει, ποτέ περισσευούμενο καιρό γιά τήν πνευματική αυτοδιάθεση τού εργαζόμενου ανθρώπου και πού αποκλείουνε κάθε δυνατότητα περισυλλογής κι αυτοσυγκέντρωσης, κάθε ανταπόκριση σέ φωνές έσωτερικής ζωής και σέ κλήσεις ψυχικού και πνευματικού βίου ενός άξιου στοχαστή».

Σύμφωνα μέ τίς πεποιθήσεις τού Ντίναχ, επιτυχία άληθινή στή ζωή είνε ή άξιολογικά μεστή σέ περιεχόμενο – «όχι σ' έκταση» μου είχε πολλές φορές τονίσει – πνευματική δημιουργία κι έν γένει κάθε άλλο παρά ή επαγγελματική επίπλευση και διάκριση. «Μήν επιδιώξεις ποτέ» θυμούμαι πού μου έλεγε, «ποτέ μήν επιδιώξεις έσύ θέσεις και λειτουργήματα, αλλά ν' αφήνεις νά σου τά προτεί-

νούνε και νύχτες τη δύναμη γ' αρνέσθαι κάποτε και να είναις επιζογή. Μη γυρεφείς ποτε τίποτα από «επιβραβεία σου» ή από αλληλολογία εκδηλώσεις κοινωνικής αναγνώρισης. Άφηνε τις νύχτοι νταμονες τους. Αφοσίωσαι στο δημόσιο και στο έργο, χωρίς ν' ανεχτείς ποτε να βαζεις τον εαυτό σου κάτω απ' την κρίση των άλλων. Το αντίθετο, γίνου άξιος να τους κρίνεις εσύ».

Την αγάπη μου για τα νομικά και στερεότερα για τις πολιτικές επιστήμες την χρωστώ στον Ντιναζ και στην επανειλημμένα εκδηλωμένη σε μένα πεποίθησή του για την αναγκασιότητα μιιάς μορφής συνδέσεως σχεδόν συναισθηματικής του επιστημονα με τον κλάδο που έχει διαλέξει. Το ίδιο στον Ντιναζ χρωστώ την τονώση της έμφυτης κλίσης μου στην ιστορία και στη φιλοσοφία της ιστορίας και του πολιτισμού. Άσχετο αν οι ιδέες μας στα περισσότερα σημεία δεν ταίριαζαν κι αν εγώ προσπαθήσαμ τα κάμποσες φορές να τον πείσω λ.χ. – όσο μού ήτανε βολικό με τη φαντική μου αδαημοσύνη κι απρελία και με την ποιά περιορισμένη μου ικανότητα χρήσης της μητρικής του γλώσσας, στον προφορικό ιδίω λόγο – να τον πείσω για τη βυσσιότητα της φιλοσοφικής και της χριστιανικής και της ομμανιστικής αντίληψης της ισότητας όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτα φυλής ή χρωματος, και για το λαθησμένο της προκαταλήψης για διακρίσεις φυλετικές και για κατώτερες από φυσικό τους φυλές. Γιατι ο ήμερος στα αισθηματά Ελβετος, όσο κι αν το παραμικρο στις ιδέες του δεν προσηνιζότανε τις ριτιστικές θεωρίες της ύστερ' από ζετα χρόνια αγριότητας, έτρεφε όμως για τους λαούς της γεικής φυλής – σχεδόν περα για περα για τους λαούς της φυλής αιτής, όχι για τους «καθαροαιμους άριους» μοναχα – φανερο θα μισμο κι ένα είδος «προσηψη» και πίστη στα ιστορικά τους περρωμένα. Μιλούσε για το «έξικνημα του πολιτισμού» απ' την ανατολική λεκανή της Μεσογείου, απ' την Αίγυπτο κι απ' την Κρήτη κι από την ιωνική Μικρασία κι απ' τις αιολικές αποικίες κι απ' την Κατώ Ιταλία κι απ' την κυρίως Ελλάδα κι απ' την Γαλιλαία, για το άπλωμα του στην Εύρωπη, για τους ρωμαίους, για τους λαούς του βορρά, για την Αναγεννηση, για το δυτικό πολιτισμο και φαινότανε σαν μέσα σε μια έμπνευση κείνες τις ώρες.

Άλλοκοτος όμως «προφήτης» ο δασκαλός. Οι ένορατικές του ικανότητες περιωρίζονταν παντα τους στα γενικά – είτε στα κοντινα μελλοντικά είτε στ' άλλα της μεγάλης χρονικής απόστασης, της μακρινής κεινης εποχής που έξιστορεί πως την «είδε» και πως την «έζησε» – με τόση μονομερεία στα γενικά, ώστε ήτανε άδύναμος να πεί το παραμικρο για την παραπερα πορεία της ζωής των πιά κοντι-

νών του προσώπων. Σ' αυτό τό τελευταίο μιά απλή νεοφώτιστη τσιγγάνα χαρτομάντισσα θά μπορούσε μιά χαρά νά τόν συναγωνιστεί καί νά τόν παραβγεί. Έτσι καί γιά τίς δεκαετηρίδες – πού έρχονταν – τής δικής μου προσωπικής μοίρας, γιά τά χρόνια πού κοτοζυγώνανε τής δικής μου άτομικής ζωής, δέν είχε μπορέσει τίποτα τό συγκεκριμένο νά μου πεί. Στίς άπευθυνόμενες προσωπικά σέ μένα παραινέσεις του νάχω ύστερότερα τή δύναμη ν' άφήσω έγκαιρα κάθε άσκηση διοικητικής έξουσίας ή επαγγελματικής δραστηριότητας καί ν' άφιερωθώ άποκλειστικά σ' έργο καθαρής πνευματικής δημιουργίας, είχε ύπ' όψη του – άκαθόριστα καί διαζευκτικά – στήν άποφατική πλευρά τής σύστασης του είτε λειτουργήμα πολιτικής δικαιοσύνης είτε άσκηση δικηγορίας καί στή θετική της όψη νοούσε τήν έπιστημονική στά νομικά έρευνα – χωρίς κανένα καθορισμό ειδικώτερου κλάδου – καί τή συγγραφική έξουσία. Στίς όδηγίες του νά μή βάζω ποτέ τόν έαυτό μου κάτω άπ' τήν κρίση τών άλλωνών είχε τή σκέψη του σέ συλλόγους επαγγελματικούς ή σέ κλαδικές ένώσεις καί στίς συλλογικές τους διοικήσεις. Γιά κείνον δέν ήμουνα ό μελλοντικός λειτουργός τής διοικητικής δικαιοσύνης ούτε ό καθηγητής Σχολής πολιτικών έπιστημών – δέν ήξερε τίποτα γι' αυτά νά πεί – αλλά γενικά κι άκαθόριστα ό νομικός. Όλο κι όλο ό,τι ήξερε άπ' τίς σπουδές μου κείνου τοῦ καιροῦ, πού μουδινε τά μαθήματα τής γλώσσας μέ τήν προφορά τοῦ βιεννέζου.

Κάθε πρόγνωση καί πρόρρηση μελλοντικών περιστατικών, κάθε πέρα άπ' τίς αίσθήσεις αντίληψη, ήτανε άνέφικτες γι' αυτόν κι έμειναν γιά πάντα του άνέφικτες, προκειμένου γι άτομικές περιπτώσεις. Καί μ' εξααιρετική άλλως τε δυσχέρεια έξωτερικεύονταν κείνες στόν προφορικό του λόγο κάθε φορά πού τό άντικείμενο ήτανε οί προσεχείς εξελίξεις ζωής κοινωνικών ομάδων ή λαών καί γενικώτερα ή έπικείμενη πολιτιστική πορεία. Στά κατάλοιπά του όμως χειρόγραφα καταδείχεται σ' αυτό τό τελευταίο θέμα ένας άληθινός χείμμαρος πιστής καί συγκεκριμένης κι' έπαληθευμένης –ώς τά τώρα τουλάχιστο, γιά μισό σχεδόν αιώνα– άφήγησης. Μιάς άφήγησης τόσο συναρπαστικής καί τόσο λεπτόλογα περιγραφικής, πού θάλεγε κανένας πώς τά κατάλοιπα τοῦ έλβετοῦ «μύστη» επέχουνε θέση μιās «συνεχιζόμενης γιά πολύμακρα χρονικά διαστήματα ιστορίας τοῦ πολιτισμοῦ στήν εύρωπαϊκή μας ήπειρο», καθώς είχανε πεί γι' αυτά, όχι όλότελα άδिका, δυό ή τρία άξια πρόσωπα πού είχανε τύχει νά διαβάσουνε τά χειρόγραφα τόν καιρό τοῦ δευτέρου παγκόσμιου πολέμου καί τής έχθρικής κατοχής τής χώρας μας, τότε πού ό τρόπος ζωής μās άφηνε ακόμα χρονικά περιθώρια διαθέσιμα γιά άνάγνωση. Στά χειρόγραφα κείνα ό Πάουλ Άμαδέος

Πόσες και πόσες φορές δέν έχει έρθει ή ὄψη τοῦ μακρινοῦ φίλου και δασκάλου νά μέ βρεῖ στόν ὕπνο μου... Στίς ἀποφασιστικές ιδίως «καμπές» τῆς δικῆς μου ἀνοδικῆς σταδιοδρομίας, στίς καλές ὥρες τῆς «τυχερῆς ζωῆς» τοῦ ἀλλοτινοῦ του «νέου συντρόφου», τοῦ μαθητῆ πού τό θλιμμένο ἀνάβλεμμα ἐκείνου – τοῦ ἀδικημένου ἀπ' τή ζωή, τοῦ στερημένου, τοῦ «ἀποτυχημένου» – ἐρχότανε νά μέ βρεῖ. Καί τόν ἐνυπνιαζόμουνα ἔτσι καθῶς τόν εἶχε ἰδεῖ κάμποσες φορές και τόν καιρό πού ζοῦσε, μέ τήν κατήφεια στή γλωμῆ μορφή, μέ τήν ἀπόλυτη σιγή στά κλειστά χεῖλη, μέ τή λυπημένη ματιά, σάν ἓνα εἶδος βουβή κι ἐπίμονη ὑπόμνηση γιά «τό δικό του» πού κατέχω... Ἐνας πνευματιστής θάλεγε πῶς ἐρχεται ή ἄσαρκη ἀτομικότητα τοῦ παλιοῦ μου δασκάλου, ή ἴδια του ή προσωπικότητα, πού ἔχει πάντα μιάν «ἀληθινή» πνευματική ὑπόσταση, πῶς ἐρχεται νά μέ βρεῖ στά ὄνειρα, πού εἶναι γιά κάθε ἄνθρωπο στιγμές ζωῆς πλουσιώτερης σέ ψυχικές λειτουργίες. Ὅμως ἐμεῖς, τό ἀντίθετο, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι τῆς «θετικῆς» ἐπιστήμης και τῆς «γνωστικῆς» σκέψης, ἐρμηνεύουμε διαφορετικά αὐτό τό ὄνειρο: Πῶς εἶναι οἱ προσωποποιημένες τίψεις κεινοῦ πού ἦτανε γραφτό νά ἐπιζήσει πολλές δεκάδες χρόνια και πού εἶχε βαρῦ ἠθικό χρέος νά μήν τόν ἔχει ξεχάσει, νά μήν ἔχει ξεχάσει πόσα τοῦ χρωστά.

Ἡ προσωπική μοῖρα τοῦ Ντίναζ κι ή ἀληθινή του ἱστορία και τό σπάνια φαινόμενο μεταψυχικῆς πού εἶχε συνδεθεῖ μέ μιὰ φάση τῆς ζωῆς του – ἔως τά μέσα Μαΐου τοῦ 1922 – κάνει τόν κάθε στοχαζόμενο ἄνθρωπο ν' ἀναρωτιέται, μαζί μέ τόσα ἄλλα μας φλογερά ἀναρωτήματα γιά τόν κόσμο και γιά τόν ἄνθρωπο και γιά τό βαθύ μυστήριό τῆς ζωῆς και γιά τούς «τελικούς σκοπούς» και γιά τήν ἀρχή και τό τέλος τῶν ὄντων – γιά τό μεγάλο μυστικό πού μᾶς περιστοιχίζει – τόν κάνει ν' ἀναρωτιέται μήν εἶναι τάχα πλανεμένη – «ἀποκειμενική» μονάχα – κι ή ἀνθρώπινη ἀντίληψη γιά τήν ὕψή τοῦ χρόνου.

Τό τί εἶναι χρόνος γιά τόν ἄνθρωπο – δέκτη μέ τίς περιορισμένες πνευματικές ἱκανότητες – τή νόηση, τίς αἰσθήσεις, τήν «ὀρθολογική» σύλληψη τοῦ ἐξωτερικοῦ περιβάλλοντος – τό τί εἶναι χρόνος σάν λογική και «ἀπρίορη» δοσμένη ἀπ' τήν ἀνθρώπινη μοῖρα ἔννοια, αὐτό τό ξέρουμε: Εἶναι ὁ εὐθυγραμμισμένος χρόνος, μέ τό χτέζ, τό σήμερα και τό αὔριο, ὁ χρόνος ἔτσι ὅπως τόν γνωρίζουμε, μέ τήν ὀρθολογικά συλλαμβανόμενη γραμμική ροή του, πού τόσο ἀδιαμφισβήτητο φαίνεται σέ μᾶς τούς ἄνθρώπους τό κύρος της. Αὐτός εἶναι ὁ χρόνος γιά τά μέτρα τά ἀνθρώπινα, γιά τίς ἀνθρώπινες πνευματικές «δυνατότητες συλλήψεως».

Συμπιπεί όμως το «ανθρώπινο» αι το νοήμα του χρόνου και με την «εξ αντικείμενου» ύψη του, την ανεξάρτητη απ' τις νοητικές ικανότητες – τις αδυναμίες, τις πελαρισμένες – ενός συγκεκριμένου βιολογικού είδους, που η Μοίρα το έχει ταξει να βλεπεί να εκζοιγεί τα χιλιόχρονα τής ζωής του πάνω σε κάποιο απομακρ. μικροπλανήτη, άσημαντο αλαμια στα όσσεκατομμύρια τις σαφίρες του «ρανού». Ο χρόνος στην εξ αντικείμενο ύψια του, στην «αληθινή» όψη του, μπορεί ποτα καλά νάναι κάτι διαφορετικό απ' τις οικείες μας «ανθρωπομορφικές» συλλήψεις γι' αι τον. Μπορεί πχ. νάναι κάτι το «παντοτεινα παρον», κάτι απροσπελαστο στην ανθρώπινη νοήση, κάτι απροσιτο κι ανεφικτο στη μοίρα του ανθρώπου να το συλλάβει. Κι αληθεια, υπάρχουνε σπανιώτατες περιπτώσεις, όπου το πνεύμα του ανθρώπου «διασκελίζει τους ταξιμένους, σ' αι το απ' τή βιολογική του μοίρα φραγμούς» κι υπερβαίνει «τ' ανθρώπινα μετρα» του πνευματικού του βίου κι έχει τροποζ αντιληπής εξω απ' τις αισθήσεις, διαίσθηση του Απερβιτικού, προρρηση μελλοντος, χιλιες δυο ικανότητες «απαργνωστικές» πάνω απ' τον ορθολογο, εξω απ' τους καθιερωμένους η ποιζ πνευματικόν δινατοτητων.

Όμως ο Ντιναχ, όσο κι αν τούλαχε απ' το γραφτο τής ζωής του να προτρεξει το πνεύμα του – έτσι σε μεγάλη αποσταση – τη ροη του χρόνου, όσο κι αν τού σταθηκε κάποτε στα 1921 και στα 1922 δόσμενο απ' τη μοίρα να γενεί ικανός να «αοεί» και να «ζηήσει» τα μελλοντικά σαν ιστορημένα, ιστορικός όμως δεν είναι. Η εμπειρία του είναι «οι εξωτερικές αντιπώσεις ενός ανθρώπου απλού, ενός ταξιδιωτή-αφηγητή» και δεν έχει καμια σχεση με τη «μεθοδο» του ώριμου επιστημονα ερευνητή, με το κριτικό πνεύμα του ιστορικού, με τη βαθια περισκεψη του παλιού «γνώστη των πραγματων», με την παρατηρητικοτητα τής κοινωνικής πραγματικοτητας, με όλα όσα συγκροτούνε τις βασικές προϋποθέσεις έρευνητικής εργασίας ενός αξιου ιστοριογραφοι.

Ο Παιος Ντιναχ είναι πιοτερο ο περιγητης Πασιανιάς των καιρών που αφηγείται, παρα ο Θου κι διδής τής ίδιας κενής εποχής. Πνεύμα άνησιχο και φιλαπόδημο – εξόν αν «στον πηγαίνανε» παντού τον ξενο κι αλλοκόσιο ταξιδιωτή, χιλις να νοιαζονται για τις προτιμήσεις του – ταξιδειει – με αφετηρια τη βόρεια Ιταλια – σ' όλακερη τη κεντρική και τη βόρεια και τη διτική και τη μεσογειακή Ευρωπη των χρονων που ιστορει και καταλιγει στην πατριδα του την Ελβετια. Διαθετοντας μιαν άρκετα ικανοποιητική περιγραφική γραφίδα, είκονιζει τα όσα βλέπει μοναχα και τους δινει μια μορφη «ταξιδιωτικής πεζογραφίας» – όχι βαθιτερής έδρηνας – χωρίς και να μπορεί να τα συστηματοποιεί και να τά κρινει, γιατί

του λείπουνε οί προϋποθέσεις γι' αυτό τό τελευταίο: Ἡ βίωση τῶν καιρῶν πού εἶχανε μεσολαβήσει. Τά περιστατικά αὐτά καθαυτά, τά ἐξωτερικά γεγονότα, τά «φαινόμενα», τά ἀφηγείται καλά κι ἐντυπωσιάζεται ἀπ' ὅσα βλέπει κι εἶναι φανερή ἡ προσπάθεια του πιστότητας στίς περιγραφές του. Μένει ὅμως πάντα «ὁ ἄνθρωπος τῶν δικῶν μας καιρῶν» ὁ σάν ἀπό ἓνα θάμα μεταφερμένος ξαφνικά στά μακρινά ἐκεῖνα χρόνια, κι ὀλάκερος ὁ ἐσωτερικός του κόσμος εἶναι κατ' ἀνάγκη ξένος πρὸς ὅλα κείνα τά ἐξαισία πράγματα πού βλέπει γύρω του. Τό περιβάλλον του εἶναι ξένο. Οἱ ἄνθρωποι τό ἴδιο. «Δέν εἶναι δικός του, δέν θά μπορούσε ποτέ νά γενεῖ δικός τους». Δέ μπορεῖ νά κάνει ἀλλιῶς, παρά νά μᾶς δίνει τήν ἐξωτερική μονάχα ὄψη τῶν πραγμάτων. Γιατί τήν ἔλλειψη ἀγωγῆς καί παιδείας καί παράδοσης μέσα του, τό «κενό σέ ἱστορική συνέχεια καί σέ συνοχή πορείας κοινωνικοῦ βίου καί σέ βαθύτερη γνώση τῶν πραγμάτων καί τῶν αἰτίων τους πού εἶχανε προηγηθεῖ» – τή βασική αὐτή ἔλλειψη – κανενός εἴδους φαινόμενο παραψυχολογίας, μέ ὀσηδήποτε ἀδросύνη, δέν θά μπορούσε ποτέ νά τήν ἀναπληρώσει.

Δεκέμβριος 1964

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΣΙΛΗ

Από το βιβλίο του: «Τό σημειωματάριο ενός μύστου»

ΝΙ ΤΟΥ ΔΕΞΕΙΣ ΜΙ ΜΑΙΚΗ ΓΥΝΑΜΗ ΠΟΥ ΣΥΓΚΙ-
ΛΟΥΝ κάθε λεπτή καρδιά και συστηματούν κάθε διανοία που ατενίζει
τα ύψη. Η ελευθερία είναι το πολιτιστικότερο αζαθ που δικαιούται ν
άπολαμβάνη ο άνθρωπος και καμμία άλλη συνειδηση δεν μπορεί ατι-
μορητα να του την αφαιρεση. Η ελευθερία είναι νομω, της ι ποστασε-
ως του συνφασμενος με την ούσια του είναι το. Αφρη το νομο του το
ή ζωή και οι εκδηλώσεις των ικανοτήτων και των δυναμεων του δεν
θα ήσαν πραγματοποιησιες. Αλλα αν και για την Ελευθερία έχει ρι-
θει αφθονο ανθρωπινο αίμα, ωστόσο υπάρχουν άνθρωποι, πολλοι αν-
θρώποι, που στερούνται το ίερο αι το δικαιωματος να ζουν ελευθε-
ροι, γιατί οι δυναμικότεροι άπο αι τοις τοις κρατούν σε πολιτική, οι-
κονομική και πνευματική δουλεια.

Για να καταλάβουμε το βαθος και το πιατος μιας ιδέας σκοπιμο εί-
ναι να έχουμε υπ' όψη μας τον όρισμο της που συνοπτικά ιως δίνει το
φιλοσοφικό περιεχομενο που περικλεινει η λέξη με την οποία διατι ποι-
νουμε την έννοια. Ελευθερία λοιπον είναι το δικαιομα που έχει κάθε
άνθρωπος να σκεφτεται, να θελή και να κανη ό,τι αι τος θελει, ύπο τον
όρο να μη βλαπη τοις άλλοις, αλλά οί τε και τον έαι το του. Η ελευθε-
ρια δεν είναι να κανη καθενας «ότι τοις αρεσει». Η ελευθερία έχει όρια.
Η άτομική ελευθερία σταματά εκεί που αρχίζουν τα όρια της ελευθε-
ριας άλλου τοις άλλοις. Δικαιοσυνη δε είναι η αναγνωριση άπο τοις
άλλοις εκείνοι που δικαιούται άπο τη οιση να έχη κάθε συνειδηση,
κάθε πνοη, για να υπάρξη, να εξελισσεται και να προοδει η. « Έκάστο
το άνηκον» κατα τοις Ηθαίρειοις.

Κάθε ύπαρξη που ήρθε στη ζωή δικαιούται να άντλή ελευθερα τα
μέσα της συντηρησεως της, τα μέσα της πνευματικής της αναπτίξεως
και να έχη τα μέσα να εκδηλώνη ελευθερα τις δυναμεις και τις ικανότη-
τες της.

Η Ελευθερία και η Δικαιοσυνη δεν είναι δώρα ή παραχωρησεις
κανενός άνθρωποι ή Θεού, είναι δικαιώματα που άντλούμε άπο την
καθόλου ζωή... Δεν είναι οι άνθρωποι οι χορηγοι αι των των διο αγα-

θών. Οί άνθρωποι υποχρεούνται νά αναγνωρίζουν σέ όλους τούς όμοίους τούς αυτά τά δύο φυσικά δικαιώματα πού τούς τά παρέχει η φύση. Γιατί κάθε άνθρωπος είναι μιá αυθιπόστατη, αυτόνομη και αυτεξούσια ένσυνείδητη άτομικότης, κύριος και δημιουργός τής είμαρμένης του...

Γιά νά μελετήσουμε όλες τίζ απόψεις τής ελευθερίας, πρέπει νά τήν διακρίνουμε σέ δύο γενικά είδη ανάλογα μέ τίζ έκδηλώσεις τής. Και οι έκδηλώσεις αυτές είναι η ελευθερία η έσωτερική και η έξωτερική ελευθερία... "Όταν μεταχειριζόμαστε τίζ λέξεις έσωτερική ελευθερία, έννοούμε πώς ο άνθρωπος πρέπει ν' αρχίσει νά γίνεται ελεύθερος από τά δεσμά κάτω από τά όποια στενάζει ο έσωτερικός του κόσμος, και τά δεσμά αυτά είναι οι αδυναμίες του, τά ελαττώματά του, τά πάθη του. Πρέπει πρώτα-πρώτα νά σπάση αυτά τά δεσμά για νά απαλλάξει τήν ψυχή του από τήν τυραννία του ίδιου του έαυτού του. 'Η κακία, τό μίσος, ο φόβος, ο θυμός, η όργη, η λύπη, ο έγωϊσμός, είναι μυλόπετρες πού συνθλίβουν τήν ψυχή και δέν τήν αφήνουν νά έκδηλώση τόν νόμον τής ελευθερίας...

Αλλά και στον άλλο πόλο τής ψυχής, στην περιφέρειά της, εκεί πού έχει έδρα του ο Λόγος, έχουν ριζώσει αδυναμίες πού θολώνουν και καθιστούν άνικανη τήν γνωστική ικανότητα τής ψυχής για νά διακρίνη τό καλό άπ' τό κακό, τήν αλήθεια άπ' τό ψέμα. Έτσι η σκέψη πλανιέται μέσα στο σκοτεινό λαβύρινθο τής φαντασίας και τής πλάνης. Κατατρύχεται και βασανίζεται έξουθενωμένος ο νοός του ανθρώπου άπ' τούς κακούς διαλογισμούς και τίζ άντιφυσικές σκέψεις. Οι αδυναμίες αυτές γεννιούνται από τή μονομέρεια, από κάθε είδους προλήψεις έπιστημονικές, ιδεολογικές, θρησκευτικές από τό φανατισμό, τήν μισαλλοδοξία, τήν αδράνεια και τή νωθρότητα του σκέπτεσθαι. Όλα αυτά, βέβαια, δέν είναι παρά μορμολύκεια, κι όμως σαν όγκόλιθοι πιέζουν τήν ψυχή και τήν έμποδίζουν νά έκδηλώση ελεύθερα τή γνωστική τους ικανότητα. Και σ' αυτόν τόν τομέα άπαιτείται από τόν άνθρωπο νά έκτελέση άθλους. Μέ τή δύναμη τής κρίσεως και τής θελήσεως πρέπει νά τινάξη μακριά αυτούς τούς όγκόλιθους. Πρέπει νά σχίση τό μαύρο πέπλο πού καλύπτει τά μάτια του και τόν έμποδίζει νά διακρίνη τήν πραγματικότητα...

Χωρίς τήν απόλυτη ελευθερία τής σκέψεως δέν μπορεί ο άνθρωπος νά γνωρίση τήν αλήθεια, νά τήν άφομοιώση, νά τήν ζήση και νά τήν μεταδώση. Και πρό παντός ο σοφός μύστης πρέπει νά κρατά άδούλωτη τήν ίδια του τή σκέψη, νά μη μεταβάλλεται σέ παθητικό δέκτη άλλης διάνοιας...

Έλευθερία σκέψεως και ελευθερία συνειδήσεως είναι ο άξονας γύρω από τόν όποιο περιστρέφεται η έσωτερική ελευθερία. 'Η άδού-

λωτή σκέψη και η χειραφετημένη συνείδηση είναι τα ζωτρωτικά φτερά της ψυχής.

Γιὰ νὰ ἀναπτύξουμε τι ἐννοοῦμε ἐλευθερία συνείδησεως εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσουμε πρῶτα τι εἶναι συνείδηση. Με τὴ λέξη συνείδηση πολλα συστήματα ἐννοοῦν αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ. Συνήθως ὅμως ἐννοεῖται τὸ περιεχόμενο σε συστήματα, σέ ἰδέες ἢ σέ γνωστικὲς ἰκανότητες, ποὺ ἀποτελοῦν τὸν καρπὸ τῆς ἐμπειρίας καθὲ ψυχῆς καὶ τὰ ὁποῖα ὑπαγορεύουν τὴν πορεία τους. Ἡ πορεία τῆς θὰ εἶναι αὐτὴ ποὺ πρέπει καὶ θὰ τὴν ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς στὴ λεωφόρο τῆς ἀληθείας, ἂν τὸ περιεχόμενό τῆς σέ ἰδέες ἢ συναισθήματα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἰδέες φυσικὲς, ἰδέες ἀληθινές, ἰδέες φωτεινές, καὶ ἀπὸ συναισθήματα ἀγαθὰ ἀρμονικὰ εὐγενικὰ καὶ ἀνθρωπιστικά.

Ἡ φωνὴ τῆς συνείδησεως ἐλέχθη ποὺ εἶναι αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ φωνὴ τῆς φύσεως, ποὺ τὴν ἀκοεῖ καθὲ ἀνθρώπος, γιὰ νὰ τὸν ποδηγετῇ. Ὅταν αὐτὴ ἡ φωνὴ δὲν πνίγεται ἀπὸ τὶς κραυγὲς τοῦ παθοῦς, τῶν ἀντιφασικῶν στοχασμῶν καὶ τῶν κακῶν διαλογισμῶν. Ἡ συνείδηση εἶναι τὸ ἱερό εἶδότη τῆς ἀνθρώπινης ὑποστάσεως. Πρέπει νὰ εἶναι σεβαστὸ καὶ καμία ἀλλοτρία σκέψη ἢ θελήση νὰ τὸ ἐπηρεάσῃ. Πρέπει νὰ εἶναι γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἄβατον. Ἡ ἐλευθερία τῆς συνείδησεως πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε σεβαστὴ ἔστω καὶ ἂν ἡ πλάνη καὶ ἡ κακία ἐλθῶν στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἐκδηλωθῶν, τότε θὰ ἐλθῶν σέ ἀντίθεση μετὰ τὴν ἀληθεῖα καὶ τὴν ἀρμονία. Ἡ ἀντίθεση αὐτὴ θὰ ἐπιφέρει δοκιμασίεσ καὶ πόνους, ποὺ θὰ γίνων τὰ αἷτια ν' ἀποκτηθῇ ἡ γνώση, ἡ ὁποία θὰ φωτίσῃ τὴ συνείδηση ὥστε μόνη τῆς ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀληθεῖα καὶ νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ ἐλεύθερα καὶ ἀβίαστα.

Στὸν ἐσωτερικὸ τομέα ὁ Νόμος τῆς ἐλευθερίας ἔχει ἀκτῖνα ὁράσεως ἀπεριόριστη. Στὸν ἐξωτερικὸ ὅμως τομέα ἡ ἐλευθερία ἔχει ὁρισμένον ὁρόσημα ποὺ δὲν πρέπει νὰ ὑπερβῇ ὁ ἀνθρώπος. Καὶ τὰ ὁρόσημα αὐτὰ εἶναι ἡ ἐνδεχομένη βλάβη τοῦ ἴδιου, τοῦ ἑαυτοῦ, τοῦ ἢ ἡ βλάβη τῶν ἄλλων.

Ἡ ἐξωτερικὴ ἐλευθερία ἐκδηλώνεται μετὰ λόγους καὶ πράξεις, ἀλλὰ, λόγους καὶ πράξεις ὅταν πρόκειται νὰ βλάψων τὸν ἑαυτό μας ἢ τοὺς ἄλλους, δὲν ἔχομε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδηλώσουμε. Δὲν εἴμαστε ἐλεύθεροι νὰ βλάπτουμε τὸν ἑαυτό μας, γιατί ἔτσι ἐμποδίζουμε τὴν πρόοδο, τὴν ἐξέλιξή μας, τὴν τελειότητά μας, ἀχρηστεύουμε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας καὶ στεροῦμε μίαν δύναμη, μίαν μονάδα ποὺ θὰ βοηθοῦσε τὸ σῖνολο, διασπῶντας τὴν παγκόσμια τάξη καὶ ἀρμονία.

Ὁ ὁρισμὸς ποὺ δόσαμε γιὰ τὴν ἐννοια τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Αἰκαιοσύνης εἶναι βγαλμένοσ ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῶν αἰώνων.

ΠΛΟΥΣΙΟΙ ΚΑΙ ΦΤΩΧΟΙ

Ἡ ἀπλή παρατήρηση καί ἡ ἐμπειρία μᾶς διδάσκουν, πῶς ὁ ἄνθρωπος, ἀπό τήν κατάσταση τοῦ ἐμβρύου ἀκόμη, ὅταν βρίσκεται στόν μητρικό κόλπο διαπλασσόμενο σέ ὀργανική μορφή, ἀντλή ἀπό τόν μητρικό ὀργανισμό τά μέσα τῆς συντηρήσεως καί τῆς ἀναπτύξεώς του. Ὅταν πάλι εἰσέλθῃ στό περιβάλλον τῆς ζωῆς, τόσο στή βρεφική ἡλικία, ὅσο καί στήν παιδική, ἡ φύση μέ τό ἔνστικτο τῆς στοργῆς πού εἶναι ἡ ἀπαρχή τοῦ ἐξευγενισμοῦ καί τῆς ἡμερώσεως καί τῶν ἀγριωτέρων θηρίων, ὠθεῖ τά ζῶα καί τοὺς ἀνθρώπους νά παρέχουν τά παράγωγά τους, στοὺς ὁμοίους τους τά μέσα τῆς συντηρήσεως, ἐφ' ὅσον μόνα τους ἀδυνατοῦν νά τά προμηθεύονται. Κατά ποιόν λογικό εἰρμό λοιπόν νά μὴν ἀναγνωρίζεται τό ἴδιο δικαίωμα καί γιά τήν ὑπόλοιπη ζωὴ σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους οἰουδήποτε γένους, τάξεως καί φυλῆς; Καί ἐρωτῶ, ἀπό ποῦ ἀντλοῦν τό δικαίωμα ὠρισμένοι ἄνθρωποι, ὁμάδες ἀνθρώπων ἢ καί κράτη ἀκόμη νά κρατοῦν αὐτοὶ γιά τοὺς ἑαυτοὺς τους τά ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, νά καταδικάζουν τοὺς ὁμοίους τους σέ παντοειδεῖς στερήσεις, ὑλικές, ἠθικές καί πνευματικές; Ἀπό ποῦ παίρνουν τό δικαίωμα οἱ ἄνθρωποι νά θεσπίζουν νόμους οἱ ὁποῖοι νά προστατεύουν τήν κατάκτηση τῆς γῆς μέ τὴ βία, ἀφοῦ ὅλη ἡ γῆ ἀνήκει σέ ὅλους; Νά δημιουργοῦν καί νά ἀναγνωρίζουν τὴ μεγάλη ἰδιοκτησία; Νά συγκεντρώνουν τά μέσα παραγωγῆς, τά προϊόντα τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων καί τά λοιπὰ ἀγαθὰ καί νά στεροῦν στοὺς ὁμοίους τους, τοὺς ἀδελφούς τους, τὴ στέγη, τὴν τροφή καί τά μέσα τῆς πνευματικῆς προόδου;

Ὅ,τι κατέχει ὁ ἄνθρωπος, πέραν ἐκείνων πού τοῦ εἶναι ἀναγκαῖα, εἶναι ἀδίκη κατακράτηση ἀπὸ ἐκεῖνα πού δικαιοῦνται νά ἔχουν στή διάθεσή τους οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι γιά νά πληροῦν τίς ἀνάγκες των. « Ἀδιανέμητα πάντα πάντες κекτήσετε » ἦταν τό οἰκονομικὸ ἀξίωμα τῆς κοινότητος τῶν Πυθαγορείων.

Ἡ μεγαλύτερη ὕβρις κατὰ τῆς θείας Δημιουργίας, εἶναι ἡ διάκριση πού γίνεται μεταξύ τῶν ἀνθρώπων σέ τάξεις: πλούσιους καί φτωχοὺς, σέ δυναμικούς, σέ ἰσχυροὺς, σέ προνομιοῦχους, σέ ἀδύνατους καί σέ δούλους.

Ἡ μεγαλύτερη ντροπὴ γιά μιὰ κοινωνία εἶναι νά ὑπάρχουν στοὺς κόλπους τῆς φτωχοί, πεινασμένοι καί ἀμαθεῖς. Τό μεγαλύτερο στίγμα γιά τόν κοινωνικόν ἄνθρωπο εἶναι ὁ θεσμός τῆς ἐλεημοσύνης, πού μερικά συστήματα φαρισαϊκοῦ τύπου χαρακτηρίζουν

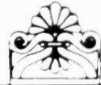
σαν άρετή, ενώ άπλούστατα είναι μία μεγάλη άδίκη. Η ελεημοσύνη είναι άδίκη. Γιατί έτσι «καταδέχονται» οι ελεούντες να εξευαλιζούν τους συνάνθρωπους των, παρέχοντας απο συγκραταβίση μερικά ψίχια απο το περισσάμα τους στον άδελφο τους άνθρωπο.

Σκοπός μιάς κοινωνίας εξήμερομένων ανθρώπων είναι να παρέχονται σε όλα ανεξαιρετως τα μέλη τής τα μέσα τής συντηρήσεως των και τα μέσα τής πνευματικής τών τελειοποιήσεως. Η δε νομοθεσία τής κοινωνίας πρέπει να τεινι στη δημιουργία συνθηκών που να προστατεύουν την άπολα τη ελευθερία των μελών τής και να παρέχουν ό,τι ανήκει σε καθεναν φυσικό δικαιοματι.

Η ελευθερία και δικαιοσύνη είναι για την ψυχη ό,τι ο αερας, το νερό και ο ήλιος για τον οργανισμό. Η ελευθερία και η δικαιοσύνη είναι για το πνεύμα τα φτερά που θα βοηθήσουν τον άνθρωπο Μυστη να πετάξη σε κόσμους φωτεινούς και μακαριούς που έχουν για τροφή τους εκεί ελευθερία και φώς.

Η καλοσύνη, ελπ ή γιαγιά, μοναχο η καλοσύνη, όλα στον κόσμο γίνονται, μונה άπομένει εκείνη.

Καλοή Παναγιώτα, 1922

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΉΛΔΑ

Άπό τό βιβλίο «Ή Αὐτοβιογραφία ἑνός Γιόγκι», Θ' ἔκδοση, «Ἐστία».

Μηνύματα καί προτροπές

– Ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε θά ἀντιληφθῆ τήν αἰωνία ἀλήθεια, ἐάν δέν ἀποβάλλῃ τήν ἔπαρση καί τήν οἴηση.

Σελ. 67

– Οἱ καλοί τρόποι, χωρίς εἰλικρίνεια, εἶναι σά μία ὠραία γυναῖκα πεθαμένη. Ἡ εἰλικρίνεια πάλι, χωρίς εὐπρέπεια καί τρόπους καλούς, μοιάζει μέ χειρουργικό μαχαίρι, ἀποτελεσματικό ἀλλά δυσάρεστο. Ἡ εὐθύτης μέ ἀβροσύνη εἶναι θαυμαστή καί καρποφόρος.

Σελ. 170

– Κάθε κακό στούς ἀνθρώπους προέρχεται ἀπό κάποια παραβίαση τῶν κοσμικῶν νόμων.

Σελ. 227

– Μή λησμονῆτε ὅτι εἰς οὐδένα ἀνήκετε καί ὅτι οὐδεῖς σᾶς ἀνήκει. Σκεφθῆτε ὅτι μία ἡμέρα θά ἐγκαταλείψετε αἰφνιδίως τά πάντα τοῦ κόσμου αὐτοῦ.

Σελ. 424

– Ἡ ἀδράνεια θεωρεῖται πῶς εἶναι ἐναντίον τῶν νόμων τῆς Φύσεως.

Σελ. 75

– Νά παραμερίσης ἀπό τίς σκέψεις σου τίς ἐγωῖστικές ἐπιθυμίες καί φιλοδοξίες, νά χαρίζεις ἐλεύθερα αὐτά πού κατέχεις, καί οὐδέποτε νά ἀφήνεις νά σέ καταβάλλουν τά ἀτυχήματα.

Σελ. 76

– Τό κακό, τό ὁποῖο ἐκ προθέσεως προκαλεῖ κάποιος σέ ἕναν ἄλλον, γυρίζει πίσω καί τόν κτυπᾷ τόν ἴδιο.

Σελ. 375

– Ὁ γιόγκι πού εἶναι πιστός στίς ὑποχρεώσεις του καί ἐκτελεῖ μέ εὐσυνειδησία τά καθήκοντά του, χωρίς ὑστεροβουλία, ἰδιοτέ-

λεια ή προσωπικό όφελος, ακολουθεί τον ὀρθό ὁρμό προς τὸ Πνευματικό Φῶς.

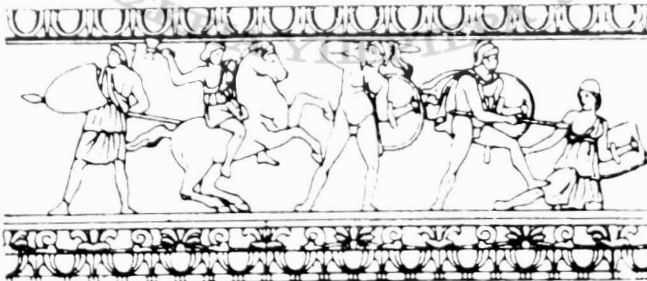
Σελ. 413

– Καλύτερῶς ρώτησαν τὸν Θεῖο Βουσι, γιατί ἕνας ἄνθρωπος νὰ ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἐξ ἴσου. «Διότι, (ἀπάντησε ὁ μέγας διδάσκαλος), στίς τόσες ποικίλες καὶ διάφορες ζωές του, ὁ ἄνθρωπος θὰ συναντήσῃ καὶ θὰ ἀγαπήσῃ κάθε ἕνα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους».

Σελ. 533

– Ὁ Γκάντι ἐκεῖ γράφει: Ἀποκαζῶ τὸν ἑαυτό μου ἐθνικιστὴ ὁ ἐθνικισμὸς μου ὁμῶς περιλαμβάνει τὸ Σιμπαν ὀλοκλήρου, μὲ ὅλα τὰ ἔθνη τῆς Γῆς· περιλαμβάνει καὶ τὴν εὐτυχία ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Δὲν θέλω ἢ πατρίδα μου αἱ Ἰνδία νὰ φυτρώσῃ ἀπὸ τὴ στάχτη ἄλλων ἔθνων. Δὲν θέλω αἱ Ἰνδία νὰ ἐκμεταλλεῖ τοὺν οὐτε ἕνα ἀνθρώπινο ὄν. Θέλω αἱ Ἰνδία νὰ ἔχουν δύναμη, ὥστε νὰ ἐνισχύσῃν καὶ ἄλλα πιο ἀδύνατα κράτη. Αὐτὸ δὲν συμβαίνει μὲ κανένα ἔθνος στὴν Εὐρώπῃ σημερᾶ. Κανεὶς δὲν ἐνισχύει τὸν ἄλλον.

Σελ. 569

Η ΘΕΟΣΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΙ ΝΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΑΛΛΗΛΕΝΔΕΤΑ

Περικοπαί όμιλίας στό Huizen Όλλανδίας

Τοῦ Ν. ΣΡΙ ΡΑΜ

ΟΤΑΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, μᾶς εἶναι ἀδύνατον νά σκεφθοῦμε τί θά μπορούσε νά γίνη γιά νά τήν ἀνακουφίση ἢ καί νά τήν ἀλλάξη έντελῶς. Ἀλλά οἰαδήποτε ὀργανωτική ἀλλαγὴ, ὅσο καί ἂν εἶναι ἐπιθυμητή, δέν θά ἔφερνε τό θαῦμα. Αἱ ὀργανώσεις – ὅπως εἶναι καί τά διάφορα ἐθνικά κράτη – ἀνταγωνίζονται καί συγκρούονται ἀλλήλας. Ὅπουδήποτε ὑπάρχει μιὰ ὀργάνωσις, ὑπάρχουν καί μερικά πρόσωπα, πού θέλουν νά τήν ἐλέγχουν. Νομίζω ὅτι εἶναι ὑψίστως σημαντικό νά συνειδητοποιήσωμε ὅτι χωρίς ὀρθό πνεῦμα στό ἄτομον κανένα σύστημα δέν θά λειτουργήσῃ ἱκανοποιητικά. Ἡ προϋπόθεσις εἶναι ὀρθό πνεῦμα, αἴσθησις εὐθύνης, ἀντίληψις ὑποχρεώσεων καί σεβασμός τῶν ἄλλων. Ὅταν ὑπάρχη ἀγάπη καί βαθειά ἐδραιωμένη ἠθική ἀντίληψις, αἴσθησις ἀδελφότητος, μέριμνα γιά τόν συνάνθρωπο, σεβασμός τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων λαῶν, τότε ἀσχέτως κοινωνικοῦ ἢ πολιτικοῦ συστήματος παράγονται εὐτυχή ἀποτελέσματα. Στόν σημερινό κόσμο σημειώνεται διαρκῆς αὐξησις τῆς γνώσεως καί πρόοδος τεχνολογική, παραλλήλως ὅμως ἐπέρχεται καί αὐξουσα ὑποτίμησις τῶν ἠθικῶν ἀξιών. Τό διάβασμα μιᾶς ἐφημερίδος ἀρκεῖ γιά νά διαπιστώσῃ κανεῖς ποῖο εἶναι εἶναι σήμερα τό μέτρον τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων, τῶν κοινωνιῶν καί τῶν κρατῶν μεταξύ των.

Τό αἴτημα τῆς ἀλλαγῆς εἶναι γενικό, ἀλλά τοποθετεῖται ἐσφαλμένα στά σύνολα, ἐνῶ προηγεῖται ἡ ἀτομική ἀλλαγὴ. Τό ἄτομον, ἐμεῖς, σεις, ὀφείλομε νά αἰσθανθοῦμε τήν σημασίαν τῆς ἐντός μας

αλλαγής. Οποιοδήποτε παραχλί και το στραβό, στα θεμέλια είναι η ανθρώπινη τάσις να το αποδόωμε σε κάποιον άλλον ή να μεταφορευθώ τις περιστάσεις. Υπάρχει παντοτε ένα άλλοθι για τα όκα μας λαβή. Νομίζω ότι θα επηρζετο μια ριζική αλλαγή, εαν εμείς αλλαζαμε ενατετινισι των πραγματων, κανοντας τα να περνουν δια μεσου των εαυτου μας και της προσωπικης μας εθνης.

Ο Βουδδωας, όταν μιλησε για την «οκταπλή ατραπο», ανεφερε ως πρώτο βήμα το «ανόσωμ ζωή ορθόν». Πρεπει να βλεπομε το αληθινο ως αληθινο, το ωραίο ως ωραίο, το καλο ως καλο, και όχι να θεωροῦμε ωραίο το ασχημο, καλο το πονηρο, ουτε το χιούδι ως θαυμασιο. Μπορει ενας άνθρωπος να είναι ολιγομαθης και ποζι σοφος, όπως να είναι φορτωμενος με γνώσεις, αλλα με λειψη σοφια.

Χωρις διαγωγια στο νοῦ, χωρις αγνοτητα στην καρδια, χωρις αγαπη – ή ψυχη δεν είναι δυνατον να τρωφη απο την επιστήμη ή τον αποκρυφισμο. Όταν αναφερομεθα δε στην αγνοτητα και αγαπη εννοῦμε την πλευρα εκεινη του ανθρώπου που λεγεται καρδια, μαζλον παρα το νοῦ, αν και είναι πραγματι αλληλενδεται. Η Μπλαμβατσκι εχει γραψει οτι η ανθρωποτης θα εισελθη σε νεο ορομο μοναχα όταν (δεν θυμάμαι τα ίδια της τα λογια) θα εχουν ζετωλιχθη όλες οι δυνατοτητες της καρδιας, όχι νωριτερα. Αλλα καρδια και νοῦς είναι παντοτε αλληλενδεται.

Έχει λεχθη ότι «αι μεγαλια σκευεις πηραζουν απο την καρδια. Τουτο σημαίνει ότι αι μεγαλια σκευεις δεν είναι απλῶ του νοῦ προῖοντα. Έχουν καποια ιδιοτητα της καρδιας, εκφραζουν μια οικουμενικη αληθεια ή εχουν καποια ιδιοτητα του ωραιου.

Ο νοῦς δεν είναι παρα ένα μεροζ της συνειδησεως που λογιζεται, που είναι νοητικῶς ενεργον, και γι' αι το δεν μπορεί κανεναν να εχη ένα αισθημα ζωτικοτητοζ, όσο και να είναι ειφυης πνευματικῶς ή ενεργοζ νοητικῶς, αλλα νοιωθει κατι το ανικανοποιητο, όταν δεν εκδηλωνεται εις οράσιν ολοκληρη ή υποστασις του και εῦρειαι περιοχαι μένουν όπως ήσαν και πριν. Ο νοῦς κινητοποιει μονον μια ωρισμενη περιοχη.

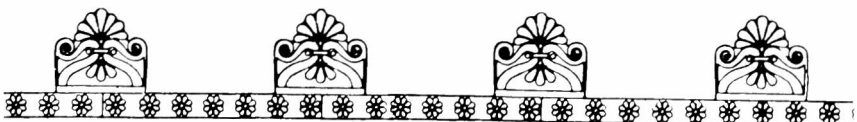
Έρχεται όμως μια στιγμή, που εμπλεκεται ακεραια η ὑπαρξις του ανθρώπου εις οράσιν, που αφιερωμεται στην αγαπη – αγαπη με την ὑψηλη έννοια, όχι την ἐπίζητησι της ηδονής. Ολοκληρο το σώμα της συνειδησεως, που είναι ο άνθρωπος ο πραγματικος, επικαλυπτεται απο αιτη τη λατρεία. Ολοκληρη η ὑπαρξις του ανθρώπου διαποτιζεται και αρωματιζεται – και ολοκληρη μεταμορφώνεται.

Ο Κρισναμούρτι ειπε: «Η αγαπη είναι η μοναδική επαναστασις. Όλαι αι ἄλλαι επαναστασιεις λεγουνται. Είναι επαναστασιεις βιας, είναι ἀπλῶ ἀντιδράσεις πρόζ ένα προῦφιστάμενον

καθεστώσ». Συστήματα καινούργια ἐγκατεστάθησαν μετά τήν Γαλλική Ἐπανάστασι καί μετά τήν Ρωσική καί μετά τίς διάφορες μικρότερες ἐπαναστάσεις. Ἀλλά καί στό νέο σύστημα λειτουργοῦν αἱ προγενέστεραι δυνάμεις, ὅπως λειτουργοῦσαν καί πρίν. Ἡ ἴδια πλεονεξία, τό ἴδιο μῖσος, ὁ ἴδιος φθόνος, ἡ ἴδια μισαλλοδοξία καί ἡ ἐπιθυμία κυριαρχίας. Ἡ ἀληθινή ἐπανάστασις εἶναι ἡ ἐσωτερική, μέσα στόν καθένα μας, καί αὐτή ἐκδηλώνεται διά τῆς ἀγάπης καί ὄχι διά τῆς ἀγάπης, ἀγάπης γιά σημαντικότητα κ.λ.π. Καί τί σημαίνει αὐτή ἡ ἀγάπη; Σημαίνει προσφορά, προσφορά μέ τήν καρδιά, ὄχι μονάχα μέ τό χέρι, προσφορά ὀλοκλήρου τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἕνα εἶδος προσφορᾶς ὀλοκληρωτικῆς, μέχρι τά μύχια τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὅλης τῆς φύσεώς μας, δίχως νά ἀπομένη τίποτε στό βάθος. Αὐτή εἶναι ἡ ἀληθινή ἀγάπη, ὁ ἀλτρουϊσμός, ἡ φιλάνθρωπία, ἡ αὐταπάρνησις. Εἶναι μιᾶ ἀληθινή ἀδιαφορία ἀπό τήν θεία ρίζα τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ἡ θεία ρίζα ὑπάρχει, ὀλόδροση καί εὐαίσθητη. Μιά τέτοια ἀγάπη θά ἔπρεπε νά ἐπιδιώκωμε, μιᾶ τέτοια ἐπανάστασι θά ἔπρεπε νά ποθοῦμε, ὥστε κάθε στιγμή μας νά εἶναι μιᾶ πλήρης στιγμή. Σάν τό τέλειο ἄνθος, πού μεταφέρει στό φῶς τήν ὀμορφιά τῆς θείας ἐνότητος. Ἡ ἀρχή ἢ ρίζα τῆς θείας ἐνότητος ὑπάρχει ἐντός μας καί δύναται ν' ἀποβῆ, μέσω τῆς ἐνότητος τῆς συνειδήσεως μ' ὄλο τόν ἑαυτό μας, μιᾶ συνεχῆς ἀνθοφορία.

Χαρές καί πλοῦτη νά χαθοῦν, καί τά βασίλεια, κι ὅλα, τίποτε δέν εἶναι. Ἄν στητή μέν ἡ ψυχὴ καί ὀλόρθη!

Διονυσίου Σολωμοῦ (Ἀπό τό Ἰταλόγλωσσο ἔργο του: La Madre Greca)

Η ΑΡΧΑΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ

ΤΟΥ ΠΑΝ. Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ, ἡ ὁποία ἔχει βαρβαρα κακοποιηθεῖ καὶ υποβιβασθεῖ ἀπὸ ἐπιτόλαιους, ἰσχυρὰ ξένους ἐρμηνευτὲς τῆς, ἀποτελεῖ τὴ συμβολικὴ θεολογία τῶν ἀρχαίων Μυστηρίων καὶ ἀποκαλύπτει, διὰ τῶν συμβόλων καὶ τῶν ἀλληγοριῶν τῆς, ἀναλλοίωτες ἀλήθειες καὶ νομοὺς φυσικοὺς καὶ πνευματικοὺς.

Ἐκεῖνο ποῦ εἶναι στὴν κυριότητά του ἀνοητο, εἶναι ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦς ὅτι ἡ ἀρχαία θρησκεία εἶναι εἰδωλολατρικὴ, ἀγνοώντας ὅτι αὐτὴ ὑπῆρξε πίστη ὄχι μόνον τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ τῶν μεγάλων σοφῶν καὶ φιλοσόφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ἡ ἀρχαία λατρεία δὲν ἦταν εἰδωλολατρικὴ, ἀλλὰ πνευματοδόξῃ καὶ φυσιολατρικῇ, ἔχουσα ἀφιερωμένον-ἰσχυρὸν βωμὸν εἰς τὸν ἄγνωστον Θεόν, τὸν ἀπροσώπων Καθολικὸν Λόγον ἢ ἄλλως τὸν Θεὸν Δημιουργὸν τῆς Θείας Φύσεως, τῶν ὄρατῶν καὶ ἀοράτων μέσα σ' αὐτὴ.

Τὸ Δωδεκαθεοῦ ἀποτελεῖ τὴν καταστάσιν ἐκείνη τῆς τάξεως ἡ ὁποία διαμορφώθηκε μετὰ τὴν Τιτανομαχίαν, μετὰ τῶν πρώτων θεοποιηθειῶν, εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον ὀριμῶν μυθῶν, ποὺ συγκροτήσαν τὴν κυριαρχίαν τοῦ ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ Ὀλύμπου, μετὰ τὴ συντριβὴ τῶν ἀρνητικῶν δυνάμεων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Θείας τάξεως καὶ Ἀρμονίας, στὴν ἐξέλιξιν τῆς καθόλου Φύσεως, τὴν ὁποία οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας ἀποκαλοῦσαν Θεία Μητέρα.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν ἔχουν τοποθετηθεῖ στὰ Μυσταγωγικά του κέντρα τὶς κυριαρχίες τοῦ Δωδεκαθεοῦ, στοιχιστὰ ἀνάλογους κύκλους τῶν ζωδίων καὶ τῶν ἀστερισμῶν, μετὰ τὶς ἀνάλογες ιδιότητες καὶ τὰ φυσικὰ γεγονότα τῶν μηνιαίων μεταβολῶν, ἀποκαλώντας τοὺς θεοὺς Φοῖβους, ὅπως τοῦτο ἀναπαρίσταται σὲ ἀρχαίους ναοὺς καὶ ἀεικόνιζαν τοὺς ἐκδηλωμένους κόσμους, ὑποδεικνύοντας τὴν ἐναρμόνισιν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν παγκόσμιον ρυθμὸν, τὴν κοσμικὴν τάξιν καὶ θεῖα νομοτέλεια.

Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ἐδέχοντο πρὸς μῆσιν τοὺς μητραλοῖες (τοὺς τὴν Μητέρα τίπτοντας ἢ φονεῖοντας) ἢ ὁποῖα δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴ Θεία Φύσιν καὶ τοὺς νόμους τῆς, τοὺς ὁποίους ἡ ἄφρονα ἐπέμβαση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ψευδοεπιστημῆς τοῦ καθημερι-

νῶς κακοποιεῖ, παραβιάζοντας τὴ θεία νομοτέλειά της ὅπως παρακάτω οἱ νόμοι αὐτοὶ ἀναφέρονται:

ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΕΣ ΤΟΥ ΔΩΔΕΚΑΘΕΟΥ

ΘΕΟΙ	ΠΕΡ. ΚΥΡ. ΡΧΙΑΣ	ΖΩΔΙΑ	ΑΣΤΕΡΙΣΜΟΣ	ΝΟΜΟΙ-ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΘΕΩΝ
ΠΟΣΕΙΔΩΝΑΣ	21/3-21/4	ΚΡΙΟΣ	ΙΧΘΥΩΝ	ΝΟΜΟΣ ΓΟΝΙΜ. ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ
ΑΘΗΝΑ	21/4-21/5	ΤΑΥΡΟΣ	ΚΡΙΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ ἢ ΣΟΦΙΑΣ
ΑΦΡΟΔΙΤΗ	21/5-21/6	ΔΙΔΥΜΟΙ	ΤΑΥΡΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΜΟΡΦΟΠ. ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΑΙΘΕΡΑ
ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ	21/6-21/7	ΚΑΡΚΙΝΟΣ	ΔΙΔΥΜΩΝ	ΝΟΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΦΩΤΟΣ
ΕΡΜΗΣ	21/7-21/8	ΛΕΩΝ	ΚΑΡΚΙΝΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤ. ΛΟΓΟΥ ΜΕΤΑΜ. ΨΥΧΩΝ
ΔΙΑΣ	21/8-21/9	ΠΑΡΘΕΝΟΣ	ΛΕΟΝΤΟΣ	ΝΟΜΟΣ ΠΝΕΥΜ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ & ΑΓΑΠΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΑ	21/9-21/10	ΖΥΓΟΣ	ΠΑΡΘΕΝΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΖΩΟΓΟΝΟΥ ΙΔΙΩΤ. ΤΗΣ ΥΛΗΣ
ΕΣΤΙΑ	21/10-21/11	ΣΚΟΡΠΙΟΣ	ΖΥΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΙΕΡΟΥ ΠΥΡΟΣ
ΑΡΗΣ	21/11-21/12	ΤΟΞΟΤΗΣ	ΣΚΟΡΠΙΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤ. ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΟΥ ΚΙΝΗΣΕΩΣ
ΑΡΤΕΜΙΣ	21/12-21/1	ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ	ΤΟΞΟΤΗ	ΝΟΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΝΟΤΗΤΑΣ
ΗΦΑΙΣΤΟΣ	21/1-21/2	ΥΔΡΟΧΟΟΣ	ΑΙΓΟΚΕΡΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΝΟΗΤ. ΜΕΤΑΠΛΑΣΤΙΚΟΥ ΠΥΡΟΣ
ΗΡΑ	21/2-21/3	ΙΧΘΕΙΣ	ΥΔΡΟΧΟΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια, δίδασκαν καὶ ἀποκάλυπταν νόμους φυσικούς καὶ πνευματικούς, τῶν κραταιῶν καὶ ἐνδόξων δυνάμεων τῆς Θείας Φύσεως. Ἦσαν σκηνώματα Γνωσιολογικά τούτων, τοὺς ὁποίους οἱ Μυσταγωγοὶ καὶ Ἱεροφάντες ἐχειρίζοντο ὡς γνῶστες τῆς Βασιλικῆς Τέχνης καὶ τοῦτο μετέδιδαν στοὺς μουμένους στὰ Μυστήρια.

Τὰ Μυστήρια αὐτά, εἶναι τὰ μυστήρια τῆς Θείας Φύσεως, τὰ ὁποῖα ἔταξε ὁ Θεὸς Δημιουργὸς εἰς αὐτὴν καὶ δὲν ἔχουν καμιὰ σχέση μὲ τὰ Θρησκευτικὰ τῆς Χριστιανικῆς μας Θρησκείας, τὰ ὁποῖα εἶναι ὑποχρέωσή μας ὡς Χριστιανῶν νὰ εὐλαβώμεθα καὶ νὰ τελούμε, ὅπως αὐτὰ ἐπιτάσσουν.

ΔΙΚΑΙΟ - ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ - ΔΙΚΑΙΩΜΑ

ΤΟΥ Γ. ΚΟΥΚΟΥΒΙΝΟΥ

“Αν ανατρεξεί κανείς σέ εγκυκλοπαιδείες και άλλα βοηθήματα, θα βρεί πολλούς ορισμούς για το Δίκαιο και τη Δικαιοσύνη.

Παραθέτω:

“Η δικαιοσύνη συνίσταται στο να μην βλάπτεις το δικαίωμα τού άλλου. (ανάγκη λοιπόν προσδιορισμού τής έννοιας τού δικαιωματο-
ς).

–Δικαιοσύνη είναι ή οηγεκή και σταθερά θελήση να αποδώεις σε κάποιον τό προσήκον. (ανάγκη λοιπόν προσδιορισμού τού τι είναι προσήκον).

–Δίκαιο είναι σύνολο κανόνων που ριθμίζουν μια συμπεριφορά (ανάγκη εδώ προσδιορισμού με βάση ποια κριτήρια γίνεται ή ριθμίση αυτή).

–Δικαίωμα είναι συμπεριφορά αναγνωριζομένη από τη Δίκαιο ή από την «έννομη τάξη».

–Είναι θεμιτό να αρχίσει κανείς από τον Πλάτωνα, όπου βρίσκουμε αρκετά στοιχεία γύρω από τις έννοιες που μάζ απασχολούν, από τις έννοιες αυτές που θα λεγαμε ότι ανήκουν στον ίδιο κορμό έννοιών. Ο γράφων γνωρίζει καλά ταρα από οποιονδήποτε άλλο, ότι δεν διαθέτει τις απαραίτητες ικανότητες για μια σέ βάθος ανάλυση τής Πλατωνικής αποψης και επι πλέον δεν διαθέτει τον χώρο που απαιτείται για μια στοιχειωδή έστω τετοια ανάλυση. Περιορίζομαι λοιπόν να σημειώσω πως έχει υποστηριχθεί μία άσιναητία στην Πλατωνική Διδασκαλία. Από τη μια πλευρά ή διδασκαλία αυτή, ή φιλοσοφία αή τη εμφανίζεται διαλεκτική, ενώ από την άλλη κορυφώνεται και βασίζεται στον έρωτα. Με ται τσημη διατύπωση, μερικοί βλέπουν μια αντίφαση, ένα ασυμβίβαστο: Τής καθαρής διανοητικής διαδικασίας, τής διαλεκτικής και ενός προσηες καθαρά αντιδιανοητικού, τού έρωτα. Βεβαια θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ή αντίνομια αή τη αίρεται με την παρατήρηση ότι ή έρωτησή, βάση τής διαλεκτικής, δεν προσβάλλει ως μια καθαρά διανοητική πράξη, αλλά ως μια δυναμική έρωτική, προς την αλήθεια, με την έννοια ότι μόνον όταν έχουμε μία φιλία, με την πλατεία σημασία τής λέξης, προς κάτω, όταν αυτό τό κατι άσκει επάνω μας μία έλξη, τότε μόνον αή τό γίνεται άξιο να αποτελέσει αντικείμενο μιάς έρωτησης.

Ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νά κρίνει κατά πόσο εἶναι πειστική μία τέτοια θέση.

Ἡ ἀνεύρεση τῆς ἔννοιας τῆς Δικαιοσύνης στόν Πλάτωνα, ἀπαιτεῖ μία μικρή πορεία. Εἶναι ἄξιο προσοχῆς καταρχήν, ὅτι τό σχετικό ἔργο τοῦ Πλάτωνα, ὅπου γίνεται λόγος γιά τίς ἔννοιες πού μᾶς ἀπασχολοῦν, ὅπως μᾶς τό διέσωσε ἡ παράδοση, εἶναι «Πολιτεία ἢ περί δικαίου». Ἀναδύεται λοιπόν μία σχέση πού ἀποτελεῖ πολύτιμο ἐρμηνευτικό βοήθημα. Ὁ Πλάτων ἐπιχειρεῖ νά ἐρευνήσει τή φύση τοῦ δικαίου καί τοῦ ἀδίκου. Κυρίως γιά νά καταδείξει τήν ἀνάγκη τοῦ κράτους, ἀλλά καί τοῦ ἀτόμου, νά ρυθμίζουν τήν συμπεριφορά τους μέ βάση τή Διακαιοσύνη, πού τήν ταυτίζει οὐσιαστικά, μέ τήν ἔννοια τοῦ ἀγαθοῦ, τήν πηγὴ τῆς τελείας εὐδαιμονίας γιά τήν κοινω­νία καί τό ἄτομο.

Στήν πολιτεία βρίσκουμε τούς παρακάτω στίχους:

«Οὐκοῦν ἀρετὴν γε συνεχωρήσαμεν ψυχῆς εἶναι δικαιοσύνη, κακίαν δέ ἀδικίαν».

(Δέν παραδεχθήκαμεν ὅμως πὼς ἡ δικαιοσύνη εἶναι μία ἀρετὴ καί ἡ ἀδικία εἶναι μία κακία τῆς ψυχῆς).

«Συνεχωρήσαμεν γάρ»

(Ἄν ναι, τό παραδεχθήκαμε).

Ἡ μὲν ἄρα δικαία ψυχὴ καί ὁ δίκαιος ἀνὴρ εὐβιώσεται κακῶς δέ ὁ ἄδικος...» καί πιο κάτω «Οὐδέποτε ἄρα σύ μακάρις θρασύμαχε λυσιτελεστέρου (ὠφελιμώτερο) ἀδικία τῆς δικαιοσύνης».

Στό θέμα ὅμως τῆς σύνδεσης τῆς εὐδαιμονίας καί τῆς Δικαιοσύνης, ὅπως τουλάχιστον τήν θέλει ὁ Πλάτων, ὁ τελευταῖος δέν ἐμφανίζεται πολὺ πειστικός. Ἐ.χ. ὁ Πλάτων ἀποδίκασε τὰ τυρρανικά καθεστῶτα, μπορεῖ ὅμως ἄριστα ἓνας τύρρανος νά εἶναι, ἢ τουλάχιστο νά θεωρεῖ τόν ἑαυτό του εὐτυχῆ. Ἐχει τονισθεῖ συναφῶς ἡ «ὑπερβολή» τοῦ Πλάτωνα νά θεωροῦνται χωρὶς ἀξία τὰ ἐξωτερικά ἀγαθὰ καί νά θεωρεῖται εὐτυχῆς ὁ καταδιωκόμενος καί προπηλακιζόμενος. Γι αὐτό καί ὁ «νηφαλιώτερος» Ἀριστοτέλης ἀπομακρύνθηκε σιωπηλά ἀπό τή θέση αὐτή.

Στή σχέση ἔπειτα Πολιτείας καί δικαιοσύνης, ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων ἐγείρει ἀμφιβολία ἂν μπορεῖ ποτέ στήν πραγματικότητα νά ὑπάρχει μία τέτοια ἰδανική Πολιτεία, ὅπου ἢ οἱ φιλόσοφοι θά βασιλεύουν στίς πόλεις, ἢ οἱ βασιλεῖς γνήσια θά φιλοσοφοῦν.

Ἀλλά ἄς μὴν ἐπεκταθοῦμε περισσότερο καί ἄς περιοριστοῦμε νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι κατά τόν Πλάτωνα ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀρετὴ καί ὅτι τό τέλειο κράτος προϋποθέτει τήν ἐφαρμογὴ καί γνώση «μετά λόγου καί ἐπιστήμης, τῆς Δικαιοσύνης. Γνώμη μου εἶναι ὅτι τό σημεῖο αὐτό καί κρίσιμο εἶναι καί αἰσιόδοξο, συμπορεύεται δέ

με τη Σωκρατική αντίληψη, ότι η αρετή οιδύσκειται. Χωρίς την αποδοχή της άποψης αυτής, το παρον βραχυτάτο και ελλειπέσιτο σημείωμα, δεν θα είχε κανένα λόγο να γραφεί. Γιατί στόχος του, έστω και αφανής, είναι να σηματοδοτήσει «πρακτικές».

Κατά τη Δογματική, τα πράγματα δεν είναι ποτέ σαφή. Διατιπώθηκαν πολλές και έν πολλοίς αντιφατικές γνώμες. Υποστηρίχθηκε έτσι ότι η Δικαιοσύνη σχετίζεται αλλά δεν ταυτίζεται με την αριότητα. Για να δείξουν δε πιο παρυστατικά τα πράγματα, παρομοίασαν την μεν νομοθετική εξουσία προς την αριότητα, την δε εκτελεστική, προς τη Δικαιοσύνη. Ακόμη περισσότερο, το ορθόδοξο δόγμα θέλει τη δικαιοσύνη ιδίωμα του Θεού, που δεν ταυτίζεται, αλλά ούτε αντικείται προς την αριότητα. Οι όρισμοι αυτοί σαφώς μειονεκτούν και δεν πλησιάζουν προς την ουσία. Είτε το σημείο αναφοράς τους είναι νεφελώδες και αοριστο, είτε παρεμπουν σε έννοιες που δεν είναι ξεκαθαρισμένες, είτε συνδέονται προς συγκεκριμένες ανάγκες και επομένως με τοπο και χρόνο. Α.χ. δεν προσδιορίζουν τί είναι δικαίωμα, τί είναι προσήκον, τί γίνεται όταν συγκρούονται συμφέροντα και αξίες. Εδώ μια παρενθεση είναι ίσως χρήσιμη.

—Πιο πάνω δόθηκε ένας επιδερμικός προσδιορισμός της έννοιας του δικαίωματος. Αξίζει να επιχειρηθεί μια αποπειρα διερεύνησης.

Στό φυσικό κοσμικό δεν υπάρχουν δικαιώματα, με την έννοια που μάζ άπασχολεί εδώ, αλλά μονον νομοτελετακά προσδιορισμένες συμπεριφορές. Εκεί όλα υλακούν σε νομους, ή συμμορφωση προς τους όποιους, κατά την κρατούσα άποψη, δεν εξαρτάται απο το ίδιο το σωματίδιο που κινείται ή υλόκεινται σε μία μεταβολή. Θα μπορούσε βέβαια κανείς να θελήσει να αμφισβητήσει τη νομοτελετα αυτή, επικαλούμενος την απροσδιοριστία του HEISENBERG ή την πιθανοκρατική στατιστική της κβαντομηχανικής ή τον ψυχισμό του CHARDIN. Η αμφισβητηση αυτή θα ήταν κατά τη γνώμη μου λαθεμένη. Πέρα όμως άπ' αυτό, δεν είναι προθεση μου να επεκτείνω την έρευνα μου και στη λεγομένη άβια ύλη και να ασχοληθώ με την συμπεριφορά της και ποτέ περισσότερο γ' αποφανθώ άν ή απροσδιοριστία αυτή, για την οποία έγινε λόγος, όφειλεται σε αδιναμίες μέτρησης και γνώσης των αρχικών συνθηκών, σε χαρτικές καταστασεις ή στη φυσική των πραγμάτων. Δηλαδή έτσι ώστε φθάνοντας σε άκρικές προεκτάσεις και γενικεύσεις, να μιλήσουμε για δικαιώματα των σωματιδίων, όποτε μ' ένα τεραστιο άλμα θα όριζαμε ως δικαίωμα, κάθε «συννομη συμπεριφορά» με την πιο πλατεία και συμπαντική σημασία της λέξης νομος-τάξη.

Αφήνουμε επίσης έξω από την έννοια της δικαιοσύνης και του

δικαιώματος, τό φυτικό και ζωϊκό κόσμο. Έτσι, ἐδῶ σκεπτόμαστε καί ἀναφερόμαστε ἀποκλειστικά στόν ἄνθρωπο καί στίς σχέσεις του, ἄμεσες ἢ ἔμμεσες, ὁρατές ἢ ὄχι, μέ τούς συνανθρώπους του.

Ἄλλά ἄς ἐπανέλθουμε. Κινούμενοι πλέον μέσα στό πλαίσιο πού προσδιορίσαμε. Συνδέουμε τή Δικαιοσύνη μέ τήν ἔννοια τοῦ προσήκοντος, μέ τήν ἔννοια τοῦ Δικαιώματος. Τί εἶναι ὁμως προσήκον, τί εἶναι δικαίωμα.

Ἀπό πλευρᾶς ὀργανωμένης κοινωνίας, τά πράγματα προβάλλουν μέ ἐπιφανειακή τουλάχιστον σαφήνεια καί ἀπλότητα. Δίκαιο καί δικαίωμα, εἶναι αὐτά πού καθορίζονται ἀπό μία συντεταγμένη κοινωνία, γιά νά βοηθήσουν στή συντήρηση καί τήν ἀνάπτυξή τους. UBI SOCIETAS IBI JUS. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, τό ἐρώτημα ἂν τά δικαιώματα προϋπάρχουν τοῦ δικαίου ἢ τό ἀκολουθοῦν, εἶναι λανθασμένο. Τά δικαιώματα ὑπάρχουν μόνον χάρις στό ἐξ ἀντικειμένου δίκαιο πού ἐξυπηρετεῖ τούς προαναφερόμενους συγκεκριμένους σκοπούς. Ὅταν οἱ ἀνάγκες τό ἐπιβάλλουν, τό δίκαιο αὐτό καί τά ἀντίστοιχα δικαιώματα μεταβάλλονται. Έτσι, δέν ὑπάρχει στήν περίπτωση αὐτή, ἰσχὺς καί δικαίωση ἀνεξάρτητα ἀπό τόπο καί χρόνο.

Εἶναι γεγονός ὅτι ὑποστηρίχθηκε ἡ ὑπαρξη πάνω ἀπό τό θετικό δίκαιο ἑνός ἄλλου φυσικοῦ δικαίου, πρὸς τό ὅποιο τό θετικό πρέπει νά προσαρμόζεται. Ἡ θεωρία αὐτή ἐκφράστηκε γιά πρώτη φορά σέ κείμενο συντακτικοῦ χαρακτήρα μέ τή διακήρυξη τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς 4ης Ἰουλίου 1776 πού δέχθηκε ὡς ἀναμφισβήτητες καί αὐτονόητες τίς ἐξῆς ἀλήθειες: «Ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν γεννηθεῖ ἴσοι, ὅτι ἔχουν προικισθεῖ ἀπό τό Δημιουργό τους μέ ὀρισμένα ἀπαράγραπτα δικαιώματα, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι κατά κύριο λόγο τά δικαιώματα στή ζωή, στήν ἐλευθερία, στήν ἀναζήτηση τῆς εὐτυχίας».

Ἡ θέση αὐτή ἐπαναλήφθηκε ἀπό τό Ρήγα Βελεστινλῆ στό δεύτερο ἄρθρο τῆς Πολιτικῆς Διοίκησης τοῦ 1791. Αὐτά τά φυσικά δίκαια εἶναι:

«Πρῶτο νά εἴμεθα ὅλοι ἴσοι καί ὄχι ἓνας κατώτερος ἀπό τόν ἄλλο.

Δεύτερο νά εἴμεθα ἐλεύθεροι καί ὄχι ὁ ἓνας σκλάβος τοῦ ἄλλου.

Τρίτο νά εἴμεθα σίγουροι εἰς τήν ζωήν μας καί κανένας νά μήν ἠμπορεῖ νά μᾶς τήν πάρει ἀδίκως καί κατά τήν φαντασίαν. Καί

Τέταρτον τά κτήματά μας ὅπου ἔχουμε κανένας νά μήν ἠμπορεῖ νά μᾶς ἐγγίξει, ἀλλά νά εἶναι δικά μας καί τῶν κληρονόμων μας».

Βρίσκεται δέ καί στό ἄρθρο I τῆς Οἰκουμενικῆς Διακήρυξης τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τῆς Γενικῆς Συνέλευσης τῶν

Ηνωμένων Εθνών της 10-12-1948 που ορίζει:

«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης».

Υπάρχει λοιπόν από παλιά μια τάση προσαρμογής του θετικού Δικαίου, προς ένα υπέρτατο πρότυπο που να αντεχει στο χρόνο, στον τόπο και είναι έξω από σκοπιμότητα, συμφέροντα και επομένως καθολικής αποδοχής, έτσι ώστε να διεκδικεί μια παγκοσμιοτητα και διαχρονικότητα.

Ποιό όμως είναι αυτό το πρότυπο που μάς υποδεικνύει τι είναι δίκαιο, τι είναι δικαιοσύνη;

Έδώ η προσπάθεια να βρεθούν σημεία αναφοράς που να διεκδικούν αχρονικότητα, ατοπικότητα και την «έννοιολογικά» αντίθετα προς την τελειότητα, παγκοσμιοτητα, μάς δίνει το δικαίωμα να «αυθιγαρεθούμε». Έτσι δεχομαστε ότι δικαιοσύνη είναι ή κατάσταση που υπηρετεί το παγκόσμιο σχέδιο εξέλιξης, οι δε επιμέρους «δικαιοσύνες» προβολές ή συμβόλα της απόλυτης ατιής δικαιοσύνης. Κινούμενοι στο ίδιο πλαίσιο, έχουμε ότι δικαίωμα με την απόλυτη έννοια, είναι αξίωση για συμπεριφορά συμφώνη με το ίδιο παγκόσμιο σχέδιο εξέλιξης, με τον παγκόσμιο ρυθμό. Και εδώ, προβολές της έννοιας του δικαιώματος, με την απόλυτη έννοια του, είναι το δικαίωμα που απαντάμε στις οργανωμένες ανθρώπινες κοινωνίες. Το «αίμα» δεν είναι ανεπιτρεπτό. Για όποιον αναζητεί την απόλυση και την έννοια, είναι σχετικά εύκολο να καταλήξει ότι μια έννοια υπάρχει: Η όρθη και «συννομη» σταση, η όρθη και «συννομη» συμπεριφορά, αναλλοίωτη και ανεξάρτητη από τόπο και χρόνο. Και η όρθη και «συννομη» ατι συμπεριφορά είναι και αλήθεια και αγαθή και σωφροσύνη και δίκαιο. Ο έννοιολογικός τριαιχισμός σε πλήθος αξίας και έννοιες, είναι ψευτικός και αποπροσανατολιστικός. Στην καλύτερη περίπτωση υπηρετεί πρακτικά (ανάγκες εξαιτίας του ότι τα σχετικά κληρίματα απαιθνούνται σε αποδέκτες με διαφορετική συγκράτηση και κυρίως σε αποδέκτες που αντιμετωπίζονται σε σχέση με το σινολο του όποιου θεωρείται ότι αποτελούν μέρος. Η άποψη ατι βρίσκεται τουλάχιστο μερικό έρεισμα σε ένα σημείο του Πλατωνικού διαλόγου. Λεγει ο Σωκράτης, «Δέν είναι λοιπόν ατιός ό όρισμός της δικαιοσύνης να λεγει κανείς την αλήθεια και να δίνει πίσω εκείνο που έχει πάρει».

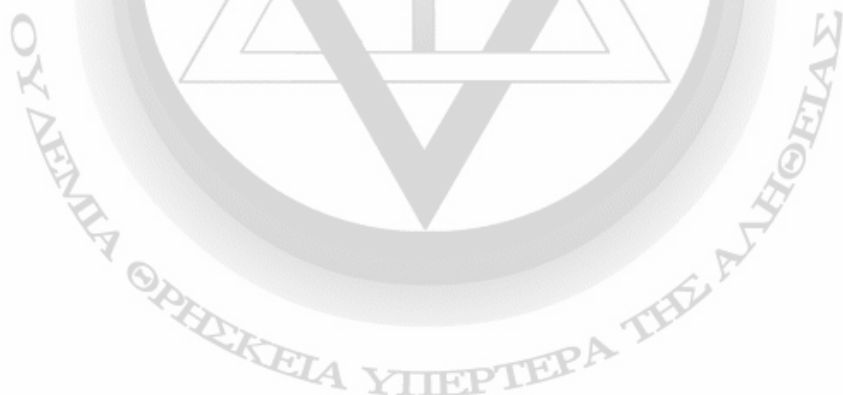
Μετά απ' ατά έχοι με:

Δικαιο και Δικαιοσύνη, όταν κινουμαστε στη σφαίρα του θετικού Δικαίου, είναι ατά που καθορίζονται από τό τελει αίο. Είναι ή

συμπεριφορά πού έκδηλώνεται μέσα στά πλαίσια πού αυτό καθορίζει.

Δίκαιο από πλευράς ήθικης, ὅπως ισχύει σέ συγκεκριμένο τόπο καί χρόνο, εἶναι ὅ,τι εἶναι σύμφωνο μέ κανόνες πού σέ ἀντίθεση μέ τό Θετικό Δίκαιο, δέν ἔχουν τή δύναμη καταναγκασμοῦ, ἀλλά ἔχουν καθιερωθεῖ στή συνείδηση τοῦ Λαοῦ. Σέ ἀρκετές περιπτώσεις, τό δίκαιο από πλευράς ήθικης, ἀντιφάσκει μέ τό θετικό δίκαιο.

Ἡ συμπεριφορά μας πρέπει νά κινεῖται στούς ἴδιους ἄξονες. Ὡς πολίτες ἔχουμε καταρχήν καί κατά κανόνα τήν ὑποχρέωση τήρησης τοῦ Θετικοῦ Δικαίου. Ὡς ἄνθρωποι καί ὡς σημαντικά ὅμως ὄντα, πρέπει νά ἔχουμε τήν τάση γιά μιά ὑπέρβαση. Ἀφοῦ προσδιορίσουμε, ἢ ἀφοῦ τουλάχιστον προσπαθήσουμε νά προσεγγίσουμε τό σκοπό τοῦ σύμπαντος, τό σκοπό τῆς Δημιουργίας, καί κατανοήσουμε τόν νόμο καί τήν τάξη πού διέπει τίς λειτουργίες του θά ἀναζητήσουμε τήν προσέγγιση πρὸς αὐτήν τήν «σύννομη» συμπεριφορά, πού εἶναι ταυτόχρονα καί ἀληθινή καί ὀρθή καί δίκαιη μέ τήν πιό πλατειά καί συμπαντική ἔννοιά της, μιά συμπεριφορά πού ἀπό μόνη της θά προσδιορίζει καί τοῦ τί εἶναι προσήκον, τί εἶναι δικαίωμα (καί ἀντίστοιχα καί ὑποχρέωση) ἢ γιά τήν ἀκρίβεια θά καθιστᾶ περιττό ἓνα τέτοιο προσδιορισμό καί μιά τέτοια διάκριση.

Η ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΡΕΙΑ ΤΟΥ ΓΚΑΙΤΕ

ΧΑΡΛΑ ΜΗΔΡΑΚΛΗ

Ὁ μεγαλύτερος ποιητής τῆς Γερμανίας καί ἴσως τὸ λαμπρότερο ἀστὴρ τοῦ πνευματικοῦ στερεώματος τῶν νεωτέρων χρόνων Ἰωάννης Βόλφγκανγκ Γκαίτε, ἦταν ἐλληνομάτης. Ἐργαία 40 ἔργα τοῦ αναφέροντο στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ φιλοσοφία. Ἐπίσης ἀσχολήθηκε καί μὲ τὴ νέα Ἑλλάδα μεταφράζοντας ἠρωικά ποιήματα, διίστημα ἐρετικὰ κ. ἄ.

Τὸ θάνασμά του γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, εἶχε ἐκφράσει μὲ τὰ ἐξῆς λόγια:

Μελετᾶτε τὸ Μολιέρο, σπουδάζετε τὸν Σαίξπηρο, ἀλλὰ περισσότερο μελετᾶτε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καί πάντοτε τοὺς Ἕλληνας, σπουδάζετε

*Συναγωγή Γκαίτε Ἐκλογαί, τόμος 3, σ. 85
Μεταφρασμὸς τοῦ Σ. Λεβάντη, Ἐπιτομὴ 1964*

Μετά τὴ συνάντησιν τοῦ Werther καί τοῦ Faust, ἀπέβηκα νὰ παρακαταστήσω στὴν τράπεζα τῶν Ἑλλήνων. Ἐάν τοὺς εἶχα γνωρίσει ὁποῦ τέρα τοὺς γνωρίζω, μὲ τὰ ἀριστουργήματα ποὺ υπάρχουν σ' αὐτοὺς ἀπὸ γλιετηριάνων, δὲ θὰ ἔγραφα οὔτε ἓνα στίχο. Θὰ μεταχειρίζομαι ἀλλοιῶς τὴ δραστηριότητά μου.

Ἐπιστολὴ τοῦ Γκαίτε πρὸς Ἄνγκελ, 1796

Ὁ μαγεία τοῦ ἐλληνικοῦ δαμονίου, πόσο δυνατὴ εἶναι ἡ σαγήνη τῆς λατρείας σου καί πόσο γοηστία εἶναι ἡ Διονυσιακὴ φιλοσοφία! Δι' αὐτῆς καί μόνης τὸ πνεῦμα μου ἵπταται πρὸς τὸ Πανθεοῦ τῆς φύσεως καί ἐκεῖ μόνον εὗρισκε ἀνακούφιση καί γαλήνη ἀπὸ τὴν τρικυμία τῶν μικροτήτων τῆς ζωῆς! Ἀρχαῖο ἐλληνικὸ πνεῦμα, πόσο σέ ἠγάπησα!

Ἐπιστολὴ τοῦ Γκαίτε πρὸς Πισσανόπουλο, Ἰουνίου 1796

Ἦγόρασα μίαν τεραστίαν κεφαλὴν τοῦ Διὸς, τὴν ἔβαλα ἀπέναντι στὸ κρεβάτι μου καί ἄφησα τὸ φῶς νὰ πίπτει ἐπάνω της κατὰ τρόπον κατὰλληλον ὥστε νὰ τὴν ὀλέπω κάθε πρὶν φωτισομένην καί νὰ τῆς ἀπευθύνω τὴν προσευχὴν μου.

Ἐπιστημονικὴ ἐπιστολή

Ἐπὶ λαϊκῶν πνευματικῶν καὶ Βιολογικῶν, Νόβελος 1933

Ὅκτώ χρειώδη στή ζωή

Ἴδού τά χρειώδη γιά μιά ἱκανοποιητική
ζωή:

Ἄρκετή **ΥΓΙΕΙΑ** γιά νά γίνεται
ἡ ἔργασία εὐχαρίστησις.

Ἄρκετή **ΕΥΠΟΡΙΑ** γιά νά καλύπτετε
τίς ἀνάγκες σας.

Ἄρκετή **ΔΥΝΑΜΗ** γιά νά πολεμᾶτε
καί νά ξεπερνᾶτε τίς δυσκολίες σας.

Ἄρκετή **ΥΠΟΜΟΝΗ** γιά νά μοχθῆτε
ἕως ὅτου ἐπιτελέσετε κάτι τό καλό.

Ἄρκετή **ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ** ὥστε νά βρίσκετε
κάτι καλό στόν γείτονά σας.

Ἄρκετή **ΑΓΑΠΗ** γιά νά γίνεσθε
ὠφέλιμος καί βοηθητικός στούς ἄλλους.

Ἄρκετή **ΠΙΣΤΙΣ** γιά νά πραγματο-
ποιῆτε τά ἔργα τοῦ Θεοῦ.

Ἄρκετή **ΕΛΠΙΔΑ** γιά νά διώχνετε
ἀνησυχίες καί φόβους γιά τό μέλλον.

ΓΚΑΙΤΕ

ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΓΑΛΗΝΗ

Ὁ δίκαιος ἄνθρωπος ἔχει πάντα γαλήνη ψυχῆς, ἐνῶ ὁ ἀδίκος εἶναι γεμάτος ἀπὸ πολὺ μεγάλη ἀνησυχία. *

ΕΠΙΚΟΥΡΟΥ (Διογ. Λαέρτιου Βιογραφ. φιλοσοφ. X 144)

Εὐτυχῆς εἶναι ἐκεῖνος, πού ἔχει ἀποκτήσει πλοῦτο θεῶν γνώσεων, δυστυχῆς δὲ ἐκεῖνος, πού ἔχει σκοτεινὴ ἰδέα γιὰ τοὺς θεοὺς. *

ΕΜΠΕΔΟΚΛΗ (Αἰσθ. 133, Diels)

Δίχως ἀρετὴ δὲν ὑπάρχει ευδαιμονία. *

ΠΗΠΟΔΑΜΟΥ (Α. 89 Στράβων, ΠΙ, 26)

Ὁ ἄντρας καὶ ἡ γυναῖκα εἶναι εὐτυχεῖς, ὅταν εἶναι καλοὶ καὶ αγαθοί· τὸ ἀντίθετο δυστυχεῖς εἶναι οἱ ἀδικοὶ καὶ οἱ πονηροί. *

ΠΛΑΤΩΝΑ (Γοργίας, 471 E)

Ἡ εὐτυχία δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὸν πού ἔχει ἀποκτήσει τὰ πολλὰ, ἀλλὰ σ' αὐτὸν πού ἔχει ἤρεμο τὸν ψυχικὸ του κόσμον. *

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ (Α. 909 Στράβων, Π, 54)

Ὁ σάφρων, ἐπειδὴ εἶναι δίκαιος, ἀνδρείος καὶ ἀληθής, εἶναι τελείως ἐνάρετος ἄνθρωπος, ὁ δὲ ἐνάρετος, κάθε τι πού πράττει, τὸ πράττει ὀρθά καὶ καλά, καὶ ἐπειδὴ πράττει ἔτσι, εἶναι μακάριος καὶ εὐτυχῆς, ὁ δὲ πονηρὸς ἐπειδὴ πράττει τὸ κακό, εἶναι δυστυχῆς. *

ΠΛΑΤΩΝΑ (Γοργίας, 507 C)

Ευτυχέστατος είναι εκείνος πού δέν ἔχει κακία στήν ψυχή του, γιατί ἀποδείχτηκε ὅτι αὐτή είναι τό μεγαλύτερο ἀπό τά κακά. (7)

ΠΛΑΤΩΝΑ (Γοργίας, 478 Ε)

Κάλλιο νά πεθάνει κανένας ἀπό τήν πείνα, χωρίς λύπη καί χωρίς φόβο, παρά νά ζεῖ μέσα σέ πλοῦτο, χωρίς ψυχική γαλήνη. (8)

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ (Ἐγχειρίδιο, XII, 1)

Τήν εὐδαιμονία καί τή μακαριότητα, δέ φέρνουν οὔτε τά πολλά χρήματα, οὔτε ὁ ὄγκος τῶν ὑλικῶν πραγμάτων, οὔτε ἡ ἐξουσία, οὔτε ἡ ἰσχύς, ἀλλά ἡ ἔλλειψη στενοχώριας, ἡ πραότητα τῶν παθῶν καί ἡ διάθεση τῆς ψυχῆς ὅταν εἶναι σύμφωνη μέ τή φύση. (9)

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ (Ἠθικά, 37Α)

Εἶναι ἀδύνατο νά εὐτυχοῦν αὐτοί πού ἀποφεύγουν νά κάνουν τό καλό. (10)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ (Πολιτικά, 1323 b)

Ποιός είναι εὐτυχισμένος; αὐτός πού ἔχει υἰγεία, εἶναι πλούσιος σέ ψυχικά χαρίσματα, κι ὁ χαρακτήρας του καλλιεργήσιμος. (11)

ΘΑΛΗ (Διογ. Λαερτίου, Βίοι Φιλοσ. I, 37)

Δέ μπορεί ποτέ νά εὐτυχήσει, οὔτε πόλη, οὔτε ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος δέν περνάει τή ζωή του μέ σύνεση καί δικαιοσύνη. (12)

ΠΛΑΤΩΝΑ (Ἐπιστολαί, 335 D)

Ἕνας κανόνας εἶναι γιά τούς ἀνθρώπους ὁ δρόμος τῆς εὐτυχίας: ἄν μποροῦν νά περάσουν τή ζωή τους μέ ἡρεμῆ τήν ψυχή. (13)

ΒΑΚΧΥΛΙΔΗ (Ἀνθολ. Στοβαίου, ΡΗ, 26)

Ἡ τελεία εὐδαιμονία ἀποκτᾶται μέσω τῆς σοφίας. 14

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ (Ανθολ. Στωβαίου ΚΑ. 27)

Ἀρχή, αἰτία καί κανόνας τῆς ἀνθρώπινης εὐδαιμονίας, εἶναι ἡ γνώση τῶν θεῶν καί ἐκείνων πού ἔχουν πνευματική ἀξία. 15

ΜΕΤΩΠΟΥ (Ανθολ. Στωβαίου Α. 64)

1. Ὁ δίκαιος ἀταρακτότατος, ὁ δ' ἄδικος πλειστής παραχρῆς γέμων.
2. "Ὀλίβιος, ὅς θεῶν πρᾶξιων ἐκτήσατο τρυφόν, δαίμων δ' εὖ σκοπέσσα θεῶν περί δόξα μέμελεν.
3. Εὐδαιμονία οὐκ ἄτερθεν ἀρετᾶς.
4. Τόν μὲν γάρ καλόν κ' ἀγαθόν ἄνδρα καί γυναῖκα εὐδαιμονοῦ εἶναι, φημί, τόν δέ ἄδικον καί πονηρόν ἄθλιον.
5. Ἐὐδαιμονίαν οὐκ ἐν τῷ πολλῷ ἀκεκτήσθαι γίνεσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ τῇ ψυχῇ εὖ διακείσθαι.
6. Τόν σώφρονα, δίκαιον ὄντα καί ἀνδρεῖον καί ὄσιον ἀγαθόν ἄνδρα εἶναι τελῶς, τόν δέ ἀγαθόν εὖ τε καί καλῶς πράττειν ἄνδρα πρᾶττη, τόν δ' εὖ πρᾶττοντα μακάριον τε καί εὐδαιμονοῦ εἶναι, τόν δέ πονηρόν καί κακῶς πρᾶττοντα ἄθλιον.
7. Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων κακίαν ἐν ψυχῇ, ἐπειδή τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη.
8. Κρεῖσσον γάρ λιμῷ ἀποθανεῖν ἄλυπον καί ἀφοβον γενόμενον, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις ταρασσόμενον.
9. Τό εὐδαιμονοῦ καί μακάριον οὐ χρημάτων πλήθος οὐδέ πραγμάτων ὄγκος οὐδ' ἀρχαί τινες ἔχουσιν οὐδέ δυνάμεις, ἀλλ' ἀλευπία καί πρᾶξις τῶν καλῶν καί διάθεσις ψυχῆς τό κατά φύσιν ορίζουσα.
10. Ἀδύνατον δέ καλῶς πράττειν τοῖς μὴ τὰ καλὰ πρᾶττουσιν.
11. Πῶς εὐδαιμονοῦ; «ὁ τό μὲν σῶμα ὑγιές, τήν δέ ψυχῆν εὐπορος, τήν δέ φύσιν εὐπαιδέτος».
12. Οὐκ ἂν ποτέ γένοιτο εὐδαιμονοῦ οὔτε πόλις οὔτ' ἀνήρ οὐδεὶς, ὅς ἂν μὴ μετὰ φρονήσεως ὑπό δικαιοσύνην διαγάγῃ τόν βίον.
13. Εἷς ὁρος, μία θροτοῖσιν ἐστίν εὐτυχίας ὁδός, θυμόν εἴ τις ἔχων ἀπειρηθῇ δύναται διατελεῖν βίον.
14. Διά σοφίας δέ ἡ τῆς τελείας εὐδαιμονίας γίνεσθαι κτήσις.
15. Ἀρχή γάρ καί αἰτία καί κανών ἐντι τῆς ἀνθρώπινης εὐδαιμονίας ἡ τῶν θεῶν καί τιμητῶν ἐπίγνωσις.

(Ἀπό τό βιβλίον «Γνωμικά καί Παροιμίαις».
Χ. Μπάρακλη, Βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἑστίας)

Ἡ Θεοσοφικὴ Ἐταιρία ἐν Ἑλλάδι
 Βουκουρεστίου 25, 106 71 Ἀθήνα
 Τηλ. 3620.702

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1993

Εἴσοδος Ἐλευθέρα – Βουκουρεστίου 25, ὥρα 8 μ.μ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1993

12	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασλιώτης – Θεοσοφικά μαθήματα (Μέρος Α')
14	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χρ. Καμαρωτάκης – Ἡ ἔρευνα τῆς ἀλήθειας
15	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Π. Ἀντζακας – Κριναμούρτι
*18	Δευτέρα	(Miss MERY ANDERSON)	Τό Σύμβολο τοῦ καθρέπτου
*19	Τρίτη	(Miss MERY ANDERSON)	Ἡ ὁδὸς πρὸς τὸν ἐσωτερικό στοχασμό
21	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σιβρῆς – Ἡ πορεία τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν θέωση (Μέρος Α')
22	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ	Π. Ἀναγνώστου – Πυθαγόρεια ἀκούσματα
29	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Π. Ἀντζακας – Κριναμούρτι

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

2	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασλιώτης – Θεοσοφικά μαθήματα (Μέρος Β')
4	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Ἄν. Τριανταφυλλόπουλος – Ἀπὸ τίς διδασκαλίες τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιστήμης (Μέρος Ι)
5	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ	Π. Ἀναγνώστου – Τὰ πρὸς τοὺς θείους νόμους καθήκοντα
9	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασλιώτης – Θεοσοφικά μαθήματα (Μέρος Γ')

* ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στις 16.10.93 θὰ ἔλθῃ στὴν Ἑλλάδα ἡ δις MERY ANDERSON, Γραμματεὺς τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Θεοσοφικῶν Ἐταιριῶν τῆς Εὐρώπης ὅπου –ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ– θὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν Αἴθουσα τῶν διαλέξεων στίς 18/10/93 ἡμέρα ΔΕΥΤΕΡΑ καὶ στίς 19/10/93 ἡμέρα ΤΡΙΤΗ καὶ ὥραν 7.30 μ.μ., θὰ εἶναι δέ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀκροατηρίου διὰ νὰ ἀπαντήσῃ σέ οἰανδήποτε ἐρωτήσιν ἢ ἀπορίαν σχετικὴν μὲ τίς δύο (2) ὁμιλίες τῆς.

11	Πέμπτη	ΜΙΘΡΑΙΩΝ	Ε Σάββατο - Ημερολόγιο της ζωής, ποίηση, θέατρο (Μέρος Β)
12	Παρασκευή	ΑΑΚΥΩΝ	Η Αντζουκάς - Κριναμοίρη
16	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Η Παλαιολογική - Θεωρητικά μαθήματα (Μέρος Α)
19	Παρασκευή	Κ ΜΕΛΑΧΟΣ	Η Αναγνώστου - Περιπέτειες
23	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Η Παλαιολογική - Θεωρητικά μαθήματα (Μέρος Γ)
25	Πέμπτη	ΑΡΤΗΜΙΣ	Χρ. Κοινοβουλευτική - Γενεαλογικά στοιχεία (Μέρος Α)
26	Παρασκευή	ΑΑΚΥΩΝ	Η Αντζουκάς - Κριναμοίρη
30	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Η Παλαιολογική - Θεωρητικά μαθήματα (Μέρος ΣΤ)

ΑΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

2	Πέμπτη	ΜΙΘΡΑΙΩΝ	Ε Σάββατο - Ημερολόγιο της ζωής, ποίηση, θέατρο (Μέρος Γ)
3	Παρασκευή	Κ ΜΕΛΑΧΟΣ	Η Αναγνώστου - Περιπέτειες
7	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Η Παλαιολογική - Θεωρητικά μαθήματα (Μέρος Γ)
9	Πέμπτη	ΑΡΤΗΜΙΣ	Χρ. Κοινοβουλευτική - Γενεαλογικά στοιχεία (Μέρος Β)
10	Παρασκευή	ΑΑΚΥΩΝ	Η Αντζουκάς - Κριναμοίρη
14	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Η Παλαιολογική - Θεωρητικά μαθήματα (Μέρος Η)
16	Πέμπτη	ΜΙΘΡΑΙΩΝ	Αν. Τριανταφυλλοπούλου - Αποτίμηση της εθνικής απώλειας (Μέρος Β)
17	Παρασκευή	Κ ΜΕΛΑΧΟΣ	Η Αναγνώστου - Περιπέτειες

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τά Γραφεία του «ΙΛΙΟΥ» Βουκουρεστίου 25, α΄ όροφος, Κωδ. 106 71, είναι ανοικτά κάθε ημέρα από 10.30-1, εκτός Σαββάτου και Κυριακής.

– ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ: Λυρικές αναβάσεις στη μνήμη της Ρωζάνης.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΟΥ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστέλλετε με ταχυδρομικήν ή τραπεζικήν έπιταγήν εις την διεύθυνσιν: «Πολυδεύκη Αντζακα, Βουκουρεστίου 25, α΄ όροφος Κωδ. 106 71, Αθήνας». Η αποστολή με Τραπεζική έντολή μας δυσκολεύει πολύ.

Ζάκυνθος: Παν. Βλαχόπουλος
Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Λαμία: Γ. Μουτάφης
Λάρισα: Ίσ. Φελλούς
Μυτιλήνη: Γ. Χωριατέλλης
Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης
Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης
Ρέθυμνο: Αντ. Βιστάκης
Ρόδος: Αντ. Βεργωτής
Σέρραι: Ανέστης Σάββας
Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίδα: Δημ. Δημαρέλος
Κύπρος: Θεοφ. Παναγιώτου,
Τ.Κ. 1720, ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Τηλ. 474.815

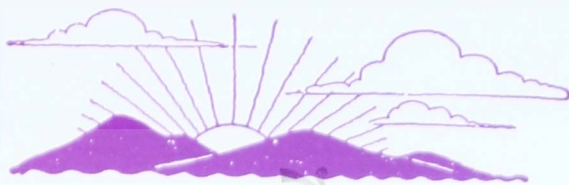
ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- ΝΕΑ ΑΚΡΟΠΟΛΗ: Μάιος-Αύγουστος 1993.
- ΡΟΔΟΣΤΑΥΡΙΚΑ: Τεύχος Νο 28-29.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑ: Αρχαία Έλληνικά Έπιγράμματα.
- ΠΑΝ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ: Ο έγκελαιδος στη Ζάκυνθο.
- ΡΩΞΑΝΗ ΠΑΥΛΕΑ: Κερένια χαρά.
- » » Τά παραλειπόμενα από την άλλη όψη.
- » » Καρφωμένα έλάφια.
- » » Γεωμετρικά πουλιά.
- » » Η άλλη όψη.
- ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ: Η τραγική ήρωίδα ποιήτρια, Ρωζάνη Παυλέα και τό έργο της.

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΟΣ»
της Θεοσοφικής Έταιρίας
έν Έλλάδι
Βουκουρεστίου 25- Αθήνα 106 71
Ίδρυτής:
+ ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Έκδοτης-Διευθυντής:
Πολυδεύκης Αντζακας
Τιμή τεύχους: Δρχ. 500
ΙΟΥΛ.-ΑΥΓ.-ΣΕΠΤ. 1993

3Π

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Δημ. Α. Ίωαννιόη: Ἡ Πνευματοδοξία	241
Κωστή Μελισσαρόπουλου: Ἡ μεταρρυθμιση τοῦ Ἀμένω- φι – Ἀκενατών	245
Ν. Παράσχη: Τί γίνεται ἡ ἀνθρώπινη ὄντοτης μετά θάνατον	248
Ίωάννου Βασιλῆ: Ἡ τριλογία τοῦ Ἀρχαιοφίλου Ὁμίλου Ἐκδρομῶν	258
Ἡ φωτεινή ψυχή τοῦ Βικτωρος Οὐγκω στά τέλη τῆς ζωῆς του	260
Ἡ ὄνομασία τῶν Ἑλλήνων	261
Βασιλείου Πελασοῦ: Περί τῶν ἑορτῶν τῶν Παναθηναίων	264
Fr. Hartmann: Τά μυστικά γνωρίσματα τῶν Ροδοσταύρων Υποθήκαι Σπ. Νάγου	267
Γ. Μ. Παπαχατζῆ: Παῦλος Ἀμαδέος Ντιναχ	275
Ίωάννη Βασιλῆ: Ἐλευθερία καί Δικαιοσύνη Πνευματική Ἰνδία	287
Ν. Σρί Ράμ: Καρδιά καί νοῦς εἶναι ἀλληλένδετα	292
Παν. Δ. Αναγνωστου: Ἡ ἀρχαία λατρεία	294
Γ. Κουκουβίνου: Δίκαιο - Δικαιοσύνη - Δικαιώμα	297
Ἡ Ἑλληνολατρεία τοῦ Γκαϊτε	299
Ὅκτώ χρειώδη στή ζωῆ	305
Εὐδαιμονία καί ψυχική γαλήνη	306
Πρόγραμμα Ὁμιλιῶν	307
Μεταξὺ μας	310
	312

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Βουκουρεστίου 25
α' όροφος, Κωδ. Ταχ. 106 71 Τηλ. 3620.702

H. P. Blavatsky	Ό έσωτερικός χαρακτήρας τών Ευαγγελίων	900
H. P. Blavatsky	Τό κλειδί τής Θεοσοφίας	2.500
H. P. Blavatsky	Ό φωνή τής σιγής	1.000
An. Besant	Ό θάνατος καί Ό υπερπέρας	1.000
An. Besant	Ό έξέλξις τής ζωής καί τής μορφής	1.300
C. W. Leadbeater	Ό μυστική ίστορία του Τεκτονισμού	2.200
N. Sri Ram	Προσέγγισις προς τήν Πραγματικότητα	1.200
N. Sri Ram	Αι βαθύτεραι όψεις τής Ζωής	1.200
Irving S. Cooper	Ό Μετενσάρκωσις	1.200
Vivekananda	Κάρμα - Γιόγκα	1.000
Eliphaz Levi	Τό μέγα άπόρρητο α' μέρος	1.000
» »	» » β' μέρος	1.500
» »	Τό βιβλίο τών Σοφών	1.200
Luis Claude de Saint Martin	ECCE HOMO	900
Papus	Μετενσάρκωση	1.500
»	Πραγματεία επί τών άπόκρυφων έπιστημών	3.000
ΥΒ Μπερτού	Διδασκαλίες τών Δρυϊδών	1.000
Φράντζ Χάρτμαν	Ό Παράκελσος καί ή διδασκαλία του	2.300
J. Krishnamurti	Στά πόδια του Διδασκάλου	800
Ό Αντ. Ανδριανοπούλου	Ό Αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι	2.500
Ό Αντ. Ανδριανοπούλου	Ό άνθρωπος καί ή ζωή	2.500
Ό Αντ. Ανδριανοπούλου	Οι Νόμοι τής Ζωής	1.200
Ό Ιω. Βασιλή	Τό Σημειωματάριο ενός Μύστου	2.500
Ό Ιω. Βασιλή	Τά φυσικά δικαιώματα του ανθρώπου	800
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι	2.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Έπιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 έκάστη δε- μένη	3.000
«ΙΛΙΣΟΣ»	Έπιλογή 1966-1970 χαρτόδετος	2.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Έπιλογή 1966-1970 δεμένη	3.000

Τά έξοδα επί άντικαταβολή έπιβαρύνουν τόν άγοραστήν.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 500

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 2.500. Έξωτ. Δρχ. 3.500.

(Γιά τό έτος 1993)

